

Berättelse

om hvad i rikets styrelse sedan sista lagtima Riksdags sammanträde sig tilldragit;

gifven Stockholms slott å rikssalen den 16 januari 1909.

Hans Kungl. Höghet Hertigens af Södermanland förmälning med Hennes Kejserl. Höghet Maria Pavlovna, Storfurstinna af Ryssland, som firades i Tsarskoje Selo den 3 maj 1908, har beredt Kungl. Maj:t och det Kungliga Huset en uppriktig glädje, som funnit gensvar hos det svenska folket.

Hans Maj:t Konungens tillträde till regeringen har under året genom särskilda beskickningar notificerats hofven i Berlin, Bryssel, Bukarest, Dresden, Haag, Karlsruhe, Konstantinopel, Köpenhamn, London, Madrid, St Petersburg, Rom, Wien samt Franska republikens president. Notificering af
tronskiftet.

Med anledning af tronskiftet har Hans Maj:t Konungen fått mottaga besök af DD. MM. Kejsaren af Tyskland, Konungen af England och Franska republikens president samt har själf aflagt besök hos DD. MM. Kejsarne af Ryssland, Tyskland och Österrike, Konungarne af Danmark och England, H. K. H. Storhertigen af Baden samt Franska republikens president.

Under den 27 april 1908 har utfärdats allmän instruktion för konsullernas ämbetsutöfning. Ny konsulat-
instruktion.

Kungl. Maj:t har under den 14 februari 1908 anbefallt utarbetande af bestämmelser om villkoren för inträde i utrikesdepartementets tjänst äfven som för efterpröfning af dem, som där vunnit anställning. Utarbetande af
bestämmelser
rörande inträde
i utrikes-
departementets
tjänst.

Kungl. Maj:t har under den 18 december 1908 erkänt Mulay Hafid såsom sultan af Marocko. Erkännande af
ny sultan i
Marocko.

Konvention Den 14 mars 1908 undertecknades i Stockholm af befullmäktigade ombud med Norge an- för Sverige och Norge en konvention angående hänskjutande till skiljedom af frågan om viss del af sjögränsen mellan nämnda länder. Sedan ifråga- varande konvention blifvit af Riksdagen godkänd, ratificerades densamma af frågan om den 13 juni, hvarefter ratifikationer utväxlades i Kristiania den 17 juni, allt nämnda år. Genom en i Stockholm den 19 oktober 1908 undertecknad deklaration hafva till ledamöter i den domstol, som jämlikt ofvan omtalade konvention äger afgöra den tvistiga gränsfrågan, utsetts såsom ordförande förutvarande nederländske justitieministern J. A. Loeff samt såsom ledamöter landshöfdingen i Uppsala län K. Hj. L. Hammarskjöld och justitiarius i Trondhjems stiftsoverret F. V. N. Beichmann.

Upphäfvande Under den 23 april 1908 undertecknades i Stockholm af befullmäktigade af November- för Sverige, Frankrike och Storbritannien en deklaration angående upphäfvande af den under den 21 november 1855 till betryggande af Sveriges och Norges integritet afslutade traktat. Samtidigt undertecknades dels i S:t Petersburg af ombud för Sverige, Tyska riket, Danmark och Ryssland en öfverenskommelse angående upprätthållandet af status quo inom Östersjö- området, dels i Berlin af ombud för Sverige, Tyska riket, Danmark, Frankrike, Storbritannien och Nederländerna en öfverenskommelse rörande upprätthållandet af status quo inom Nordsjöområdet. Sistnämnda öfverenskommelse ratificerades i Stockholm den 17 juni och ratifikationer deponerades i Berlin den 2 juli, allt nämnda år.

Skiljedoms- Den 2 maj 1908 undertecknades i Washington en skiljedomskonvention konvention mellan Sverige och Amerikas Förenta Stater, hvilken den 13 därpå följande med Amerikas juni ratificerades, hvarefter ratifikationer utväxlades i Washington den 18 Förenta Stater. augusti, allt nämnda år.

Deklaration Den 19 juni 1908 afslutades i Stockholm en deklaration mellan Sverige med Danmark om skydd för mönster och modeller. och Danmark om ömsesidigt skydd för mönster och modeller.

Skiljedoms- Den 17 juli undertecknades i Stockholm en skiljedomskonvention mellan konvention Sverige och Danmark. med Danmark.

Handelsaftal Den 2 december 1908 undertecknades i Paris ett aftal angående handels- med förbindelserna mellan Sverige och Frankrike. Frankrike.

Handelstraktat Den 2 juli 1908 undertecknades i Peking en vänskaps-, handels- och med Kina. sjöfartstraktat mellan Sverige och Kina.

Den 26 februari 1908 undertecknades i Stockholm en konvention mellan Sverige och Nederländerna om bärgning af fartyg, strandade å någon af de traktatslutande parternas kuster. Konventionen ratificerades den 30 oktober; ratifikationernas utväxling ägde rum i Haag den 15 december, allt nämnda år.

Konvention
med Nederlän-
derna angående
bärgning af
fartyg.

Den 15 december 1908 undertecknades i Stockholm mellan Sverige och Nederländerna en tilläggskonvention till handels- och sjöfartstraktaten mellan nämnda länder af den 25 september 1847.

Tilläggskon-
vention till
1847 års
svensk-neder-
ländska han-
delsfördrag.

Kungl. Maj:t har under den 16 oktober 1908 ratificerat den under den 6 maj 1905 i Lissabon afslutade skiljedomskonvention mellan Sverige och Portugal. Utväxlingen af ratifikationerna ägde rum i Stockholm den 23 oktober 1908.

Skiljedoms-
konvention
med Portugal.

Under den 5 februari/23 januari 1908 undertecknades i Petersburg en öfverenskommelse mellan Sverige och Ryssland angående tilläggsafgift å ryskt socker.

Öfverenskom-
melse med
Ryssland an-
gående tilläggs-
afgift å ryskt
socker.

Den under den 15 november 1907 afslutade öfverenskommelse mellan Sverige och Tyska riket angående upprättande af en ångfärjeförbindelse mellan Trelleborg och Sassnitz ratificerades den 3 april 1908. Ratifikationerna utväxlades i Berlin den 23 april samma år.

Öfverenskom-
melse med
Tyska riket
rörande ång-
färjeförbin-
delse mellan
Trelleborg och
Sassnitz.

Sedan under år 1908 ytterligare trenne af de på andra Haagkonferensen antagna öfverenskommelser före den utsatta fristens utlöpande för Sveriges del undertecknats, har Sverige i allt undertecknat följande å nämnda konferens antagna, den 18 oktober 1907 dagtecknade konventioner:

Å andra Haag-
konferensen
afslutade
konventioner.

- 1) konvention om biläggande på fredlig väg af internationella tvister;
- 2) konvention angående fientligheternas öppnande;
- 3) konvention angående lagar och bruk i landtkrig;
- 4) konvention angående neutrala makters och personers rättigheter och skyldigheter i landtkrig;
- 5) konvention angående behandling vid fientligheternas utbrott af handelsfartyg tillhörande fientlig makt;
- 6) konvention angående handelsfartygs ombildande till krigsfartyg;
- 7) konvention angående bombardement förmedelst sjöstridskrafter under krigstid;

4 *Berättelse om hvad i rikets styrelse sedan sista lagtima Riksdags sammanträde sig tilldragit.*

8) konvention angående tillämpningen å sjökriget af principerna i Genève-konventionen;

9) konvention angående vissa inskränkingar i utöfvandet af rätten att kapa i sjökrig;

10) konvention angående inrättande af en internationell prisdomstol;

11) konvention angående neutrala makters rättigheter och skyldigheter under sjökrig.

Sveriges anslutning till 1904 års konvention angående sjukvårdsfartyg.

Genom ministeriella noter utväxlade mellan Kungl. Maj:ts minister i Bryssel och Haag samt nederländske utrikesministern den 6 december 1907 och den 15 januari 1908 har Sverige tillträdtt den i Haag den 21 december 1904 undertecknade konvention angående sjukvårdsfartyg.

Ratificering af internationella konventionen om telegrafering utan tråd.

Sedan den i Berlin den 3 november 1906 undertecknade internationella konventionen rörande telegrafering utan tråd den 13 december 1907 blifvit af Kungl. Maj:t ratificerad, har ratifikationsinstrumentet den 6 februari 1908 deponerats i Berlin.

Ratifikation af tilläggsakt till sockerkonventionen.

Kungl. Maj:t har under den 7 mars 1908 ratificerat den den 28 augusti 1907 i Bryssel undertecknade tilläggsakt till sockerkonventionen af den 5 mars 1902 jämte ett vid densammas undertecknande upprättadt protokoll äfvensom ett den 19 december 1907 undertecknad protokoll rörande Rysslands anslutning till sockerkonventionen.

Reviderade Bernkonventionen rörande skydd för litterära och konstnärliga arbeten.

Den 13 november 1908 undertecknades i Berlin af Sveriges ombud den reviderade Bernkonventionen rörande skydd för litterära och artistiska arbeten.

Ordnandet af förhållandena å Spetsbergen

Kungl. Maj:t har den 2 oktober 1908 bemyndigat sin minister i Kristiania att med norska regeringens ombud och öfriga intresserade makters diplomatiska representanter därstädes deltaga i förberedande öfverläggningar beträffande förhållandena å Spetsbergen och angränsande öar.

Internationella förenings för skydd åt den industriella äganderätten sammanträde i Stockholm.

Under år 1908 har internationella föreningen för skydd åt den industriella äganderätten hållit sitt sammanträde i Stockholm.

Uti internationella fredsbyråns generalförsamling i London 1908 har Sverige genom ombud deltagit.

Internationella
fredsbyråns
generalför-
samling.

Sverige har under år 1908 deltagit i internationella konstindustriella utställningen i S:t Petersburg.

Internationell
konstindustri-
utställning i
S:t Petersburg.

Sverige har under år 1908 genom ombud deltagit i följande internationella kongresser och konferenser:

Internationella
kongresser och
konferenser.

internationella elektricitetskongressen i Marseille,

8:de internationella arkitektkongressen i Wien,

11:te internationella sjöfartskongressen i S:t Petersburg,

1:sta internationella kongressen för lifräddningsväsendet i Frankfurt a. M.,

internationella kongressen för handelskamrar samt handels- och industri-
föreningar i Prag,

internationella telegrafkonferensen i Lissabon,

kongressen rörande anpassande af vägar efter nyare fortskaffningsmedel
i Paris,

internationella motorkongressen i Paris,

internationella fiskerikongressen i Washington,

internationella konferensen rörande skydd af litterära och konstnärliga
arbeten i Berlin,

internationella föreningens för forskning rörande kräftsjukdomar sam-
manträde i Berlin,

3:de internationella sinnessjukvårdskongressen i Wien,

internationella tuberkuloskongressen i Washington,

internationella föreningens mot tuberkulos konferens i Philadelphia,

9:de internationella kongressen för geografi i Genève,

15:de internationella orientalistkongressen i Köpenhamn,

16:de internationella amerikanistkongressen i Wien,

internationella kongressen för spanska befrielsekrigets historia i Za-
ragoza,

3:dje internationella religionshistoriska kongressen i Oxford,

3:dje internationella teckningsundervisningskongressen i London,

internationella föreningens för lagstadgadt arbetareskydd femte samman-
träde i Luzern,

2:dra internationella kongressen för förbättring af medelklassens ställning
i Wien,

8:de internationella arbetareförsäkringskongressen i Rom,

internationella konferensen för revision af bestämmelserna angående förbud mot införsel af vapen och ammunition till vissa delar af Afrika i Bryssel,
internationella kongressen rörande elektriska enheter och normalier i London.

Generalkonsulatets i Alexandria förflyttande till Kairo. Samtidigt har Kungl. Maj:t förordnat generalkonsuln för Egypten att vara diplomatisk agent i nämnda land.

Olönade konsulat i Duisburg och Panama.

Ordnande af Sveriges konsulara representation i Amerikas Förenta Stater.

Samoareklamationerna.

Berättelse angående rättsväsendet.

Utfärdade författningar.

Berättelse angående rättsväsendet i riket för år 1906 har blifvit afgifven och i vanlig ordning till trycket befordrad.

Under nedannämnda dagar har Kungl. Maj:t utfärdat följande af Kungl. Maj:t föreslagna och af Riksdagen dels i oförändradt skick dels med vissa förändringar antagna författningar, nämligen:

1908 den 8 maj:	lag, innefattande ändring i lagen angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på afdelnin-
	gar den 20 juni 1905;
» » » »	lag angående fortsatt tillämpning af hvad i lagen
	den 19 april 1907 om inskränkning i inmut-
	ningsrätten är stadgad;
» » 2 juni:	lag, innefattande ändring i 7 § af lagen angående
	straffarbets och fängelsestraffs verkställande i
	enrum den 22 juni 1906;

- 1908 den 2 juni: lag angående fortsatt tillämpning af hvad i lagen den 25 april 1907 om inskränkning i rätten att erhålla laga skifte är stadgadt;
- » » 13 » lag angående ändrad lydelse af 21 och 26 §§ i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring;
- » » » » lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen den 25 maj 1905 rörande afgäld från afsöndrad lägenhet;
- » » 16 oktober: lag angående ändrad lydelse af 13 § i förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 oktober 1873;
- » » 6 november: lag om äktenskaps ingående;
- och har Kungl. Maj:t tillika, i den ordning § 87 regeringsformen föreskrifver, med bifall till senast församlade lagtima riksdags förslag, låtit utfärda:
- 1908 den 17 juni: lag om ändrad lydelse af 22 kap. 14 § strafflagen;
- » » » » lag om ändrad lydelse af 23 kap. 4 § strafflagen;
- » » » » lag om ändrad lydelse af 11 § i lagen angående äganderätt till skrift den 10 augusti 1877;
- » » 18 december: lag om ändrad lydelse af § 6 i lagen angående jordfästning den 25 maj 1894.

Härjämte har Kungl. Maj:t låtit utfärda:

- 1908 den 29 april: kungörelse, att Dess högsta domstols beslut, däruti Kungl. Maj:t själf icke deltagit, komma att under Kungl. Maj:ts sekret utfärdas;
- » » 29 maj: kungörelse om tillämpning af lagarna angående äganderätt till skrift samt rätt att efterbilda konstverk och återgifva fotografisk bild å utländska undersåtars arbeten, hvilka först utgifvits i Österrike, äfvensom å outgifna arbeten af österrikisk undersåte;
- » » 13 juni: förordning angående jordregister;
- » » 17 » kungörelse angående resestipendier åt domare;
- » » 27 november: kungörelse med anledning af republiken Liberias tillträde till bernerunionen för skydd af litterära och konstnärliga arbeten;
- » » 11 december: kungörelse angående ordningen för utbetalning af ersättning af allmänna medel till rättegångsbiträde åt häktad;
- » » 18 » kungörelse angående resekostnads- och traktamentsersättning åt fångförare vid fångforsling.

Förening af tingslag. På därom gjord framställning har Kungl. Maj:t förordnat, att Jämtlands norra domsaga skall indelas i två tingslag sålunda, att Hammerdals tingslag bibehålles såsom eget tingslag samt Lits tingslag och Rödöns tingslag förenas till ett tingslag benämndt Lits och Rödöns tingslag med tingsställe i eller invid Östersund.

Organisation af rådstufvurätter, magistrater m. m. Efter vederbörandes förslag har Kungl. Maj:t dels fastställt ny lönestat m. m. för rådstufvurätten och magistraten i städerna Landskrona, Härnösand och Falköping, dels ock meddelat föreskrifter angående vissa ändringar i de för rådstufvurätten och magistraten i städerna Göteborg, Norrtälje, Eskilstuna och Gäfle gällande organisationer.

Handläggning af vissa mål å urtima ting med Gellivare lappmarks tingslags häradsrätt. Sedan på sätt af den till 1907 års riksdag afgifna berättelse inhämtas Kungl. Maj:t medgifvit, att vid rannsakingar, som vid Gellivare lappmarks tingslags häradsrätt hållas med häktade personer, jämväl af allmän åklagare anhängiggjorda mål rörande öfverträdelser af brännvins- och maldrycksförordningarna finge till och med utgången af år 1908 handläggas, har Kungl. Maj:t på därom gjord framställning förordnat, att tiden för tillämpning af ifrågavarande anordning må utsträckas till utgången af år 1910.

Kommittén för utarbetande af förslag till ny lagstiftning angående jordägares rätt öfver vattnet å hans grund m. m. Den af Kungl. Maj:t den 13 januari 1906 tillsatta kommittén för utarbetande af förslag till ny lagstiftning angående jordägares rätt öfver vattnet å hans grund m. m. (vattenrättskommittén) har under år 1908 hållit sammanträden den 8 januari—6 februari, 18 februari—7 mars, 7—10 april, 19 maj, 3—14 juli, 8—21 oktober, 18—24 november samt 15—18 december. De flesta af dessa sammanträden hafva varit gemensamma för vattenrätts- och dikningslagskommittéerna. Under den tid af året, då sammanträden ej hållits, hafva ordföranden och sekreteraren varit upptagna med utarbetande af lagtext samt omarbetande af de i sådant hänseende under föregående år uppgjorda utkast. Arbetet har under 1908 fortskridit så långt, att af kommittéerna preliminärt antagen lagtext föreligger till största delen (elfva kapitel) af det förslag till vattenlag, kommittéerna hafva för afsikt att gemensamt framlägga. Rörande de tio första kapitlen i detta förslag hafva kommittéerna hållit öfverläggningar med statens landtbruksingenjörer vid möte i Stockholm under innevarande höst.

Kommittén för utarbetande af förslag till ny lagstiftning angående jords torrläggning m. m. Den af Kungl. Maj:t den 13 juli 1906 tillsatta kommittén för utarbetande af förslag till ny lagstiftning angående jords torrläggning och därmed sammanhängande ämnen (dikningslagskommittén) har under år 1908 sammanträdt under följande tider. nämligen den 15 januari—6 februari, 18 februari—7 mars, 6—10 april, 19 maj, 3—14 juli, 8—22 oktober, 18—24 november

samt 15—18 december. De flesta af sammanträdena hafva hållits af diktningsslags- och vattenrättskommittéerna gemensamt. Under den tid af året, då sammanträdena ej pågått, hafva ordföranden och sekreteraren varit selsatta med utarbetande af förslag till lagtext samt bearbetande af de lagtextutkast, hvilka under föregående år uppgjorts. Arbetet har fortskridit så långt, att af kommittéerna preliminärt godkänd lagtext föreligger till den allra största delen (elfva kapitel) af det förslag till vattenlag, som kommittéerna hafva för afsikt att gemensamt framlägga. Rörande de tio första kapitlen i detta förslag hafva kommittéerna hållit öfverläggningar med statens landbruksingenjörer vid möte i Stockholm under innevarande höst; och hysa kommittéerna den förhoppningen, att betänkandet med förslag till vattenlag skall kunna afgifvas under förra hälften af år 1909.

För fullgörande af det åt kommittén den 12 juli 1907 anförtrödda uppdraget att verkställa utredning, i hvad mån lagstiftning kan och bör förebygga de olägenheter, som industriella verk ofta förorsaka kringliggande bygd genom förorenande af vatten, påbörjades redan under år 1907 vissa af kommittén, i enlighet med bemyndigande af Kungl. Maj:t, föranstaltade undersökningar af åtskilliga sjöar och vattendrag i riket äfvensom rörande arten af förekommande föroreningar. Dessa undersökningar hafva under år 1908 fortsatts och äro nu i det närmaste afslutade. Sammanställningen och bearbetningen af de vunna resultaten af undersökningarna beräknas kunna verkställas till början af mars 1909.

Sedan kommittén genom Kungl. Maj:ts beslut den 15 maj 1908 erhållit uppdrag att jämväl verkställa utredning rörande förebyggande af de olägenheter, som industriella verk förorsaka kringliggande bygd genom luftens förorenande, samt därefter till Kungl. Maj:t inkomma med särskildt betänkande och förslag i detta ämne, har kommittén för vinnande af upplysning, huruvida och i hvad mån nämnda olägenheter framträd i sanitärt hänseende, hos medicinalstyrelsen anhållit om infordrande från vederbörande läkare af uppgifter härutinnan i enlighet med ett af kommittén utarbetadt frågeformulär; och hafva i anledning häraf från ett stort antal af rikets läkare inkommit svar å de uppställda frågorna.

Den för revision af skiftesstadgan och därmed sammanhängande författningar den 5 oktober 1906 förordnade kommitté har under år 1908 dels, till revision af skiftesstadgan. åtljydnad af nådiga remisser, afgifvit följande underdåniga utlåtanden:

den 22 maj: med utredning och förslag till undanröjande af bristande öfverensstämmelse mellan gällande bestämmelser om inskränkning i jordägares dispositionsrätt öfver skogen i vissa orter samt skiftesstadgans föreskrifter om ståndskogslikvid,

den 16 oktober: angående landtmäteristyrelsens förslag till ny taxa å landtmäteriförrättningar och styrelsens för landtmäteriföreningen underdåniga skrifvelse i samma ämne, och

den 22 oktober: i anledning af Riksdagens justitieombudsmans underdåniga skrifvelse den 3 september 1908 angående traktemente och reseersättning till skiftes-gode-män m. fl.;

och dels behandlat ett inom kommittén utarbetadt utkast till lag angående skifte af jord.

Tillika har kommittén under sommaren gjort resor i åtskilliga trakter af landet och därunder vid undersökningar å länens landtmäterikontor och sammanträden med sakkunniga sökt vinna kännedom om skiftesförhållanden inom orterna.

Kommittén för
revision af
gällande kon-
kurslagstift-
ning.

Den af Kungl. Maj:t den 21 juni 1907 tillsatta kommittén för revision af gällande konkurslagstiftning har till sin sammansättning under 1908 undergått följande förändringar. Den 7 februari förordnades häradsbördingen A. Östergren till ledamot af kommittén, den 13 juni entledigades landshöfdingen K. S. Husberg från uppdraget att vara kommitténs ordförande och samtidigt härmed blef dels ordförandeskapet anförtrödt åt professorn E. Kallenberg, dels rådmannen E. W. Molin förordnad att vara ledamot i kommittén.

Arbetet har hufvudsakligen bedrifvits af en subkommitté, bestående under hela året af Kallenberg, jämte kommitténs sekreterare juris kand. C. G. Westman samt, efter det Östergren och Molin insatts i kommittén, af dessa ledamöter, hvardera från ofvan angifna dag för hans förordnande.

Subkommittén har i allmänhet öfverlagt om de viktigare konkursrättsliga instituten samt särskildt sysselsatt sig med de afdelningar af konkurslagen, som angå konkursgrunderna, förfarandet vid inledande af konkurs, gäldenärens ställning under konkursen och den afträdde egendomens förvaltning. Utkast till lagbestämmelser i nämnda ämnen hafva utarbetats.

In pleno har kommittén varit samlad den 2 juni, från och med den 2 till och med den 9 september samt från och med den 30 november till och med den 4 december. Därunder hafva de af subkommittén utarbetade utkasten varit föremål för pröfning.

Kommittén för
revision af ex-
propriations-
lagstiftningen
m. m.

Kungl. Maj:t har den 20 mars 1908 uppdragit åt en kommitté att verkställa en revision af expropriationslagstiftningen med mera; och har Kungl. Maj:t till ordförande i denna kommitté förordnat häradsbördingen, f. d. revisionssekreteraren Ernst Mauritz Håkanson samt till ledamöter byråchefen i telegrafstyrelsen Lars Axel Wilhelm Rydin, bruksdisponenten Arvid Adam Nathanael Reuterskiöld, ledamoten af riksdagens andra kammare, hemmans-

ägaren Peter Magnus Olsson i Blädinge äfvensom ledamoten och sekreteraren i försäkringsinspektionen Herman Otto Falk, hvilken sistnämnde jämväl skulle vara kommitténs sekreterare. Den 15 maj 1908 har därefter äfven förste landtmätaren i Blekinge län August Bentzer förordnats att vara ledamot i kommittén. Kommittén har under året varit samlad den 30 april, från och med den 18 maj till och med den 6 juni, från och med den 12 till och med den 24 oktober samt från och med den 12 november till och med den 12 december. Under mellantiderna har arbete för kommitténs räkning utförts dels af ordföranden och sekreteraren gemensamt, dels af sekreteraren.

Kungl. Maj:t har den 15 maj 1908 uppdragit åt landtmäteridirektören Kommitte för H. D. G. Rhodin, kammarrådet G. Thulin samt amanuensen M. Munck af utarbetande af Rosenschöld att dels utarbeta förslag till föreskrifter angående registerföring af fastigheter i stad dels ock utreda i hvilken omfattning dessa föreskrifter gäldande re- gisterföring af fastigheter i borde vinna tillämpning jämväl å sådana orter å landsbygden, för hvilka stad m. m. finnes tomtindelning såsom för stad.

Kommitténs arbeten hafva pågått sedan den 15 maj 1908, dock att sammanträden ej hållits under tiden från och med den 20 juni till den 23 juli samt från och med den 16 november till den 29 december 1908.

Under tiden från och med den 23 juli till och med den 23 augusti höllos kommitténs sammanträden i Lysekil, och togo kommitterade i samband därmed gemensamt kännedom om fastighetsförhållandena i Lysekil och Göteborg. Tidigare hade undersökningar om fastighetsförhållandena verkställt af Rhodin i Sköfde, Hjo, Falköping och Alingsås, af Thulin i Hälsingborg, Malmö och Lund samt af Munck af Rosenschöld i Södertälge, Eskilstuna och Norrköping.

Till öfverläggning rörande särskilda frågor hafva under kortare tider med kommitterade sammanträdt dels häradshöfdingen i Sunnervikens domsaga A. Östergren och dels kommissionslandtmätaren Karl Davidsson.

På därom framställd begäran har Munck af Rosenschöld från och med den 1 oktober 1908 erhållit entledigande från uppdraget att vara ledamot i kommittén. Ny ledamot i hans ställe har ej utsetts.

Kungl. Maj:t har den 11 december 1908 uppdragit åt t. f. landshöfdin- Kommitterade gen M. R. Sahlin, expediteschefen F. E. Bergenholtz, landssekreteraren för verkstäl- P. A. V. Schotte och professorn K. H. Blomberg att verkställa en under- lande af un- sökning angående de förändringar, hvilka, under förutsättning att en re- dersökning an- gående erforderliga för- ändringar i statsdepar- tementens in- och arbetssättet inom departementen samt den närmare fördelningen af ären- delning m. m.

dena departementen emellan äfvensom att taga under öfvervägande, huruvida för vissa ärenden annan ordning för deras beredning och afgörande än den nu gällande må vara af förhållandena påkallad, samt afgifva förslag till lönestater för departementen.

Arméns vapen-
öfningar.

Arméns vapenöfningar under år 1908 hafva omfattat

för den fast anställda personalen:

vid det icke ständigt tjänstgörande infanteriet: underofficers- och korpralskolor under omkring 295 dagar, volontärrekrytskolor under omkring 280 dagar, häri inberäknad tiden från skolornas början hösten 1907, befälsöfningar, utom vid Gottlands infanteriregemente, under 28 dagar samt regementsöfningar under 30 dagar; dessutom hafva för utbildningsåret 1908—1909 vid samtliga icke ständigt tjänstgörande infanteriregementen underofficers-, korpral- och volontärrekrytskolor, förlagda till Karlskrona, Halmstad, Norrköping, Jönköping, Ronneby, Karlsborg, Varberg, Stockholm, Vaxholm—Oscar Fredriksborg, Västerås, Gäfle, Härnösand, Boden och Visborgs slätt tagit sin början under oktober och november månader, hvarvid kontingenter ur Första, Andra, Tredje och Femte arméfördelningarnas underofficers- och korpralskolor förlagts till Boden;

vid det icke ständigt tjänstgörande kavalleriet: underofficers- och korpralskolor under omkring 335 dagar, volontärrekrytskolor under omkring 310 dagar, remontskolor under omkring 365 dagar, häri inberäknad tiden från skolornas början hösten 1907, samt regementsöfningar under 35 dagar; dessutom hafva för utbildningsåret 1908—1909 vid samtliga icke ständigt tjänstgörande kavalleriregementen underofficers-, korpral-, volontärrekryt- och remontskolor tagit sin början under oktober och november månader;

vid de ständigt tjänstgörande trupperna: skolor och öfningar enligt gällande bestämmelser, hvarjämte vid en del ständigt tjänstgörande regementen försöksvis varit anordnad en ny utbildningskurs för underbefäl af manskapet, underofficerssskolans fortsättningskurs;

för de värnpliktiga:

rekrytskolor och repetitionsöfning jämlikt värnpliktslagens bestämmelser. Af nedanstående tabell framgår det antal värnpliktiga, som enligt hittills ingångna redovisningar under år 1908 inställt sig till vapenöfningar:

V i d	Värnpliktiga.						Summa.	Anteckningar.
	Vapenföra.			Icke vapenföra.				
	Rekrytskola		Repetitions- öfning.	Tjänstgöring i en följd		Full- görande af åter- stående tjänst- göring.		
	med början på våren. ¹⁾	med början på hösten. ²⁾		med inryck- ning på våren. ¹⁾	med inryck- ning på hösten. ²⁾			
Infanteriet	410	—	32,781	174	—	171	33,536	¹⁾ För dem, som inskrifvits 1907 eller tidigare och icke fullgjort dem åliggande första tjänstgöring. ²⁾ För 1908 års klass tillhörande kavalleriet m. fl. truppslag. ³⁾ Vid velocipedordonnansskola öfvade äro uttagna till infanteriet och de vid intendentskola öfvade till samtliga truppslag. ⁴⁾ Haraf 117 skrifbiträden af 1908 års klass.
Kavalleriet	7	1,407	1,191	12	254	—	2,871	
Artilleriet	22	1,873	3,486	6	272	34	5,693	
Ingenjörtrupperna .	6	520	1,160	1	70	11	1,768	
Trängen	14	—	2,425	9	—	13	2,461	
Velocipedordonnansskolor ³⁾	—	—	139	—	—	—	139	
Intendentskolor ³⁾ .	7	—	424	—	—	—	431	
Summa	466	3,800	41,606	⁴⁾ 202	596	229	46,899	

Under året hafva inom samtliga arméfördelningar och Bodens trupper större fälttjänstöfningar varit anordnade, hvarjämte trupper ur armén deltagit i marinens krigsöfning i Stockholms skärgård. Fälttjänst-
öfningar.

Fältöfningar hafva under året varit anordnade för officerare vid generalstaben, kavalleriet och fortifikationen äfvensom vid samtliga arméfördelningar och intendentskolor. Dessutom har en fästningsfältöfning varit anordnad med personal af Bodens trupper. Fältöfningar.

Två taktiska utbildningskurser för kaptener och ryttmästare, hvardera om 42 dagar, hafva varit anordnade i Uppsala, i hvilka, förutom befäls- och stabspersonal, sammanlagdt 96 officerare hafva deltagit. Utbildnings-
kurser för
kaptener och
ryttmästare.

Vid skjutskolan å Rosersberg hafva två kurser, hvardera under omkring 50 dagar, varit anordnade. Till hvarje kurs hafva, förutom befäls- och stabspersonal, varit beordrade 59 officerare ur armén och 1 ur flottan. Skjutskolor.

14 *Berättelse om hvad i rikets styrelse sedan sista lagtima Riksdags sammanträde sig tilldragit.*

För fältartilleriet har en skjutskola för äldre officerare anordnats vid Skillingaryd och vid densamma en kurs för subalternofficerare; ett antal regementschefer vid infanteriet och kavalleriet samt officerare vid generalstaben hafva dessutom under en kortare tid följt öfningarna vid skolan.

För fästningsartilleriet har en skjutskola för officerare varit anordnad å Karlsborg.

Öfriga skolor. Vid hvart och ett af de olika truppslagen hafva varit anordnade rekryt-skolor för officers- och reservofficersvolontärer samt officers- och reservofficers-volontärskolor.

Till gymnastiska centralinstitutet äro såsom elever beordrade: i instruktörskursen 26, i gymnastiklärarkursen 18 och i sjukgymnastiska kursen 4 officerare.

Till ridskolan å Strömsholm äro såsom elever beordrade 20 officerare.

I ridkurser, som för officerare af infanteriet anordnats vid Lifregementets dragoner, Lifregementets husarer, Skånska dragonregementet och Norrlands dragonregemente, hafva deltagit tillsammans 42 officerare.

Vid krigshögskolan äro kommenderade 50 officerare (däraf 24 i äldre och 26 i yngre kursen) samt vid artilleri- och ingenjörhögskolan 64 officerare, däraf 3 ur marinen.

För utbildning till vapenofficerare hafva år 1908 18 officerare genomgått en kurs under två månader.

En kurs i fältsignalering under 56 dagar har under året varit anordnad i Karlskrona, i hvilken deltagit 31 officerare.

Från krigsskolans officerskurs hafva under året utexaminerats 117 elever och från båda reservofficerskurserna likaledes 117 elever.

Till en vid intendenturkårens hufvudstation sammandragen kurs i militärförvaltning och generalstabstjänst, som börjat i december 1908, hafva 8 intendentsaspiranter beordrats.

Kurser hafva varit anordnade för utbildning af sjukvårds-, hofslagar- och gevärshandtverkarbeställningsmän.

Kurser för utbildning af landstormsbefäl hafva under året varit anordnade inom samtliga arméfördelningar.

Generalstaben. För generalstabens verksamhet under år 1908 redogöres sålunda:

Vid *organisationsafdelningen* (militärstatistiska afdelningen) hafva arbetena fortgått enligt plan. Förutom flera smärre utredningar hafva yttranden afgifvits:

öfver olika förslag till reglementen och instruktioner;

öfver framställningar och förslag angående ändringar i värnpliktslagen och inskrifningsförordningen;

öfver »betänkande rörande införande af fast aflönadt reservbefäl vid armén»;

angående undertecknande för Sveriges del af en deklaration angående förbud mot nedkastande af projektiler och explosiva ämnen från ballonger.

Dessutom hafva utarbetats förslag angående rekryteringen vid armén samt framställningar och förslag angående värnpliktigas tjänstgöring och utbildning, hvarjämte arbetet å »statistik rörande de värnpliktiga åren 1905—1907» fortsatts.

Kommunikationsafdelningen har under året följt utvecklingen af landets kommunikationsväsende samt fullständigt sin kännedom om järnvägarnas, kanallinjernas och öfriga förbindelsemedels beskaffenhet.

Officerare tillhörande afdelningen hafva öfvervarit besiktningar och af- syningar af nya järnvägsanläggningar samt på ort och ställe undersökt mili- täriskt viktiga punkter af vissa bansträckningar.

Revision af vissa transporthandlingar har under året fortgått enligt plan.

Krigshistoriska afdelningen har under året varit sysselsatt med förarbeten för utgifvande af femte delen af »Sveriges krig åren 1808 och 1809». I krigs- arkivet har hufvudsakligen fortfarande arbetats på iståndsättandet af krigs- kollegii arkiv.

Inom de under 1908 års höst organiserade *central- och utrikesafdelningarna* hafva arbetena ännu icke fortskridit så långt, att en redogörelse för dessa afdelningars verksamhet redan nu kan lämnas.

Hvad *topografiska afdelningens* verksamhet beträffar har, utöfver hvad som anmälts i den redogörelse, som jämlikt instruktionen för rikets allmänna kartverk blifvit af kartverkschefen aflämnad till jordbruksdepartementet, å afdelningens militärgeografiska detalj en del militära rekognosceringar blifvit utförda.

Under år 1908 hafva för fält-, fästnings- och positionsartilleriet dels an- skaffats och dels beställts åtskillig ny materiel och ammunition.

Artilleri-
materiel och
ammunition.

Vid Karl Gustafs stads gevärsfaktori har under året tillverkning af vapen fortgått enligt plan.

Eldhandvapen
med ammu-
nition.

Vid ammunitionsfabriken hafva tillverkats skarp och lös ammunition samt kammarpatroner m. m.

Verksamheten vid Åkers krutbruk har omfattat tillverkning af röksvagt krut för artilleripjäser.

Krut.

Bomullskrut, salpetersyra och eter hafva tillverkats till den omfattning, som motsvarar behovet. Brisanta sprängladdningar hafva äfven tillverkats. För gevär har krut inköpts från inhemsk fabrik.

Utredning. För fältartilleriet har anskaffningen af utredning afslutats. För positionsartilleriet är ny utredning under tillverkning vid statens verkstäder och till största delen färdig.

**Byggnads-
arbeten.** Under år 1908 hafva arbetena pågått för uppförande af tygstationen i Boden.

För uppförande af nya kasernetablissemang hafva arbeten fortsatts, i Boden för Norrbottens regemente, Norrlands artilleriregemente, Boden-Karlsborgs artilleriregemente och Bodens ingenjörkår, i Östersund för Jämtlands fältjägarregemente, i Sollefteå för Västernorrlands regemente, hvarjämte arbeten med uppförande af sjukhusetablissemang i Boden samt kasernbyggnad, matinrättningsbyggnad och exercishus för Gottlands artillerikår i Visby fortsatts. Arbetena med uppförande af kasernetablissemang i Vaxholm för Svea ingenjörkårs fästningsingenjörkompani och i Karlskrona för Göta ingenjörkårs fästningsingenjörkompani hafva i hufvudsak afslutats.

De nya kasernetablissemangen för Hälsinge regemente i Gäfle, för Dalregementet i Falun och för Västerbottens regemente i Umeå hafva fullbordats.

Utvidgnings- och tillbyggnadsarbetena hafva fortsatts vid kasernetablissemangen för Skånska dragonregementet i Ystad och Upplands artilleriregemente i Uppsala.

Ändrings- och reparations- m. fl. arbeten för fälttelegrafkårens inkvartering å Marieberg hafva utförts.

**Befästnings-
arbeten.** Befästningsarbetena hafva under år 1908 pågått enligt plan och äro vid Karlsborg i det närmaste afslutade.

**Fortifikations-
personalens
öfningar.** Fortifikationens fältöfningar hafva pågått under fem veckor i Kopparbergs och Värmlands län.

För militärstudiers bedrivande hafva en officer och en bataljonsläkare varit kommenderade utrikes.

Ingenjörtruppernas utbildning har fortgått enligt gifna bestämmelser.

**Ingenjör- och
fälttelegraf-
materielen.** Ingenjör- och fälttelegrafmaterielen har underhållits och i mån af tillgång fullständigats.

Försök hafva utförts med större signallampor, strålkastare af olika slag, afståndsmätare och elektriska tändapparater samt rörande lämplig fordonsmateriel m. m. för vinterfälttåg i norra Sverige.

**Kommittéer
m. m.** *Kommissionen för handhafvandet af frågor rörande nytt öfningsfält för de i Stockholm förlagda truppförband m. m.*, tillsatt den 25 augusti 1905. Genom nådigt bref den 27 november 1908 har K. M:t förordnat, att kommissionens arbeten skola upphöra.

Sakkunnige för verkställande af utredning och utarbetande af förslag till regementspastorsinstitutionens omorganisation. Enligt nådigt bemyndigande af den 15 februari 1907 har statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet till sakkunnige för att inom departementet biträda vid handläggningen af detta ärende utsett chefen för Andra arméfördelningen, generalmajoren m. m. G. F. O. Ugglå och regementspastorn vid Hälsinge regemente E. I. Hultin. Betänkande är afgifvet den 15 april 1908.

För att såsom sakkunnige verkställa granskning utaf åtskilliga förslag rörande arméns organisation förordnades på grund af nådigt bref den 6 september 1907 Hans Kungl. Höghet Hertigen af Västergötland, i egenskap af inspektör för kavalleriet, chefen för Fjärde arméfördelningen, generallöjtnanten m. m. C. A. C. Warberg, chefen för Tredje arméfördelningen, generalmajoren m. m. C. A. M. Nordenskjöld, chefen för Andra arméfördelningen, generalmajoren m. m. G. F. O. Ugglå, militärbefälhafvaren på Gottland, generalmajoren m. m. J. G. Björlin, chefen för fortifikationen, generalmajoren m. m. G. A. C:son Bergman, generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet, generalmajoren m. m. F. J. Leth, chefen för generalstaben, generalmajoren m. m. K. G. Bildt, generalkrigskommissarien m. m. C. H. Weidenhielm, chefen för Första arméfördelningen, generalmajoren m. m. A. F. von Matern, chefen för Sjätte arméfördelningen, generalmajoren m. m. J. G. Wikander, chefen för Femte arméfördelningen, generalmajoren m. m. O. B. Malm, generalintendenten m. m. P. A. F. Holmquist, t. f. kommandanten i Boden, öfversten m. m. C. M. H. Fallenius och t. f. öfverfältläkaren m. m. P. A. V. Nettelblad. Genom nådigt bref den 15 maj 1908 inkallades i stället för numera statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet O. B. Malm t. f. chefen för Femte arméfördelningen, generalmajoren m. m. P. C. von Platen och i stället för öfversten Fallenius kommandanten i Boden, generalmajoren m. m. L. H. Tingsten. Slutbetänkande är afgifvet den 9 juni 1908.

Sakkunnige för granskning af uppgjorda förslag till skjutinstruktion för trupper, beväpnade med 6,5 mm. gevär m. m. Enligt nådigt bemyndigande den 4 oktober 1907 har statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet utsett öfverstelöjtnanten vid Södermanlands regemente m. m. K. J. W. R. Bergensträhle, majoren i Upplands infanteriregemente m. m. E. O. Almqvist och kaptenen vid generalstaben C. A. P. A. Sjögren att inom departementet biträda vid handläggningen af detta ärende. Betänkande är afgifvet den 12 mars 1908.

Sakkunnige för verkställande af utredning och upprättande af förslag till förbättrad pensionering af såväl hädanefter afgående pensionsberättigadt, som ock redan pensionerad indelt manskap vid armén och flottan. Sedan Kungl. Maj:t den 8 november 1907 bemyndigat statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet att efter samråd med statsrådet och chefen för sjöförsvars-

departementet tillkalla högst tre personer för att fullgöra berörda uppdrag, hafva till sakkunnige för ändamålet kallats ledamoten af Riksdagens första kammare, f. d. landshöfdingen m. m. C. A. Sjöcrona och ledamoten af Riksdagens andra kammare, regementsläkaren m. m. O. F. Vahlquist, hvilka afgifvit betänkande den 12 juni 1908.

För att verkställa utredning i fråga om färtläkarkårens omorganisation förordnades genom nådigt bref den 15 november 1907 öfverfärtläkaren m. m. P. A. V. Nettelblad och bataljonsläkaren m. m. J. Hammar, och enligt nådigt bemyndigande den 9 mars 1908 har statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet uppdragit åt förenämnda personer att jämte generalmajoren m. m. L. H. Tingsten, såsom ordförande, samt e. o. professorn m. m. J. H. Åkerman och ledamoten af Riksdagens andra kammare, medicine doktorn K. E. O. Kjellberg inom departementet biträda med verkställande af ytterligare utredning och utarbetande af förslag i ämnet. Betänkande är afgifvet den 30 juli 1908.

Sakkunnige för verkställande af utredning i fråga om beredande af pension åt officerare och underofficerare vid armén, hvilka före uppnådd pensionsålder på grund af därom gjord ansökan erhålla afsked från beställning på stat med skyldighet att ingå i vederbörlig reserv. Enligt nådigt bemyndigande den 21 februari 1908 har statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet uppdragit åt öfversten och chefen för Värmlands regemente m. m. C. O. Norden-
svan, öfversten i armén, öfverstelöjtnanten och chefen för Positionsartilleriregementet m. m. J. A. Moberg och ledamoten af Riksdagens andra kammare, auditören m. m. E. D. W. Martin att verkställa ifrågavarande utredning, hvarjämte fanjunkaren vid Svea lifgarde m. m. E. F. Jansson tillkallats för att delta i detta arbete i hvad det afser underofficerare. Betänkande är afgifvet den 18 juni 1908.

Sakkunnige för verkställande af utredning i hvad mån kontroll af eller samarbete med civila personer lämpligen bör inom det militära området ägarum m. m. Sedan Kungl. Maj:t den 28 februari 1908 bemyndigat chefen för landtförsvarsdepartementet att i samråd med chefen för sjöförsvarsdepartementet tillkalla högst fem personer för att fullgöra berörda uppdrag, hafva såsom sakkunnige för ändamålet tillkallats ledamoten af Riksdagens första kammare, generalmajoren m. m. J. G. Björlin, kommandören m. m. N. E. Anckers, ledamöterna af Riksdagens andra kammare, vice häradshöfdingen m. m. J. T. Larsson och landtbrukaren m. m. C. Persson i Stallerhult samt ledamoten af Riksdagens första kammare, f. d. distriktschefen m. m. greve C. O. Taube. Betänkande är afgifvet den 10 december 1908.

Såsom sakkunnige för att inom landtförsvarsdepartementet biträda med verkställande af utredning och utarbetande af förslag i vissa frågor som afse härorganisationens utveckling, hafva på grund af nådigt bref den 3 april

1908 förordnats majorerna vid generalstaben m. m. Th. G. Nyström och C. G. V. Hammarskjöld samt kaptenen vid Norrbottens regemente m. m. G. R. J. Åkerman, hvarjämte byråchefen, filosofie doktorn m. m. P. E. Lindström enligt nådigt beslut den 8 maj 1908 tillkallats för att deltaga i berörda arbete, i hvad detsamma innefattar utarbetande af förslag till bestämmelser rörande värnpliktens fullgörande af ynglingar med högre allmänbildning. Uppdraget är afslutadt.

För att slutligt bearbeta föreliggande förslag till exercisreglementen för träng- och sjukvårdstrupperna samt till körinstruktion för trängtrupperna hafva på grund af nådigt bref den 10 juli 1908 såsom sakkunnige inkallats öfversten i armén, öfverstelöjtnanten och chefen för Svea trängkår m. m. N. G. Hallström och kaptenen vid samma kår m. m. B. R. M. Festin. Betänkande är afgifvet den 8 oktober 1908.

Sakkunnige för afgifvande af yttrande rörande vissa byggnadsarbeten. På grund af nådigt bemyndigande den 31 juli 1908 har chefen för landtförsvarsdepartementet uppdragit åt f. d. generalmajoren m. m. herr friherre N. A. H. Palmstierna och ledamoten af Riksdagens andra kammare, hemmansägaren m. m. Carl Persson i Stallerhult att inom departementet biträda med verkställande af utredning rörande behofvet af vissa föreslagna byggnader för armén samt om anskaffande af tillgångar till desammas utförande äfvensom att afgifva yttranden öfver andra till kasernbyggnader hörande ärenden m. m., hvilka kunna komma att till de sakkunniges bedömande hänskjutas. De sakkunnige hafva i särskilda fall afgifvit yttranden öfver till dem remitterade ärenden.

Såsom sakkunnige för verkställande af granskning af arméförvaltningens fortifikationsdepartementets förslag i fråga om åtgärder för de värnpliktiges in- kvartering å vederbörande mötesplatser vid de regementen, som före nästa års vapenöfningar ej erhållit nya kasernetablissemang, hafva den 28 september 1908 tillkallats ledamoten af Riksdagens första kammare f. d. generalmajoren m. m. herr friherre N. A. H. Palmstierna, regementsläkaren m. m. A. H. Christenson och ledamoten af Riksdagens andra kammare m. m. L. J. Jansson. Betänkande är afgifvet den 17 oktober 1908.

Såsom sakkunnige för verkställande af utredning, huruvida ej befrielse eller lindring i fråga om värnpliktens fullgörande i fredstid kunde beredas från främmande land till Sverige återinflyttade svenskfödde män hafva på grund af nådigt bemyndigande den 2 oktober 1908 tillkallats öfversten och chefen för Västmanlands regemente m. m. P. R. Hasselrot och förste aktuarien i Statistiska centralbyrån, filosofie doktorn m. m. A. G. Sundbärg. Betänkande är afgifvet den 26 november 1908.

För att inom landtförsvarsdepartementet biträda med verkställande af utredning i fråga om erforderlig ändring af punkt 9 i grunderna för pen-

sioneringen af arméns befäl och underbefäl med vederlikar i syfte att bereda pensionsstagare lindring i pensionsafdrag för det fall, att militär pension och civil lön samtidigt uppbäras, har statsrådet och chefen för nämnda departement enligt nådigt bemyndigande den 23 oktober 1908 tillkallat öfversten m. m. C. O. Nordensvan. Uppdraget är fullgjordt den 9 december 1908.

Såsom sakkunnige för bedömande af en byggnadsfråga hafva på grund af nådigt beslut den 11 december 1908 tillkallats ledamoten af Riksdagens första kammare, f. d. generalmajoren m. m. herr friherre N. A. H. Palmstierna, generallöjtnanten m. m. G. F. O. Ugglå, generalmajoren m. m. G. A. C:son Bergman, öfverintendenten m. m. C. O. Möller och ledamoten af Riksdagens andra kammare, rådmannen m. m. T. Zetterstrand.

Betänkande är afgifvet den 23 december 1908.

Vid utgången af år 1908 hafva följande kommittéer m. fl. ännu ej fullgjort dem lämnade uppdrag:

Kommittén för granskning af förslag rörande försvarsväsendets stärkande m. m., tillsatt genom nådigt bref den 28 september 1907. I denna kommitté hafva förordnats till ordförande: ledamoten af Riksdagens första kammare, bruksägaren m. m. herr Chr. Lundeberg och till ledamöter: ledamoten af Riksdagens andra kammare, landbrukaren m. m. H. Andersson i Västra Nöbbelöf, generalmajoren m. m. O. L. Beckman, generalmajoren m. m. K. G. Bildt, ledamoten af Riksdagens första kammare, godsägaren m. m. O. Björklund, ledamoten af Riksdagens andra kammare, bleckslagerimästaren S. H. Kvanzelius, fullmäktigen i riksbanken m. m. friherre B. K. J. Langenskiöld, ledamoten af Riksdagens andra kammare domänintendenten m. m. E. A. Lindblad, öfversten m. m. C. D. L. W. W:son Munthe, konteramiralen m. m. C. O. Olsen, ledamoten af Riksdagens första kammare, generalmajoren m. m. herr friherre N. A. H. Palmstierna, ledamoten af Riksdagens andra kammare, nämndemannen m. m. D. Persson i Tällberg, konteramiralen m. m. J. W. L. Sidner, ledamoten af Riksdagens andra kammare, vice häradshöfdingen m. m. K. A. Staaff, ledamoten af Riksdagens första kammare, bankdirektören m. m. K. A. Wallenberg, generalmajoren m. m. J. G. Wikander och ledamoten af riksdagens första kammare, fullmäktigen i riksgäldskontoret m. m. G. F. Östberg.

Sakkunnige för utarbetande af förslag till bestämmelser för mobiliseringen af härens och flottans sjukvårdsväsende i hemorten. Sedan Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 19 april 1907 uppdragit åt generallöjtnanten m. m. friherre L. W. Stjernstedt att inom landtförsvarsdepartementet biträda vid verkställande af utredning och utarbetande af förslag i frågan, hafva på grund af nådigt beslut den 4 oktober 1907 kaptenen vid generalstaben G. Hedengren och regementsläkaren i fältläkarkåren, bataljonsläkaren vid Göta lifgarde m. m. B. C. Fristedt beordrats att biträda vid ifrågavarande utredning.

För verkställande af utredning och utarbetande af förslag rörande förändrade grunder för officersbefordringarna inom armén hafva i enlighet med bemyndigande i nådigt bref den 3 april 1908 tillkallats chefen för krigshögskolan, majoren m. m. greve C. Th. G. Rudenschöld samt kaptenerna vid Kalmar regemente m. m. C. A. P. A:son Sjögren och vid Svea artilleriregemente m. m. G. A. Lundeberg.

Sakkunnige för planläggande och ledande af försök med uniformer af äldre och nyare modeller. Enligt nådigt bemyndigande den 12 juni 1908 och generalorder den 15 samma månad har uppdragits åt öfversten och chefen för Första lifgrenadjärregementet m. m. E. H. D. W. von Bornstedt, stabschefen vid Fjärde arméfördelningen, majoren vid generalstaben m. m. greve R. G. E. M. von Rosen och regementsintendenten vid Göta lifgarde, intendenten vid intendenturkåren A. V. Sandberg att i samråd med generalintendenten planlägga och leda ifrågavarande försök.

Såsom sakkunnige för biträde vid omarbetande af utbildningsinstruktionerna vid armén hafva på grund af nådigt bref den 10 juli 1908 tillkallats öfversten och chefen för Dalregementet m. m. J. G. F. Wrangel, öfverstelöjtnanten vid Norrbottens regemente m. m. D. M. F. Björkman och kaptenen vid Hälsinge regemente G. Hedengren, hvarjämte chefen för artilleristaben, öfverstelöjtnanten i armén, majoren vid Smålands artilleriregemente m. m. K. O. Toll jämlikt generalorder den 7 november 1908 inkallats att deltaga i detta arbete.

Sakkunnige för utredning angående inlösen till statsverket af officerares och underofficerares enskilda byggnader å en del mötesplatser m. m. På grund af nådiga bref den 10 juli och den 16 oktober 1908 har statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet uppdragit åt ledamoten af Riksdagens första kammare, generalmajoren m. m. J. G. Björlin och ledamoten af Riksdagens andra kammare, hemmansägaren m. m. Carl Persson i Stallerhult att inom departementet biträda med utredning angående inlösen till statsverket af officerares och underofficerares enskilda byggnader å en del mötesplatser äfvensom rörande den framtida användningen af ej mindre dem af truppförbandens nuvarande mötesplatser, hvilka efter den nya härordningens genomförande ej längre blifva för sitt hittillsvarande ändamål behöfliga, dock med undantag för det s. k. Ladugårdsgärdet invid Stockholm, än äfven de nuvarande volontärskoleetablissemangen i Härnösand och i Ronneby samt bostället Blåsenborg i Kopparbergs län.

Såsom sakkunnig att inom landtförsvarsdepartementet biträda med verkställande af utredning i anledning af väckt förslag om meddelande af bestämmelser rörande anordnande i sammanhang med den frivilliga skytterörelsen af obligatoriska skjulöfningar för sådana värnpliktige, som under året icke varit inkallade till tjänstgöring, har statsrådet och chefen för nämnda de-

partement enligt nådigt beslut den 2 oktober 1908 tillkallat majoren vid Dal-regementet m. m. A. E. L. Lagercrantz.

Sakkunnige för utarbetande af förslag till bestämmelser i fråga om efterlysning af uteblifna värnpliktiga m. m. På grund af nådigt beslut den 16 oktober 1908 hafva för att inom landtförsvarsdepartementet biträda med verkställande af utredning dels i fråga om meddelande af erforderliga bestämmelser angående sättet för efterlysning af beväringmän, som utan anmaldt laga förfall uteblifvit från tjänstgöring, dels ock beträffande ändringar af därmed i samband stående föreskrifter, tillkallats öfversten och chefen för Västmanlands regemente m. m. P. R. Hasselrot, landssekreteraren m. m. H. L. Uddén och majoren i samma regementes reserv m. m. E. L. W. Schürer von Waldheim.

Sakkunnige för verkställande af utredning samt utarbetande af förslag till föreskrifter rörande förvaltningen af landtförsvaret underlydande egendomar. Härtill hafva den 26 oktober 1908 enligt nådigt bemyndigande utsetts öfversten och sekundchefen för Lifregementets grenadjärer m. m. C. A. H. Jungstedt, ledamoten af Riksdagens andra kammare, domänintendenten m. m. E. A. Lindblad och kaptenen vid fortifikationen m. m. C. A. V. Nyström.

Sakkunnige för afgifvande af förslag till ny förläggningsort för infanteriskjutskolan. Genom nådigt bref den 20 november 1908 har uppdragits åt generallöjtnanten m. m. friherre L. W. Stjernstedt samt chefen för nämnda skola, majoren m. m. O. W. Melin att verkställa utredning och afgifva förslag i ämnet.

Kommittén för afgifvande af slutligt förslag i fråga om förtidspensionering af officerare och underofficerare, tillsatt genom nådigt bref den 20 november 1908. I denna kommitté hafva förordnats till ordförande ledamoten af Riksdagens första kammare f. d. generalmajoren m. m. herr friherre N. A. H. Palmstierna samt till ledamöter: kommandören m. m. P. J. Dahlgren, öfversten m. m. J. A. Moberg och ledamoten af Riksdagens andra kammare, landtbrukaren m. m. L. J. Jansson.

Sakkunnige för omarbetande af föreskrifterna angående de värnpliktiges rullföring och redovisning m. m. Härtill hafva på grund af nådigt bemyndigande den 27 november 1908 utsetts öfverstelöjtnanten i armén, majoren i Dal-regementets reserv m. m. A. L. Frieberg, majoren i armén, kaptenen i Göta trängkårs reserv m. m. J. Kjelleström, kaptenen vid Göta lifgarde m. m. F. A. L. Langenberg och kaptenen vid Andra lifgrenadjärregementet m. m. P. K. U. von Feilitzen.

Kommissionen för verkställande af undersökning af förhållanden inom rikets försvarsväsende, tillsatt genom nådigt bref den 11 december 1908. I denna kommission hafva förordnats, till ordförande ledamoten af Riksdagens första kammare, generallöjtnanten i generalitetets reserv m. m. J. G. Björlin, och till ledamöter ledamöterna af Riksdagens första kammare, f. d. distrikts-

chefen m. m. greve C. O. Taube och lektorn m. m. J. F. Nyström, samt ledamöterna af Riksdagens andra kammare, hemmansägaren m. m. Carl Persson i Stallerhult, vice häradshöfdingen m. m. J. T. Larsson, parkföreståndaren F. W. Thorsson och grosshandlaren E. A. Nilsson.

På landtförsvarsdepartementets föredragning hafva följande författningar under år 1908 af Kungl. Maj:t utfärdats:

den 14 februari: kungörelse angående styresmännen för Karl Gustafs stads gevärsfaktori, ammunitionsfabriken och Åkers krutbruk tillkommande straffmyndighet i disciplinmål; *den 13 mars:* kungörelse angående förändrad lydelse af § 6 i nådiga förordningen af den 2 december 1904 om landstormen afvensom af den vid samma förordning fogade tabell, utvisande rikets indelning i landstormsområden undantagandes Gottland; *den 4 juni:* lag om ändrad lydelse af vissa delar af värnpliktslagen den 14 juni 1901; *den 17 juni:* kungörelse angående ändrad lydelse af §§ 4, 6, 7, 10 och 19 i nådiga reglementet för krigshögskolan den 4 november 1904, §§ 6 och 7 sådana desamma lyda enligt nådiga kungörelsen den 22 september 1905; *den 8 juli:* kungörelse angående ändrad lydelse af 9 punkten i grunderna för pensioneringen af arméns befäl och underbefäl med vederlikar; *den 23 juli:* reglemente för artilleri- och ingenjörhögskolan; *den 1 augusti:* kungörelse angående ersättning till manskap vid armén för begagnande af egna beklädnadspersedlar; kungörelse angående ändrad lydelse af §§ 35, 36 och 48 i nådiga reglementet för arméns aflöning under fred den 11 oktober 1907; *den 18 september:* kungörelse rörande ändring af § 7 i nådiga kungörelsen angående sättet för officers- och reserv-officersvolontärers antagning och utbildning den 16 mars 1906, sådan denna § lyder enligt nådiga kungörelsen den 13 december 1907; kungörelse angående ändrad lydelse af § 6 mom. 2 i nådiga instruktionen för generalstaben den 17 juni 1904; kungörelse angående ändrad lydelse af § 3 i nådiga reglementet för krigsskolan den 7 augusti 1907; *den 9 oktober:* kungörelse angående ändring af § 16 i nådiga förordningen om arméns reserver af befäl och civil-militär personal den 9 februari 1906, sådan densamma lyder enligt nådiga kungörelsen den 14 juni 1907; *den 6 november:* kungörelse angående tillägg till föreskrifterna i nådiga förordningen den 12 augusti 1901 om rikets indelning i områden för värnpliktiges inskrifning samt om val af ledamöter i inskrifningsnämnder och inskrifningsrevisioner m. m.; kungörelse om ändrad lydelse af §§ 18, 19 och 39 i nådiga förordningen angående inskrifning och redovisning af värnpliktige samt deras tjänstgöring m. m. (inskrifningsförordningen) den 5 december 1901; *den 20 november:* kungörelse angående förordnande af kompani-, skvadrons- och batterichefer m. m.; kungörelse angående förändrad lydelse af §§ 17 och 46 i nådiga reglementet för arméns aflöning under fred den 11 oktober 1907; kungörelse angående förändrad lydelse af § 12 i nådiga reglementet för underhållet och vården af artillerimateriel,

handvapen, målskjutningsmateriel m. m., vid arméns artilleritruppförband (artillerimaterielreglementet) den 11 oktober 1907; kungörelse angående förändrad lydelse af §§ 1, 2, 4, 10 och 14 i förnyade nådiga stadgan för pröfning till vinnande af inträde vid krigshögskolan den 10 mars 1905; *den 27 november*: kungörelse angående tillämpning under år 1909 af §§ 151, 152, 153 och 154 uti nådiga förordningen angående inskrifning och redovisning af värnpliktige samt deras tjänstgöring m. m. den 5 december 1901; *den 11 december*: kungörelse angående förändrad lydelse af §§ 14, 17, 18, 20, 21 och 23 i nådiga instruktionen för arméns kasernbyggnadsnämnd den 14 juni 1907; instruktion för kommissionen för undersökning af vissa förhållanden inom rikets försväsende m. m.; *den 18 december*: kungörelse angående ändring af §§ 56 och 57 i nådiga reglementet för arméns aflöning under fred den 11 oktober 1907.

Under år 1908 hafva åtskilliga officerare vid kungl. flottan samt ingenjörer vid mariningenjörkåren utomlands besiktigat för sjöförsvarets behof beställd krigsmateriel samt tagit kännedom om nya erfarenheter på marinen's område.

Marinstabens verksamhet.

Från föregående år hafva följande arbeten fortsatts, nämligen: fullständigandet af marinens mobiliseringsplaner; bearbetandet af statistiska uppgifter rörande främmande mariner; samt tillgodogörandet af inom skärgårdarna gjorda sjömätningar för sjömilitära ändamål.

Följande förslag af större vikt och omfattning hafva afgifvits: angående förberedande befälskurs för skjut- och signalskola (gemensamt med inspektören af flottans öfningar till sjöss);

till bestämmelser för täflingsminering;

till öfningsplan för flottan år 1908;

till skjutinstruktion för flottan, artilleri;

till bihang till instruktionsboken »Undervisning för manskapet vid flottan,

II, sjömanskap»;

till exercisreglemente för flottan, I, allmänna föreskrifter;

till lärobok i artilleri för underbefälsskolan;

till exercisreglemente för flottan, II, artilleri, III, torped och, V, strålkastare;

till skjutinstruktion för flottan, torped;

till skjutregler;

angående tvåårig tjänstgöring för å sjömanshus inskrifna värnpliktiga;
till ändringar i reglemente för marinen, del II (gemensamt med inspektören af flottans öfningar till sjöss);

till öfningsplan för flottan 1908—1909 (gemensamt med inspektören af flottans öfningar till sjöss);

till fördelning af manskapet inom sjömanskårens afdelningar, yrkesgrenar och lönegrader, samt till fördelning af underofficerarna å de särskilda staterna å flottans stationer under år 1908;

angående befälskurs ombord under åren 1908—1909 (gemensamt med inspektören af flottans öfningar till sjöss);

till program för omfattning af utbildningskurs för personal vid lotsverket för tjänstgöring vid kustsignalväsendet;

angående specialisering af sjöofficerskåren (gemensamt med inspektören af flottans öfningar till sjöss och chefen för kungl. sjökrigshögskolan); samt

angående genomförandet vid marinens skolor af stafningssätt enligt kungl. cirkuläret den 7 april 1906.

Åtskilliga förslag af hemlig natur hafva därjämte afgifvits.

Utredningar och yttranden hafva dessutom afgifvits rörande:

underofficerskorpralers befordringsförhållanden;

korvetten Frejas ändring till logementsfartyg;

behof af laddöfningsapparater;

grunder för rutin ombord;

grunder för fördelningar ombord;

ratifikation af vissa Haagkonferensens konventioner;

omorganisation af sjökrigsskolan;

behof af befästningar för vissa föreslagna flottstationer (gemensamt med chefen för generalstaben);

ordnande för officerare af särskilda kurser vid tekniska högskolan;

förslag till nytt reglemente och ny undervisningsstadga för sjökrigshögskolan;

kontrakt mellan kronan och föreningen Röda korset i fråga om upplåtelse af lasarettsfartyg;

handvapensskjutskola vid Rosersberg för marinen;

sjömätning af rikets kuster; samt

säkerhetstjänsten vid rikets fästningar och kustpositioner (gemensamt med chefen för generalstaben)

äfvensom i åtskilliga andra till chefen för marinstaben hänskjutna frågor.

Under år 1908 hafva nedannämnda genom kungl. marinförvaltningen Fartygs-, hus-
(ingenjöravdelningen) kontraherade arbeten blifvit utförda och levererade: och andra
byggnader.

Jagaren Vale, levererad af Kockums mekaniska verkstads aktiebolag,
Torpedbåten af 1:a klass Spica, levererad af Bergsunds mekaniska verkstads aktiebolag,

Torpedbåtarna af 2:a klass N:ris 12, 14 och 15, levererade af Motala verkstads nya aktiebolag,

Tvenne mindre kolpråmar för Stockholms station, levererade af aktiebolaget Motala verkstads filial,

En större kolpråm och en ammunitionspråm för Stockholms station, levererade af Oskarshamns mekaniska verkstads och skeppsdockas aktiebolag,

Ett bogserfartyg, »Hjälparen», för Stockholms station, levererad af Bergsunds mekaniska verkstads aktiebolag.

Genom kungl. marinförvaltningens (ingenjörafdelning) försorg hafva under år 1908 kontrakt afslutats om leverans till flottan af:

Jagaren Vidar, att levereras af Kockums mekaniska verkstads aktiebolag,

Torpedbåtarna af 1:a klass Antares och Arcturus, att levereras af Göteborgs nya verkstads aktiebolag,

Torpedbåtarna af 1:a klass Altair och Argo, att levereras af Bergsunds mekaniska verkstads aktiebolag,

Ändring af 3:e klass pansarbåtarna Björn och Hildur, att utföras af aktiebolaget Gäfle verkstäder,

Ändring af 3:e klass pansarbåten Gerda, att utföras af aktiebolaget Motala verkstads filial,

En motorbåt för transport af minor vid Stockholms station, att levereras af Motala verkstads nya aktiebolag,

En motorbåt för transport af torpeder vid Stockholms station, att levereras af aktiebolaget Motala verkstads filial.

De viktigare och mera omfattande arbeten, som under år 1908 utförts af ingenjördepartementet vid flottans stationer, utöfver de arbeten, hvilka äro att hänföra till materielens reparation, underhåll och klargöring för expedition, äro följande:

vid Karlskrona station.

Nybyggnadsarbetena å torpedbåtarna Castor och Pollux äro i det närmaste afslutade och nybyggnaden af torpedbåtarna Vega och Vesta har fortgått;

kanonbåten Blendas förändring till verkstadsfartyg har afslutats och arbetena för kanonbåten Verdandes förändring till sjukvårdsfartyg äro i det närmaste afslutade, hvarjämte korvetten Frejas förändring till logementsfartyg har påbörjats;

å pansarbåten Dristigheten har anordnats inredning för kadetter och å pansarkryssaren Fylgia har insatts kylmaskineri för ammunitionsdurkarnas afkylning;

en flodångspruta för Karlskrona fästning har anskaffats; arbetena med gamla bageriets förändring till beklädnadsförråd hafva påbörjats; jordschaktnings- och grundläggningsarbeten för nya torpedtillverkningsverkstaden hafva utförts; en kompassundersökningspaviljon af trä har uppförts; desinfektionsbyggnaden å Epidemisjukhusholmen har tillbyggt; stora sjukhusvinden har inredts till förråd för sjukvårds- och förbandsartiklar; amiralitetskyrkans reparation är påbörjad; arbetena med anordnande af gnistsignalstation å varfvet äro påbörjade; å fortet Kungsholmen och Västra Hästholmen äro anordnade upphalningsslipar och skjul för minspärrningarnas båtmateriel, nytt accumulatorbatteri har insatts i nya verkstadsbyggnaden; å verkstadsbyggnaden har gjorts en tillbyggnad af sten, afsedd för kopparslagareverkstad.

vid Stockholms station.

Nybyggnaden af 2:a klass torpedbåtarna N:ris 10 och 11 har fortgått; förändringen af 3:e klass pansarbåten Folke har afslutats; torpedbåtarna N:ris 63 och 65 hafva förändrats till bevakningsbåtar; en motorbåt för minförsvaret vid Göteborg och en motorbåt för inbärgning af torpeder hafva tillverkats;

kanonbåten Rotas ändring till gniststationsfartyg har påbörjats;

kanonbåten Disa och bevakningsbåten N:r 5 hafva försetts med nya ångpannor, hvarjämte nya ångpannor äro under tillverkning för handminefartyget Edda och verkstadsfartyget Ran;

en kasern för sjöreserven och ett skjul för torpedbåtar hafva uppförts; arbeten för anordnande af gnistsignalstation hafva utförts; å Bergholmen hafva uppförts en stridsspetskällare och en mindre båtbygga; hvarjämte å Louden arbeten utförts för uppförande af vaktstuga och anordnande af bygga, väg- och spåranläggning.

1. Karlskrona fästning.

Befästningsarbetena äro i det närmaste afslutade.

Arbetena för kustartilleriets inkvartering och minförsvarets ordnande hafva afslutats.

Kustpositionerna.

2. Älfsborgs fästning.

Ändrings- och tillbyggnadsarbeten för kustartilleriets inkvartering å Nya Varfvet hafva fortsatts.

3. Hörningsholms kustposition.

Arbetena för kustartilleriets inkvartering m. m. äro afslutade.

Artillerimateriel, projektiler, torpeder m. m.

Under år 1908 hafva levererats kanoner för jagaren Vale, torpedbåtarna Vega m. fl. och handminfartyget Edda samt reservkanoner utaf 21 cm., 15 cm. och 57 mm. kalibrar äfvensom automatiska kulsprutor för fästningarna.

Därjämte hafva fartygens och fästningarnas ammunitionsförråd kompletterats med modern ammunition i stället för under året konsumerad äldre sådan.

Eldledningsanordningar för såväl fartyg som fästningarna hafva äfvenledes anskaffats.

Vidare hafva anskaffats diverse bomullskrut till minor; elektriska kablar; elektriska strålkastare med tillbehör till tre minförsvaret tillhöriga ångslupar, handminmateriel, mininventarier och minammunitionsutredning för vissa fartyg samt telefonmateriel för flottans fartyg och kustfästningarnas minspärrningar.

Därjämte hafva anskaffats diverse torpeder, bomullskrutladdningar till torpeder och diverse torpedmateriel för jagaren Vidar och till byggnad anbefallda torpedbåtar och undervattensbåtar samt diverse gnistsignalmateriel.

Flottans öfningar och undervisningsverk.

Under det med den 30 september 1908 tilländalupna undervisnings- och öfningsåret hafva följande fartyg varit använda:

för *förberedande öfningar* med till *allmän tjänst inskrifna värnpliktiga* under omkring 3½ månader: vid Karlskrona station och förlagda till densamma två 1:a klassens pansarbåtar och ett logementsfartyg — *Karlskrona beväringssafdelning* — samt vid Stockholms station och förlagda till densamma två 1:a klassens pansarbåtar — *Stockholms beväringssafdelning*;

för *samöfning af stampersonal och värnpliktiga* äfvensom för *skjutsignal- och eldarskolor samt mineringöfningar å station* under omkring 2 månader: tre 1:a klassens pansarbåtar, två 1:a klassens kanonbåtar, två handminefartyg, två bevakningsbåtar, och ett logementsfartyg — *Skoleskadern* —, hvarjämte under 3 veckor två 1:a klassens torpedbåtar varit tilldelade nämnda eskader;

likaledes för *samöfning af stampersonal och värnpliktiga* äfvensom för *förberedande beväringsofningar* med till *sjötjänst inskrifna värnpliktiga* under omkring 3 månader tre 1:a klassens pansarbåtar, två jagare och åtta 1:a klassens torpedbåtar — *Kusteskadern* —, (på hvilken äfven kustartillerikadetter och -aspiranter samt mariningenjöraspiranter och elever — de senare af 2:a årskursen — genomgått föreskrifna kurser) samt en 2:a klassens pansarbåt, fyra 3:e klassens pansarbåtar, ett handminefartyg, fyra bevakningsbåtar, ett kasernfartyg och åtta 2:a klassens torpedbåtar samt under omkring 1 månad en 1:a klassens kanonbåt — *Stockholmseskadern* —, vid hvilken eskader jämväl *mineringsofningar å minposition* blifvit utförda;

för torpedskolans öfningar under omkring 2 månader ett logementsfartyg, ett verkstadsfartyg, åtta 1:a klassens torpedbåtar och fyra 2:a klassens torpedbåtar — *torpedskoleafdelningen* —;

för öfvande af kungl. sjökrigsskolans kadetter i 3:e—6:e klasserna och för samöfning af stampersonal och värnpliktiga under omkring 4 månader två 1:a klassens pansarbåtar — *Sjökrigsskoleafdelningen* — hvarjämte en del 2:a årskursen tillhörande marinintendentsaspiranter och samtliga 1:a årskursen tillhörande mariningenjörselever öfvats ombord på nämnda afdelning. En 1:a klassens kanonbåt samt en 1:a och en 2:a klassens torpedbåt hafva under omkring 1 månad varit ställda till chefens för sistnämnda afdelning förfogande;

för öfvande af skeppsgossar under omkring 4 månader korvetten Saga, öfningskeppen Najaden och Jarramas, kasernfartyget Norrköping, öfningsbriggarna Gladan och Falken — *skeppsgosseafdelningen* — hvarjämte ombord å Saga äfven öfvats kungl. sjökrigsskolans kadetter i 1:a och 2:a klasserna;

för öfning af stampersonal under omkring 2¹/₂ månader *undervattensbåten Hajen*, och därjämte under omkring 1¹/₂ månad två logementsfartyg och en bevakningsbåt;

för rekognoscering af militärleder under omkring 2 månader ångfartyget Kare och under omkring 3 månader kanonbåten Urd;

för att till Reval öfverföra Hans Maj:t Konungen m. fl. under omkring 2 veckor en pansarbåt, en pansarkryssare och en jagare;

för expedition till Spetsbergen under omkring 3 månader kanonbåten Svensksund;

för ordningens upprätthållande vid strejkoroligheter i Härnösand, under omkring 3 veckor torpedkryssaren Psilander och under omkring 1 vecka kanonbåten Skagul;

för att till Stockholm föra hertigparet af Södermanland, under omkring 1 vecka torpedkryssaren Psilander;

för öfning af 3:e klassens eldare under omkring 2¹/₂ månader torpedkryssaren Psilander;

för ordningens upprätthållande vid strejkoroligheter på västkusten, under omkring 2 veckor kanonbåten Skäggald;

för deltagande i flottans befälsöfningar och för rekognoscering i Norrland under omkring 1 månad verkstadsfartyget Blenda;

för deltagande i krigsöfningarna under omkring 3 veckor ballongfartyget Nr 1 och verkstadsfartyget Blenda;

till kustartilleriets förfogande under omkring 2 veckor två 2:a klassens torpedbåtar;

för deltagande i generalstabens fältöfningar under omkring 1 vecka en 1:a klassens kanonbåt och en bevakningsbåt.

Chefsfartyget Drott har varit rustadt omkring 3 månader.

Pansarkryssaren Fylgia och *kanonbåten Svensksund* hafva afslutat under 1907 började vinterexpeditioner efter att hafva varit rustade, *Fylgia* omkring 5½ månader och *Svensksund* omkring 4 månader.

Under september och oktober 1908 har *skjut- och signalskola* för 3:e klassens sjömän under omkring 2 månader pågått, hvartill varit rustade ett logementsfartyg, en 1:a klassens pansarbåt och en torpedkryssare — *skolafdelningen*.

För närvarande (den 31 december 1908) äro på expedition: *pansarkryssaren Fylgia* till aflägsna farvatten, *kanonbåten Svensksund* å rikets västkust för bispringande af nödställda fartyg och fiskebåtar samt för upprätthållande af ordningen på fiskeplatserna och slutligen för *öfning af stamrekryter och värnpliktiga* fyra 1:a klassens pansarbåtar och ett logementsfartyg, utgörande *Karlskrona rekrytafdelning* samt två 1:a klassens pansarbåtar och ett logementsfartyg utgörande *Stockholms första rekrytafdelning*.

Antalet beväringmän, som inställt sig till vapenöfning vid flottan, framgår af följande tabell.

Vid marinen under perioden 15 november 1907—15 november 1908 öfvade värnpliktiga:

A. Som afslutat dem under sagda period åliggande tjänstgöring.

	Vid Karlskrona station.	Vid Stockholms station.	Tillsammans vid båda stationerna.
I fästningstjänst inskrifna (första tjänstgöring eller tjänstgöring i en följd)	693	728	1,421
I annan särskild tjänst än fästningstjänst eller i allmän tjänst inskrifna (första tjänstgöring eller tjänstgöring i en följd)	736	437	1,173
I fästningstjänst inskrifna (repetitionsöfning)	538	570	1,108
I annan särskild tjänst än fästningstjänst inskrifna (repetitionsöfning)	371	440	811
Summa värnpliktiga	2,338	2,175	4,513

Af ofvanstående antal öfvades:

ombord å fartyg	1,253
delvis ombord, delvis i land	500
endast i land å flottans stationer	43
å sjöfästningarna	2,415

Summa vapenöfvade 4,211

Af tillstädeskomna afgingo:

enl. § 108 inskrifningsförordningen hemförlofvade	167
af annan anledning hemförlofvade eller afgångna	135
Summa hemförlofvade	302 ¹⁾
Summa hemförlofvade och vapenöfvade	4,513

B. Som vid periodens slut ännu kvarstå i tjänstgöring.

I stationstjänst inskrifna värnpliktiga hafva under denna period undergått ungefär 150 dagars vapenöfning och utgör hela styrkan omkring 170 man.

I *sjökrigshögskolan*, där allmänna kursen pågår sedan den 2 sistlidna oktober, utgör antalet elever 25, däraf 2 mariningenjörer och 7 kustartillerioficerare.

Efter officersexamen på hösten 1907 utgjorde antalet kadetter vid *sjökrigsskolan* 161, af hvilka under hösten 1908 efter aflagd officersexamen utnämndes till underlöjtnanter vid kungl. flottan 22 och vid kungl. kustartilleriet 10. Antalet kadetter utgör nu 155, däraf 9 å kustartillerilinjen.

Vid *exercisskolan i Karlskrona* hafva 742 man (däraf i befäls- och reservofficersaspirantkurserna 32) och vid *exercisskolan i Stockholm* 741 man (däraf i befälskursen 7) erhållit undervisning.

Vid *skjut- och signalskolorna*, förlagda till skoleskadern, hafva under året resp. 328 (däraf 16 officerare, 3 reservofficerare och 12 reservofficersaspiranter) och 263 man (däraf 20 officerare) erhållit undervisning;

vid *eldareskolan* hafva 46 man och vid *mineringsöfningar å station* 49 man erhållit undervisning.

I *underbefälsskolan i Karlskrona* har undervisning meddelats 16 reservofficersaspiranter och 305 man och vid *Stockholms stations underbefälsskola* hafva undervisats 54 man.

Vid *minskolan* i Stockholm hafva 53 man åtnjutit undervisning.

Vid *skeppsgosseskolan* i Karlskrona har undervisning meddelats 372 skeppsgossar och vid den i Marstrand 128.

Erforderliga byggnader för förläggning, förråd m. m. äro numera iordningställda inom *Hörningsholms kustposition*, hvarigenom vid denna liksom vid rikets öfriga 4 kustpositioner effektiva öfningar kunnat bedrivas under året, ehuru ej till samma omfattning som vid de sistnämnda. Mineringsöfningar hafva dock försiggått inom Hörningsholms kustposition från och med den 1 till och med den 31 juli (31 dagar), under hvilken tid mineringskolan vid Vaxholms kustartilleriregemente varit förlagd till kustpositionen.

¹⁾ Häraf få 29 beräkna hela tjänstgöringen fullgjord.

Förutom de ordinarie manskapsskolorna för kustartilleriets stam hafva följande särskilda skolor och öfningar för utbildningen af kustartilleriets personal varit anordnade:

skjutskola, gemensam för hela kustartilleriet, från och med den 30 juni till och med den 14 augusti (63 dagar) med förläggning under förra delen i Vaxholms och Oscar-Fredriksborgs fästning och under senare delen i Karlskrona fästning;

mineringsskola, regementsvis, från och med den 21 april till och med den 17 augusti (119 dagar);

rekrytskolor för värnpliktiga vid de båda kustartilleriregementenas hufvudstationer och detachement från och med den 3 april och till och med den 17 augusti (137 dagar); underåriga värnpliktiga öfvades från och med den 9 januari till och med den 29 september (265 dagar);

regementsöfningar vid de båda kustartilleriregementenas hufvudstationer och detachement från och med den 26 augusti till och med den 29 september, hvarvid de till repetitionsöfningar inkallade värnpliktiga deltog i regementsöfningarna under den för repetitionsöfningarna (35 dagar) fastställda tiden.

Under årets regementsöfningar har Kungl. Vaxholms kustartilleriregemente deltagit i den krigsöfning vid kustposition, som jämlikt generalorder den 24 augusti 1908 ägt rum med kusteskadern, Stockholmseskadern, Vaxholms och Oscar-Fredriksborgs fästning samt vissa truppförband af armén.

Vid kustartilleriet hafva följande antal värnpliktiga undergått öfning:

T j ä n s t g ö r i n g.	A n t a l m a n.		
	Vaxholms kustart.-reg:te.	Karlskrona kustart.-reg:te.	Summa.
Första tjänstgöring	525	502	1027
Repetitionsöfning	559	529	1088
Tjänstgöring i en följd	179	158	337

Af kustartilleriets officerskår om 100 officerare äro nu endast 6 löjtnantsbeställningar vakanta.

Under 1908 hafva 10 kadetter aflagt kustartilleriofficersexamen samt 5 kadettaspiranter erhållit utbildning ombord å flottans öfningsfartyg, af hvilka aspiranter 4 numera äro antagna till kadetter.

6 reservofficersaspiranter hafva under året vid kustartilleriet undergått utbildning till reservofficerare.

Vid kustartilleriets manskapsskolor hafva under det den 30 september 1908 tilländalupna öfningsåret undervisats följande antal man:

M a n s k a p s s k o l o r.	A n t a l m a n.		
	Vaxholms kustart.-reg:te.	Karlskrona kustart.-reg:te.	Summa.
Rekrytskolan	133	159	292
Korpralskolan	92	86	178
Underofficersskolans spec. kurs	34	51	85
„ allm. kurs	7	18	25

Af chefen för kustartilleriet och inom chefens för kustartilleriet stab hafva följande arbeten och förslag jämte utlåtanden af större vikt och omfattning utförts under år 1908:

- rekrytundervisning för kustartilleriet (ny omarbetad upplaga);
- artilleriexercisreglemente för kustartilleriet (ny omarbetad upplaga);
- till bestämmelser för utbildning af eldare till tjänstgöring vid torpedbatteri;
- till ändringar i kungl. kungörelsen angående antagning af manskap vid kustartilleriet genom kontrakt;
- till plan för kustartilleriets öfningar år 1908 (efter samråd med chefen för marinstaben);
- öfver program för kustartilleriofficers utbildning ombord å flottans stridsfartyg;
- till bestämmelser för utbildning af torpedhandtverkare till tjänstgöring vid torpedbatteri;
- öfver bestämmelser för krigsöfningar vid kustpositionerna år 1908;
- till utbildningskurser för kustartilleriofficerare vid kungl. tekniska högskolan;
- öfver reglemente och undervisningsstadga för kungl. sjökrigshögskolan;
- öfver förslag till skjutbana för eldhandvapen för Älfsborgs kustartilleridetachment;
- öfver instruktion för krigsöfningar vid kustpositionerna;
- till lagförslag mot mutor;
- öfver betänkande och förslag angående omorganisation af kungl. sjökrigsskolan (gemensamt med chefen för marinstaben m. fl.);
- till in- och utryckningsdagar för flottans till fästningstjänst inskrifna värnpliktiga under år 1909;
- till fördelning af manskapet inom kustartilleriets afdelningar, yrkesgrenar och lönegrader samt till fördelning på kustartilleriregementena af lönerna för officerare och underofficerare från och med år 1909.

Vissa förslag af hemlig natur hafva afgifvits, hvarjämte arbetet på fullständigandet af mobiliseringsplanerna fortsatts.

Under årets lopp har äfven arbetet med utförandet af ett artillerireglements (skjutinstruktion för pjäser) fortsatts.

Sjökarteverket.

Under år 1908 hafva sjö- och triangelmätningar blifvit utförda:

i Västerbottens läns skärgård, där mätningarna i skalan 1:20,000 verkställets från 1907 års slutpunkter nord Ostnäs-fjärden, nordvart till Långudden (syd Ratan) samt från Dömskär (nord Ratan) nordvart till 2" syd Sikeå, utgörande en sammanlagd areal af 1,03 kv.mil;

i Västernorrlands läns skärgård, där mätningarna i skalan 1:20,000 verkställets från Skogsudde västvart till linjen Hörnskatan—Burö—Fällesund, utgörande en sammanlagd areal af 0,75 kv.mil;

hvarjämte lodningar till sjöss verkställets i dessa båda län i skalan 1:50,000, omfattande en areal af 3,15 kv.mil, samt triangulering verkställets inom området Bjurö klubb—Kåge;

i Kalmar läns skärgård, där mätningar i skalan 1:20,000 verkställets vid inloppen till Oscarshamn, utgörande en areal 0,30 kv.mil.

i Göteborgs och Bohus läns skärgård, där mätningar i skalan 1:20,000 verkställets från 1907 års slutpunkter vid Kalfsund nordvart till linjen St. Oset—Björkö hympel, utgörande en areal af 0,36 kv.mil;

i länets nordliga del hafva mätningar verkställets från norska gränsen (Grisbådarna—Vagnarberget) samt sydvart därifrån till linjen Håskären—Felgdholm—Styrsö, utgörande en areal af 1,6 kv.mil.

Triangulering har verkställets från Vagnarbergen till Fjällbacka skärgård. Nettobehållningen för försålda kartor utgjorde 31,965 kronor 90 öre.

Lotsverket.

Under år 1908 hafva lysbojar med acetongasbelysning anskaffats och utlagts vid Rata storgrund utanför Ratan, vid Vänta litets grund sydost från Hernö, vid Argos grund norr om Örskär, vid Ölands norra grund norr om Öland, vid Lilla Middelgrund i Kattegat.

En mindre lysboj med fotogenbelysning har anskaffats och utlagts vid Fläskö i Norrköpings skärgård. Fyrskippet Trelleborgs redd har förlängts och omändrats. Fyrskippet Oskarsgrundet har erhållit luxbelysning. Fyrskippet Svinbådan har erhållit acetongasbelysning och försetts med en ny fyrapparat med ändradt sken i stället för förutvarande två fyrapparater.

På Högbonden norr om Härnösand är en ny fyr under anläggning och har där uppförts ett fyrtorn samt ett boställshus.

Nya fyrrar utan ständig bevakning hafva uppförts på Lägerholmen, Röko och Vesterbergsudde.

Luxbelysning har införts vid Högby, Kapelluddens och Segerstads fyrar samt acetongasbelysning vid 3 st. ledfyrrar.

Boställshus för öfverlots har uppförts på Vinga.

Mistsignalapparat för knallsignaler har uppsatts vid Holmögadds fyr.

Vid rikets navigationsskolor hafva under läsåret 1907—1908 varit in
skrifna i navigationsafdelningen 397 elever, af hvilka 168 utexaminerats såsom
styrmän och 135 såsom sjökaptener, samt i maskinistafdelningen 288 elever,
af hvilka 148 aflagt maskinistexamen och 98 öfvermaskinistexamen. Antalet
af dem, som utan att såsom elever hafva tillhört skolorna åtnjutit undervis-
ning därstädes, har utgjort 103, af hvilka 10 aflagt styrmans-, 30 sjökaptens-,
5 maskinist- och 1 öfvermaskinistexamen.

Navigationsskolorna.

Dessutom hafva 42 elever och 51 privatister aflagt godkänd examen i
ångmaskinlära.

Antalet af de under byråns tillsyn lydande särskilda observationsstationer
utgöres för närvarande af 20 stationer för fullständigare meteorologiska
observationer, 24 stationer för nederbördsobservationer, 14 stationer för hydro-
grafiska iakttagelser, af hvilka 10 äro förlagda till fyrfartyg, 8 stationer för
vattenhöjdmätning medelst registreringsapparater, 5 stationer för vattenhöjd-
mätning medelst observationer å peglar förutom 6 dylika stationer inom Mä-
laren, hvilka sistnämnda bekostas af hushållningssällskapen i Stockholms,
Uppsala, Västmanlands och Södermanlands län. Ytterligare en station för
vattenhöjdmätning medelst registreringsapparat är under anläggning vid
Smögen i Bohuslän.

Nautisk-Meteorologiska
byrån.

Meteorologiska observationsjournaler, förda på fartyg å aflägsna far-
vatten, hafva inlämnats från 1 handelsfartyg. På Aktiebolaget Svenska Ost-
asiatiska Kompaniets tre ångare äro fullständiga instrument-utredningar mon-
terade, och skola de från dessa ingående journalerna likasom de förut in-
komna öfverlämnas till meteorologiska institutet i Utrecht, sedan erforder-
liga utdrag ur dem blifvit gjorda.

Den af 1907 års riksdag beslutade utvidgningen af byråns verksamhet
har till största delen genomförts, i det att byråns personal ökats med en assi-
stent i Stockholm och fyra föreståndare för i Göteborg, Malmö, Kalmar och
Sundsvall upprättade agenturer och kontrollstationer samt magnetiska rekog-
nosceringar under sommaren utförts å kusten emellan Sandhamn i norr och
Degerhamn i söder.

Byråns instrument-, bok- och kartsamlingar hafva blifvit på vanligt sätt
förökade.

Enligt från statskontoret lämnad uppgift utgör den kvarvarande effek-
tiva styrkan af båtsmän för närvarande 113 man.

Båtsmanhålllet.

Kommittéer.

I afseende å kommittéer, som af Kungl. Maj:t, på föredragning af chefen för sjöförvarsdepartementet, blifvit tillsatta, och liknande beredningar, hvilka blifvit, på grund af Kungl. Maj:ts bemyndigande, af nämnda chef tillkallade, är följande att meddela:

1:o) Genom kungl. bref den 3 november 1905 tillsattes en kommitté för omarbetning af reglementet för flottans pensionskassa i vissa hänseenden och utsågos till ledamöter i denna kommitté kommendören P. J. Dahlgren, kaptenen grefve C. A. Wachtmeister och kaptenen H. O. F. Gylden. Till sekreterare förordnades advokatfiskalen H. Wolff samt, efter hans befordran till expeditionschef i kungl. sjöförvarsdepartementet, den 19 januari 1906 notarien i kungl. marinförvaltningen A. Hillfors. Betänkanden hafva afgifvits den 2 maj 1907 och den 18 april 1908.

2:o) Genom kungl. bref den 28 september 1906 bemyndigades chefen för sjöförvarsdepartementet att för utredning om behovet af förändringar i sjökrigsskolans nuvarande organisation tillkalla högst 5 sakkunniga, däraf en tillika sekreterare; och utsågos på grund häraf den 4 oktober 1906: kommendören Gustaf Dyrssen, kommendörkaptenen H. F. Lindberg, t. f. läroverksrådet A. Nordfelt, lektorn A. M. Johanson samt kaptenen J. B. Majström, jämväl sekreterare; och hafva betänkanden blifvit afgifna den 19 mars och den 2 maj 1908.

3:o) Genom kungl. bref den 7 december 1906 bemyndigades chefen för sjöförvarsdepartementet att tillkalla högst 7 sakkunniga jämte en sekreterare för utredning rörande åtgärder för stärkande af rikets fasta försvar åt sjösidan m. m., på grund hvaraf följande personer den 8 i samma månad tillkallades, nämligen: konteramiralen J. W. L. Sidner, öfversten C. D. L. W:son Munthe, kommendörkaptenen S. J. T. C. Ankarcrona, majoren A. Odelstierna, kaptenen A. L. Törner, kaptenen C. L. Key och t. f. advokatfiskalen J. H. Hallström, den senare sekreterare. Betänkande afgafs den 23 juni 1908.

4:o) Genom kungl. bref den 6 september 1907 bemyndigades chefen för sjöförvarsdepartementet att tillkalla högst 5 sakkunniga jämte en sekreterare för verkställande af utredning angående flottans och kustartilleriets upphandlings- och entreprenadväsende m. m., och utsågos härtill den 27 i samma månad f. d. distriktschefen grefve C. O. Taube, grosshandlaren E. A. Nilsson, grosshandlaren H. Lamm och marinintendenten R. S. Näsman, den senare sekreterare.

5:o) Genom kungl. bref den 28 september 1907 förordnades konteramiralen T. C. A. Sandström och kaptenen A. H. Gisiko att deltaga i öfverläggning med chefen för landtförvarsdepartementet i granskning af förslag rörande ändringar i värnpliktslagen m. m. Förslag afgafs den 14 februari 1908;

6:o) Genom kungl. bref den 11 oktober 1907 bemyndigades chefen för sjöförvarsdepartementet att tillkalla högst 4 sakkunniga jämte en sekreterare

för att biträda med ytterligare utredning och affattande af slutligt förslag rörande marinförvaltningens omorganisation; och blefvo härtill den 20 november 1907 utsedda generalmajoren J. G. Björlin, f. d. distriktschefen greve C. O. Taube, landtbrukaren C. Persson i Stallerhult och vice häradshöfdingen J. T. Larsson. Till sekreterare förordnades amanuensen i marinförvaltningen T. A. H. Hedrén. Betänkande afgafs den 9 mars 1908.

7:o) Genom kungl. bref den 1 maj 1908 bemyndigades chefen för sjöförsvarsdepartementet att tillkalla högst 4 sakkunniga, däraf en sekreterare, för biträde med uppgörande af förslag till organisation af flottans sjömanskår under förutsättning af utsträckt öfningstid för värnpliktige vid flottan; och blefvo härtill den 12 maj 1908 utsedda kommandörkaptenen af 1:a graden G. af Klint, kaptenen vid kungl. flottan friherre U. C. K:son Sparre, kaptenen vid kungl. flottan H. H. K. Ericson, kaptenen vid kungl. flottan A. H. Gisiko, och skulle af dessa friherre Sparre jämväl tjänstgöra såsom sekreterare. Betänkande afgafs den 5 oktober 1908.

8:o) Genom kungl. bref den 1 maj 1908 bemyndigades chefen för sjöförsvarsdepartementet att tillkalla 2 sakkunniga för biträde med kompletterande af förslag rörande tillämnad ny station för flottan i Stockholm; och blefvo härtill den 1 maj 1908 utsedda generallotsdirektören D. U. V. Linder och kaptenen vid kungl. flottan H. H. K. Ericson, hvilka afgäfvo betänkande den 20 juni 1908.

9:o) Genom kungl. bref den 15 maj 1908 bemyndigades chefen för sjöförsvarsdepartementet utse högst 5 sakkunniga, däraf en sekreterare, för biträde med utredning ifråga om vissa ändringar i marinintendenturkårens organisation m. m.; och blefvo härtill tillkallade den 18 juni 1908: grosshandlaren E. A. Nilsson, förste marinintendenten, chefsintendenten G. E. Didring, kommandörkaptenen af 2:a graden G. H. Lidbeck; den 3 juli 1908 marinintendenten af 1:a graden S. F. Lagerholm och den 14 november 1908 f. d. distriktschefen greve C. O. Taube; de sakkunniga skulle själfva inom sig utse sekreterare.

10:o) Genom kungl. bref den 18 september 1908 bemyndigades chefen för sjöförsvarsdepartementet tillkalla högst 5 sakkunniga jämte en sekreterare för att med anledning af ifrågasatt öfvergång till den engelska regeln i svensk skeppsmätningsslagstiftning biträda vid revision af skeppsmätningsslagstiftningarna; och blefvo härtill den 13 oktober 1908 utsedda kommerserådet C. Malmén, skeppsredaren D. Broström, skeppsmätningsofverkontrollören K. O. Larsson, lotskaptenen C. H. Ramsten samt till sekreterare dispaschören P. A. Hasselrot.

11:o) Genom kungl. bref den 4 december 1908 bemyndigades chefen för sjöförsvarsdepartementet tillkalla högst fem sakkunniga, af hvilka en tillika skulle tjänstgöra såsom sekreterare, för utredning i fråga om olika pansar-

båtstyper; och blefvo härtill den 10 december 1908 utsedda vice amiralen m. m. C. O. Olsen, konteramiralen m. m. W. Dyrssen, marinöfverdirektören m. m. H. H. Lilliehöök, kaptenen vid kungl. flottan m. m. H. H. K. Ericson, kaptenen vid kungl. flottan C. O. Lindsström, som tillika skulle tjänstgöra såsom sekreterare.

Utfärdade
författningar. Under år 1908 hafva på chefens för sjöförvarsdepartementet föredragning följande allmänna författningar utfärdats, nämligen: *den 14 februari* kungörelse angående upphäfvande af nådiga instruktionen för dem, som förordnas att förrätta generalmönstring med sjömans- och skeppsgossekårerna samt Karlskrona artillericorps den 8 december 1899; *den 3 april* kungörelse angående ändrad lydelse af § 4 i nådiga stadgan för skeppsgosseskolan den 13 mars 1896; *samma dag* kungörelse med vissa föreskrifter angående skeppsmätning; *den 23 juli* kungörelse angående förändrad lydelse af 9 punkten i de genom nådiga kungörelsen den 24 november 1876 fastställda grunder för pensionering af flottans befäl och underbefäl med vederlikar, sådan samma punkt lyder enligt nådiga kungörelsen den 6 juni 1879; *samma dag* reglemente för sjökrigshögskolan; *samma dag* undervisningsstadga för sjökrigshögskolan; *den 20 november* instruktion för marinförvaltningen; *den 27 november* instruktion för nautisk-meteorologiska byråns kontrollstationer; *samma dag* förordning om fartygslanternor; *den 11 december* kungörelse angående en särskild standert, att begagnas å lotsverkets ångfartyg, då de användas för lotsverkets räkning i annan tjänst än lotsningstjänst m. m.; *den 18 december* kungörelse angående ändrad lydelse af § 11 mom. 3 samt § 12 uti nådiga förordningen angående aflöning för sjörullföringsområdesbefäl och för flottans värnpliktiga under fredstid m. m. den 5 december 1901, sistnämnda §, sådan den lyder enligt nådiga kungörelsen den 20 april 1906; *den 23 december* kungörelse angående befattningshafvares vid marinförvaltningens civilafdelning delägarskap i flottans pensionskassa.

Rikets vapen. Kungl. Maj:t har den 15 maj 1908 utfärdat lag om rikets vapen.

Rikets flagga. Kungl. Maj:t har den 18 september 1908 utfärdat kungörelse angående likare å mönsterfärger för rikets flagga.

Landshöfdinginstruktionen. Kungl. Maj:t har den 27 mars 1908 utfärdat kungörelse angående vissa ändringar i gällande landshöfdinginstruktion m. m.

Genom särskilda kungörelser den 4 december 1908 har Kungl. Maj:t meddelat föreskrifter dels i anledning af landtränteriernas indragning med 1909 års ingång, dels ock angående upphörande af skyldighet för vissa tjänstemän vid landsstaten att ställa uppördssäkerhet. Landsstaterna
i länen.

Kungl. Maj:t har den 18 september 1908 utfärdat cirkulär till Kungl. Maj:ts befallningshafvande angående lönereglering för landsstaterna i länen m. m. samt den 4 därpåföljde december angående viss arbetstid för länsstyrelsernas tjänstemän och betjante.

Kungl. Maj:t har den 22 maj 1908 medgifvit, att vissa till hemmanen Nya köpingar. Neglinge n:r 1, 2 och 3 samt Skogsö n:r 1 i Nacka socken hörande områden må från 1909 års början såsom en kommun för sig, hvilken jämväl skall utgöra särskildt skoldistrikt, bilda en äfven i fattigvårdshänseende från Nacka socken afskild köping, benämnd Saltsjöbaden.

Slutligen har Kungl. Maj:t, som den 4 maj 1906 medgifvit, att Töreboda municipalsamhälle med visst angifvet område finge såsom en kommun för sig bilda en äfven i fattigvårdshänseende från Björkängs socken afskild köping, benämnd Töreboda, den 4 september 1908 förordnat, att nämnda samhälle skall vid ingången af år 1909 inträda i utöfning af köpingsrättigheten samt i kommunalt och fattigvårdshänseende skiljas från nämnda socken.

Kungl. Maj:t har förordnat:

att ordningsstadgan, byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer samt hälsovårdsstadgan för riket, i hvad den afser stad, skola i tillämpliga delar gälla inom visst område å Långö; inom visst område invid det inom Åtvids socken befintliga municipalsamhälle, hvilket område skulle ingå såsom del i nämnda municipalsamhälles område och med detsamma bilda ett municipalsamhälle; inom visst område vid Hvellinge järnvägsstation; inom ett område, bestående af ett mantal Ballsta n:r 1 eller Mariehäll och $\frac{1}{4}$ mantal Kratsboda n:r 1 i Bromma socken, hvilket område skulle benämnas Mariehälls municipalsamhälle; inom Svegsmons municipalsamhälle; inom visst område å Gellivare Malmberg; samt inom vissa delar af hemmanen 1 mantal Värsta och 1 mantal Kålfvesta jämte vissa tillhörande lägenheter inom Spånga socken, i sammanhang hvarmed förordnats, att hälsovårdsstadgans föreskrifter rörande stad skola i tillämpliga delar gälla äfven inom området för Spånga järnvägsstation å Stockholm—Västerås—Bergslagens järnväg äfvensom att hela det ifrågavarande området skall benämnas Solhems municipalsamhälle; Tillämpning å
vissa områden
på landet af
ordningsstad-
gan m. fl.
stadgar.

att ordningsstadgan, byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer skola i tillämpliga delar gälla inom viss del af Boxholms municipalsamhälle;

att ordningsstadgan och brandstadgan för rikets städer samt hälsovårdsstadgans för riket föreskrifter rörande stad skola i tillämpliga delar gälla inom Kiruna municipalsamhälle;

att ordningsstadgan och brandstadgan för rikets städer skola i tillämpliga delar gälla inom Åviks municipalsamhälle;

att ordningsstadgan för rikets städer samt hälsovårdsstadgan för riket, i hvad den afser stad, skola i tillämpliga delar gälla för Melleruds köping och Saltsjöbadens köping; samt

att hälsovårdsstadgan för riket, i hvad den afser stad, skall i tillämpliga delar gälla inom Nyhems municipalsamhälle i Snöstorps socken.

Ordningsstadgan för rikets städer. Den 13 november 1908 har Kungl. Maj:t utfärdat kungörelse angående ändrad lydelse af §§ 13 och 30 i ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868.

Tillämpning af stadsplane-lagen. Kungl. Maj:t har den 18 januari 1908 utfärdat kungörelse angående hvad vid tillämpning af lagen angående stadsplan och tomtindelning är att till nybyggnad hänföra.

Fastställda regleringsplaner. Kungl. Maj:t har under år 1908 fastställt regleringsplan för visst område, hörande till staden Kungälf, för ett Mörbylånga köping angränsande område samt för vissa områden af egendomarna Enskede och Ekensberg äfvensom ändringar i regleringsplanerna för städerna Stockholm, Göteborg, Vänersborg, Hälsingborg, Falköping, Södertälje och Sundsvall samt för Avesta och Huskvarna köpingar.

Lagen om försäkringsrörelse m. m. Kungl. Maj:t har den 4 december 1908 utfärdat dels lag, innefattande tillägg till 162 § i lagen den 24 juli 1903 om försäkringsrörelse, dels ock kungörelse angående ändrad lydelse af 2 § i nämnda kungörelsen angående uppbörd af afgifter till vissa på ömsesidighet grundade försäkringsanstalter den 22 oktober 1886.

Riksförsäkringsanstaltens verksamhet år 1908. Antalet af de uti riksförsäkringsanstalten under år 1908 afslutade och förnyade kollektiva försäkringarna utgör omkring 3,500 med ett sammanlagdt provisionellt beräknadt antal arbetare af omkring 81,200.

Hos riksförsäkringsanstalten hafva under år 1908 anmälts 4,181 olycksfall, som drabbat i anstalten försäkrade arbetare. Förutom ersättning till följd af öfvergående skada har på grund af försäkring i riksförsäkringsanstalten ersättning under samma år tillerkänts i 33 fall till följd af dödsfall och i 202 fall till följd af invaliditet.

Under samma år hafva med anledning af olycksfall, som drabbat i riksförsäkringsanstalten icke försäkrade arbetare, inköpts lifräntor i anstalten till följd af dödsfall i 18 fall och till följd af invaliditet i 200 fall.

Genom postsparbanken hafva under tiden 1 januari—31 december 1908 för riksförsäkringsanstalten verkställts inbetalningar med ett sammanlagdt belopp af omkring 842,000 kronor, hvarifrån dock bör afräknas det belopp, som till försäkringstagarna återreglerats, och har under samma tid utanordnats ett sammanlagdt belopp af 310,513 kronor 99 öre för att genom postsparbanken till vederbörande ersättningstagare utbetalas.

På begäran antingen af arbetsgifvare och arbetare eller af domstol eller annan ämbetsmyndighet har riksförsäkringsanstalten under år 1908 i 392 fall meddelat utlåtande rörande den grad af invaliditet, som en till följd af olycksfall i arbete uppkommen skada förorsakat.

Genom kungörelse den 2 oktober 1908 hafva svenska fiskare blifvit berättigade att under vissa villkor genom försäkring i riksförsäkringsanstalten bereda sig ersättning för skada till följd af olycksfall. Bestämmelserna härom hafva trädtt i tillämpning med 1909 års ingång. Ofvannämnda den 2 oktober har ock genom särskild kungörelse föreskrifvits i följd af ifrågasvarande försäkring erforderliga ändringar i den för riksförsäkringsanstalten gällande instruktionen.

Utvidgning
af riksförsäkringsanstaltens
verksamhet.

Kungl. Maj:t har, med anledning af framställningar från vederbörande förlikningsmän, jämlikt 11 § i lagen angående medling i arbetstvister den 31 december 1906, genom särskilda nådiga beslut den 8 maj och den 26 juni 1908 förordnat särskilda förlikningsmän att medla i arbetstvister inom stufveribranschen och byggnadsyrkena.

Medling i
arbetstvister.

Sedan med anledning af dessa arbetstvister äfvensom inom andra yrken utbrutna konflikter Svenska arbetsgifvarföreningen och Centrala arbetsgifvarförbundet beslutit att under vissa förutsättningar proklamera lockout hos hvardera sammanslutningens delägare, har Kungl. Maj:t den 9 juli 1908, i syfte att söka utröna, huruvida icke möjlighet förefunnes för en godvillig uppgörelse af ifrågasvarande arbetstvister, uppdragit åt envoyén Ernst Günther att, i egenskap af särskild förlikningsman, jämlikt § 12 i lagen angående medling i arbetstvister den 31 december 1906, söka medla i samtliga de tvister, hvilkas biläggande utgjorde villkor för lockoutens afvärjande, äfvensom förordnat, att envoyén Günther skulle, vid fullgörande af detta sitt uppdrag, biträdas af förlikningsmännen stadsnotarien A. Cederborg, häradshöfdingen A. Waldenström, öfverstelöjtnanten F. J. Berger, landssekreteraren P. A. V. Schotte och ledamoten af Riksdagens andra kammare S. H. Kvarnzeliuss.

Förlikningskommissionen sammanträdde den 11 juli 1908, och dess arbeten fortgingo under tiden till och med den 18 i samma månad, då kommissionens förslag af samtliga parter i allo godkändes.

Arbetsförsäkringsfonden. Sedan 1908 års Riksdag beslutit att till arbetsförsäkringsfonden i rikstaten för år 1909 afsätta 1,400,000 kronor, har Kungl. Maj:t den 4 september 1908 förordnat, att dessa medel skola af statskontoret förvaltas på sätt i nådiga brefvet den 15 november 1895 föreskrifvits i afseende å de af Riksdagen för år 1896 afsatta medel för enahanda ändamål.

Åtgärder mot arbetslösheten. Den 4 december 1908 har Kungl. Maj:t aflåtit cirkulär till Kungl. Maj:ts befallningshafvande i rikets samtliga län angående åtgärder mot arbetslösheten.

Befrämjande af den offentliga arbetsförmedlingen i riket. Kungl. Maj:t har den 23 oktober 1908 utfärdat nådig kungörelse angående understöd af statsmedel för åren 1908 och 1909 till befrämjande af den offentliga arbetsförmedlingen i riket.

Under år 1908 hafva Uppsala, Östergötlands och Kristianstads läns arbetsförmedlingsanstalter trädt i verksamhet, hvarjämte Jönköpings och Norrbottens läns landsting anslagit medel för upprättandet af dylika anstalter inom länen. Vidare har Malmöhus läns landsting anslagit medel till understödande af de kommunala anstalterna i Malmö, Lund och Hälsingborg samt för befrämjande af upprättandet af nya anstalter inom länet.

Extra provinsialläkare. Kungl. Maj:t har under år 1908 beviljat statsbidrag för aflönande af extra provinsialläkare i Mulseryds, Edefors, Kiruna, Enångers, Tåsjö, Eds, Tärna, Bjurholms, Kungsörs, Föllinge och Elmhults distrikt.

Nya apotek. Kungl. Maj:t har under år 1908 medgifvit, att nytt själfständigt apotek må inrättas i Karlskrona och i Härnösand.

Därjämte har Kungl. Maj:t förordnat, att filialapoteket i Ramnäs och medikamentsförrådet i Ytterlänäs må förvandlas till själfständiga apotek.

Lasarettstadgan. Kungl. Maj:t har den 20 mars 1908 utfärdat nådig kungörelse angående ändrad lydelse af § 36 i nådiga lasarettstadgan den 18 oktober 1901.

Instruktion för kontrollanten af hospitalens ekonomiska förvaltning. Kungl. Maj:t har den 13 november 1908 utfärdat instruktion för kontrollanten af hospitalens ekonomiska förvaltning.

Hospitalsväsendet. Af de vid rikets hospital och asyler under år 1908 utförda byggnadsarbetena märkas följande:

Vid Sätters hospital hafva byggnadsarbetena under året fortgått så, att taken (vattentaken) äro pålagda å paviljongerna n:r 1, 2, 3, 4, 5 och 23. Paviljongerna n:r 11, 12 och 13 äro uppmurade till och med sista våningen. Grunderna äro lagda och socklarna satta till de öfriga paviljongerna inom den stora byggnadskomplexen. Under första delen af året har ett sticksår från Södra Dalarnas järnväg blifvit framdraget inom hospitalsområdet, hvarigenom transporten af byggnadsmaterialier m. m. blifvit betydligt underlättad.

Vid Härnösands hospital hafva samtliga de genom kungl. brefvet den 9 juni 1905 beslutade nybyggnadsarbetena fullbordats, afsynats och godkända.

Vid Västervik har den nya hospitalsanläggningen raskt framskridit, så att under årets lopp paviljongerna n:r 1, 2, 3, 4, 5 och 13 äro förda under tak, schaktningen verkställd för paviljongerna n:r 6 och 7 samt 9; å paviljongerna 11 och 12 äro våningarna uppmurade och takstolarna delvis uppsatta.

Vid Lunds asyl har ny värmeledning utförts, afsynats och godkända, hvarjämte ombyggnaden af anstaltens kök är färdig, afsynad och godkänd.

Beträffande Göteborgs hospital har under förra hälften af året afslutats kontrakt om uppförandet af den beslutade paviljongen för sinnessjuka af 1:a klass, bostad för hospitalsläkaren samt två bostadshus för gifta vårdare. Dessa arbeten hafva så fortskridit, att grunden till 1:a klass paviljongen nu är färdig, grunden lagd och sockeln satt till läkarbostaden samt grundgräfningen för bostäderna åt gifta vårdare börjad äfvensom förberedande arbeten vidtagna beträffande värmeledningen m. m.

Beträffande Piteå hospital har kontrakt afslutats rörande uppförandet af en ny läkarbostad, hvilken byggnad under året är förd under tak.

I afseende å Vänersborgs hospital har kontrakt afslutats rörande uppförandet af två bostadshus af trä för gifta vårdare, och hafva dessa arbeten så långt framskridit, att grunderna äro färdiga.

Kungl. Maj:t har den 6 augusti 1908 utfärdat nådig kungörelse angående statsbidrag för uppförande eller inrättande af tuberkulossjukvårdsanstalter m. m. Tuberkulossjukvårdsanstalter.

Kungl. Maj:t har den 18 september 1908 utfärdat nådig kungörelse angående ändring af de under rubriken kvicksilfverklorid meddelade bestämmelser i den af Kungl. Maj:t den 15 mars 1907 fastställda taxa å försäljningspris för de uti förteckning III vid nådiga giftstadgan den 7 december 1906 upptagna ämnena. Giftstadgan.

I kungörelse af den 17 juni 1908 har Kungl. Maj:t utfärdat provisoriska föreskrifter beträffande förvaring och transport af kiseljärn, uti hvilken förordning ändringar införts den 4 december 1908. Kiseljärn.

44 *Berättelse om hvad i rikets styrelse sedan sista lagtima Riksdags sammanträde sig tilldragit.*

Statsmedicin- Kungl. Maj:t har den 18 september 1908 utfärdat instruktion samt fast-
ska anstalten. ställt stat för statsmedicinska anstalten att lända till efterrättelse från in-
gången af år 1909.

Antalet barn- Vid 1908 års ingång uppgick antalet barnmorskor till 2,947.
morskor.

Kommuns Kungl. Maj:t har den 13 juni 1908 utfärdat lag angående kommuns
skyldighet i skyldighet i fråga om anställande af barnmorska.
fråga om an-
ställande af
barnmorska.

Barnmorskor- Under år 1908 hafva 162 barnmorskor vunnit inträde såsom delägare i
nas pensions- barnmorskornas pensionsanstalt. Under året hafva 31 upphört att vara del-
anstalt. ägare i anstalten. Hela antalet delägare vid 1908 års slut utgjorde 1,175.

Genom nådiga kungörelsen den 18 september 1908 angående rätt till
pension för äldre barnmorskor har rätten till inträde i pensionsanstalten från
och med den 1 december 1908 under vissa villkor utsträckts att omfatta
äfven sådana barnmorskor, som äro födda före den 1 januari 1855.

Skyddskopp- Enligt af medicinalstyrelsen år 1908 till Kungl. Maj:t afgifven berät-
ympningen. telse angående skyddskoppymningen i riket utgjorde antalet af dem, som
under år 1907 med framgång vaccinerats, 113,751.

Åtgärder till Sedan ryska guvernementet och staden S:t Petersburg den 11 september
förekommande 1908 förklarats smittade af kolera, öppnades karantäns- och observations-
af kolerans anstalten vid Fejan i Stockholms skärgård samt observationsanstalterna vid
införande i Harön i Stockholms södra skärgård och Arkön i Östergötlands skärgård.
riket. Sedan äfven södra Finland den 21 september förklarats kolerasmittadt,
öppnades ytterligare observationsanstalterna vid Juniskären utanför Sunds-
vall och vid Västra Hästholmen i Karlskrona skärgård. Vidare för-
anledde särskild trafik å vissa orter öppnandet af observationsanstalter den
12 oktober såväl vid Slite på Gottland som i Hälsingborg. Slutligen
har, efter det kolerafallens antal i S:t Petersburg väsentligen aftagit,
en observationsplats blifvit till samfärdselns lättande anordnad den 28 no-
vember i Stockholms hamn för de finska ångfartyg, som besörja den regel-
bundna trafiken mellan södra Finland och Stockholm.

Af dessa observationsanstalter hafva Harön, Arkön, Västra Hästholmen
och Slite indragits efter en å två månaders verksamhet, sedan antalet dit
inkommande observationspliktiga fartyg visat sig oväntadt ringa, hvarjämte
Juniskären indragits efter omkring tre månaders verksamhet på grund af
sjöfartens upphörande.

Utom ofvannämnda 8 anstalter har, såsom vanligt, karantänsinrättningen

å Käsö hela året hållits öppen och tillika användts såsom observationsanstalt.

Med anledning af i Torneå hamn inträffade kolerafall å en från Kronstadt ankommen ångare utfärdade Kungl. Maj:t den 9 oktober 1908 kungörelse angående åtgärder till förekommande af kolerans införande i riket öfver dess nordöstra landgräns.

Under år 1908 har intet fall af asiatisk kolera konstaterats i Sverige.

Järnvägspostbefordran har anordnats å följande enskilda järnvägslinjer: Järnvägspostbefordran.
Linköping — Ringstorp, Ljungbyholm — Päråd, Hafdhem — Burgsvik, Lidköping — Tun och Voxna — Lobonäs.

Under år 1908 hafva själfständiga postkontor inrättats i Vansbro, Åhus, Sveg och Korsnäs samt filialpostkontor i Malmö (med benämning Malmö 2) och Stockholm (med benämning Stockholm 12). Däremot hafva förutvarande postkontoren i Nås och Hedeviken under årets lopp indragits. Vid 1908 års slut utgjorde antalet själfständiga postkontor 212, eller 2 mera än vid 1907 års utgång, samt antalet filialpostkontor 20, eller likaledes 2 mera än vid sistnämnda tidpunkt. Fasta postanstalter.

Efter indragning af en del äldre och inrättande af nya poststationer uppgick vid 1908 års slut hela antalet fasta postanstalter, inberäknadt filialpostkontoren, till 3,203, eller 61 flera än vid 1907 års utgång.

Under år 1907 — det senaste år, för hvilket fullständiga statistiska uppgifter föreligga, — hafva, enligt anställda beräkningar, inom riket behandlats tillhoppa 388,904,317 postförsändelser, hvilket antal, vid jämförelse med nästföregående år, utvisar en ökning af 4,6 procent. Antalet postförsändelser.

Postverkets inkomster för år 1907, i riksstaten beräknade till 17,800,000 kronor, uppgingo till 19,651,075 kronor 10 öre, och utgifterna för samma år, hvilka hade förslagsvis beräknats till 16,725,000 kronor, belöpte sig till 17,482,211 kronor 25 öre, hvadan öfverskottet, som beräknats till 1,075,000 kronor, utgjorde 2,168,863 kronor 85 öre. Postverkets öfverskott.

På grund af nådigt bemyndigande har i gällande aftal om direkt paketutväxling mellan Sverige och Belgien vidtagits sådan ändring från ingången af mars månad 1908, att de i berörda aftal intagna bestämmelser i fråga om beräkning af den å adresslandets förvaltning belöpande andel af postförskottsafgift bragts till öfverensstämmelse med motsvarande föreskrifter i den allmänt internationella konventionen angående utväxling af postpaket jämte tillhörande expeditionsreglemente. Ändring i paketaftalet med Belgien.

Postverkets användning vid krig. Kungl. Maj:t har den 21 februari 1908 dels utfärdat instruktion för generalpoststyrelsen vid krig samt förordning rörande postbehandling vid krig, dels ock, i sammanhang därmed, föreskrifvit vissa ändringar i §§ 1 och 25 af instruktionen för generalpoststyrelsen den 31 december 1902. Krigspostreglemente har af Kungl. Maj:t fastställts den 8 april 1908.

Förbud mot postbefordran af vissa försändelser. Genom nådigt bref till generalpoststyrelsen den 23 juli 1908 har Kungl. Maj:t förordnat, att, därest postfunktionär förmärker, att å breffkort eller i allmänhet å försändelses yttre eller ock i korsband förekommer meddelande, som innebär försök att förleda till ohörsamhet mot lag eller laga myndighet, försändelsen icke må med post befordras eller till adressat utlämnas, utan bör anmälan om förhållandet då göras hos generalpoststyrelsen. Enligt ett samtidigt till § 27 i generalpoststyrelsens instruktion gjordt tillägg skall, om anmälan i berörda hänseende göres hos styrelsen, på dennas pröfning ankomma, huruvida vederbörande försändelse bör såsom obeställbar behandlas eller om densamma må till adressaten befordras.

Skattepostanvisning. Sedan genom nådig kungörelse den 12 juli 1907 medgifvits, att skattelikvid i Stockholm finge verkställas medelst skattepostanvisning, har dylik anvisning från ingången af år 1908 kommit till användning.

Identitetskort. För användning från och med den 1 januari 1909 hafva inom svenska postverket införts identitetskort att begagnas såsom legitimationshandling för utfående af värdeförsändelser och postanvisningsmedel. Dylikt kort, som gäller under ett år från och med den dag, då det utställs, skall innehålla fotografi och kortfattad personalbeskrifning af innehafvaren äfvensom dennes egenhändiga namnteckning. För identitetskort skall, jämlikt nådigt bref den 26 juni 1908, upptagas en afgift af 50 öre.

Välgörenhetsmärken. Det senast genom nådigt bref den 21 december 1906 lämnade medgifvande, att s. k. välgörenhetsmärken, som af Svenska Nationalföreningen mot tuberkulos aflämnades i postverkets frimärksförråd, finge genom postverkets försorg under viss tid tillhandahållas allmänheten mot ett pris af 2 öre stycket, har enligt nådigt bref den 6 december 1907 utsträckts att gälla för ytterligare ett år från och med den 1 februari 1908. Af sådana märken har under år 1908 en ny typ utkommit.

Nytt krigstelegrafreglemente. Kungl. Maj:t har den 21 februari 1908 utfärdat dels instruktion för telegrafstyrelsen vid krig dels ock reglemente för befordring af telegram och telefonmeddelanden vid krig.

Den 27 mars 1908 har Kungl. Maj:t meddelat ändrade bestämmelser angående villkoren för åtnjutande af den i § 20 uti det af Kungl. Maj:t den 11 oktober 1907 fastställda aflöningsreglemente för tjänstemän vid telegrafverket medgifna rättighet att erhålla kostnadsfri läkarvård jämte medicamenter äfvensom angående aflöning under sjukdom åt den till fri läkarvård berättigade extra personal.

Angående ändrade villkor för åtnjutande af kostnadsfri läkarvård jämte medicamenter m. m.

Sedan Kungl. Maj:t den 24 januari 1908 antagit en af portugisiska regeringen gjord inbjudan att deltaga uti en internationell telegrafkonferens, som skulle sammanträda i Lissabon år 1908, har Sverige representerats på förenämnda konferens, hvilken sammanträdte i Lissabon den 4 maj 1908.

Telegrafkonferens i Lissabon.

Kungl. Maj:t har den 8 maj 1908 godkänt en mellan svenska och norska telegrafstyrelserna aftalad ändring af artikeln IV mom. 3 i gällande telefonöfverenskommelse mellan Sverige och Norge.

Ändrad lydelse af art. IV mom. 3 i telefonöfverenskommelsen mellan Sverige och Norge.

Den 4 september 1908 har Kungl. Maj:t godkänt en mellan svenska och norska telegrafstyrelserna samt danska telegrafdirektoratet aftalad ändring i gällande telefonöfverenskommelse mellan Sverige, Norge och Danmark.

Ändring i gällande telefonöfverenskommelse mellan Sverige, Norge och Danmark.

De staten tillhörande telegraf- och telefontätens linjer hafva genom de under år 1908 utförda byggnadsarbetena ökat med omkring 800 kilometer stolplinjer; och utgjorde sammanlagda längden af stolplinjer och kablar vid 1908 års utgång omkring 27,000 kilometer.

Telegrafverkets linjer.

De uteslutande för telegrafering afsedda trådledningarna hafva under år 1908 ökat med ungefär 200 kilometer; och uppgick vid 1908 års slut nämnda ledningars sammanlagda längd till omkring 31,900 kilometer.

Telegrafförbindelseledningar.

Beträffande nyinrättande och indragning af telegrafstationer har icke någon förändring ägt rum under år 1908.

Telegrafstationer.

Under år 1908 hafva 27 järnvägsstationer blifvit satta i förbindelse med telegrafnätet. Af dessa stationer hafva upplåtits 16 för skandinavisk och 11 för internationell korrespondens.

Järnvägsstationer i förbindelse med telegrafnätet.

Därjämte hafva 18 järnvägsstationer, som förut varit öppna allenast för skandinavisk telegramväxling, upplåtits jämväl för internationell korrespondens.

48 *Berättelse om hvad i rikets styrelse sedan sista lagtima Riksdags sammanträde sig tilldragit.*

Antalet tele- Statstelegrafstationerna i riket, däri inberäknade 3 rikstelefonstationer
grafanstalter. med telegramväxling och 14 filialtelegrafstationer, utgjorde vid 1908 års ut-
gång 178, och voro då med dem förbundna 739 telegramexpeditioner samt 1,644
järnvägstelegrafstationer, så att hela antalet af rikets i förbindelse med hvar-
andra stående telegrafanstalter vid slutet af nämnda år, oberäknadt telegram-
inlämningsställen. uppgick till 2,561.

Telegram- Under år 1907, det senaste för hvilket fullständig statistik är upprättad,
växling. hafva befordrats 3,510,150 telegram, hvaraf
1,655,231 inländska,
1,261,847 till eller från utlandet samt
593,072 transiterande.

Statens inter- Rikstelefonnätets interurban- och telefonförbindelseledningar hafva under
urban- och tele- år 1908 genom utförda nybyggnadsarbeten ökats med omkring 13,000 kilo-
fonförbindelse- meter dubbeltrådiga ledningar samt genom rasering minskats med omkring
ledningar. 150 kilometer enkeltrådiga ledningar; och utgjorde vid 1908 års slut inter-
urban- och telefonförbindelseledningarna omkring 111,000 kilometer i dubbel-
trådiga och omkring 350 kilometer i enkeltrådiga ledningar.

Central- och Antalet central- och växelstationer har under år 1908 ökats med 86;
växeltelefon- och uppgick hela antalet dylika stationer vid nämnda års utgång till 1,711.
stationer.

Telefon- Antalet af de i rikstelefonnätet uppsatta telefonapparaterna har under
apparater. år 1908 ökats med omkring 8,000; och utgjorde sammanlagda antalet i bruk
varande telefonapparater vid samma års utgång omkring 110,000.

Växlade Under år 1907, det senaste för hvilket fullständig statistik blifvit upp-
telefonsamtal. rättad, har antalet samtal mot abonnemangsavgift uppgått till 287,066,400
och samtal mot särskild avgift (perioder) till 12,911,168 eller tillhopa 299,977,568.

Nya reglemen- Kungl. Maj:t har den 17 juni 1908 utfärdat dels reglemente för
ten för tele- telegrafverkets pensionsinrättning, dels reglemente för telegrafverkets änke-
grafverkets och pupillkassa dels ock instruktion för direktionen öfver telegrafverkets
pensionsan- stalter m. m. pensionsanstalter.

Fullbordade Bland med statsmedel understödda väg- och vattenbyggnadsarbeten hafva,
och godkända enligt uppgift af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, under år 1908 såsom
arbeten. fullbordade af styrelsen godkänts:

72 st. väganläggningar, omfattande en längd af 36,77 nymil, för hvilka kostnaden beräknats till 1,628,270 kronor, hvaraf såsom statsanslag utgått 1,083,000 kronor,

6 st. broarbeten, för hvilka kostnaden beräknats till 256,700 kronor, hvaraf såsom statsanslag utgått 170,950 kronor,

6 st. hamnarbeten, för hvilka kostnaden beräknats till 338,900 kronor, hvaraf såsom statsanslag utgått 207,500 kronor, samt

1 farledsarbete, för hvilket kostnaden beräknats till 43,500 kronor, hvaraf såsom statsanslag utgått 28,900 kronor.

Därjämte hafva af styrelsen godkänts tre hamnarbeten, till hvilka anslag å tillsammans 38,300 kronor af Riksdagen särskildt beviljats. Den beräknade kostnaden för dessa arbeten uppgår till samma belopp som anslagen.

Kungl. Maj:t har under år 1908 beviljat koncession å följande enskilda järnvägar:

	Spårvidd m.	Längd km.	Koncessioner å enskilda järnvägar.
Väderstad—Gillberga	0,891	46,5	
Elmhult—Strömsnäs bruk	1,435	28,8	
Sölvesborg—Hellevik	1,435	9,8	
Uppsala—Enköping	1,435	42,2	
Tjufkil—Ytterby	1,435	16,7	
Lysekil—Smedberg	1,435	35,8	
Jularbo—Månsbo	1,435	4,8	
Örebro—Skebäcks järnvägs utsträckning till Örebro renhållningsverk	1,435	0,6	
Grästorp—Hallebo	0,891	11,0	
Tun—Grästorp	0,891	11,8	
Vimmerby—Hällefors	0,891	26,5	
Fristad—Ulricehamn	1,435	29,4	
Ormaryd—Anneberg	0,600	7,0	
Torfved—Gårdsjö	0,891	17,1	
Timmersdala—Askersund	0,891	96,5	
Otterbäcken—Töreboda	1,435	29,1	
Värmlands Säby—Kristinehamn	1,435	27,5	
Hagalund—Sundbyberg	1,435	2,6	
Enskede—Nybodatunneln	1,435	3,4	
Summa —		447,1	

Under år 1908 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen meddelat trafik- För allmän
tillstånd för följande enskilda järnvägar: trafik öppnade
järnvägar.

	Spårvidd m.	Längd km.
Haga södra grindar—Hagalund	1,435	1,8
Linköping—Ringstorp	0,891	20,7
Garpenberg—Finnhyttan—Grufgården . . .	1,435	6,7
Kosta—Målerås järnvägs förbindelsespår vid Målerås	0,600	0,4
Örebro—Skebäcks järnvägs utsträckning till Örebro renhållningsverk	1,435	0,6
Ljungbyholm—Karlslunda	0,891	19,2
Hafdhem—Burgsvik	0,891	15,9
Lidköping—Tun	0,891	26,3
Voxna—Lobonäs	0,802	29,4
Orsa—Sveg, delen söder om Ljusnan	1,435	121,1
Summa —	—	242,1

Härjämte har den förut för persontrafik öppnade järnvägen Saltholmen—Göteborg under år 1908 öppnats jämväl för godstrafik.

För trafik öppnade enskilda lokomotivbanor eller elektriska banor äro vid årets slut 214 st. med en längd af 9,208,7 km. samt hästbanorna 4 st. med en längd af 13,8 km. eller båda slagen tillsammans 9,222,5 km.

Af de förra hafva

127 st. en spårvidd af	1,435 m. och en längd af	6,097,9 km.
2 » » » »	1,093 » » » »	49,9 »
13 » » » »	1,067 » » » »	507,7 »
63 » » » »	0,891 » » » »	2,344,8 »
3 » » » »	0,802 » » » »	81,0 »
6 » » » »	0,600 » » » »	127,4 »
Summa	9,208,7 km.	

Å statsbanan genom Bohuslän fullbordades under år 1908 en vägport i Uddevalla, hvarjämte å bangården därstädes inlades en vagnvåg och påbörjades växel- och signalsäkerhetsanläggning. Å bandelen Tingstad—Göteborg afslutades stenarbetena för bro öfver Göta älf, och uppsattes järnöfverbyggnaderna därtill samt till de permanenta viadukterna å ömse sidor om sagda bro. Dessutom fullbordades i det närmaste provisorisk viadukt af trä för banans inledande å Olskrokens bangård.

Arbetena enligt af Kungl. Maj:t fastställd plan för vissa provisoriska anordningar vid centralstationen i Stockholm afslutades genom fullbordande ej mindre af gatubeläggningen å viadukten öfver Vintervägen och den påfyllda delen af Kungsgatan än äfven af växel- och signalsäkerhetsanläggningarna.

För statsbanan Morjärv—Lappträsk fullbordades terrassering å delen Kalix älf—Räcktjärn, anlades en del afloppstrummor, afslutades stenarbetena för kulvert öfver Hallmyrbäcken och bro öfver Stråkan, för hvilken järn-öfverbyggnaden äfven uppsattes, samt utfördes en del grundläggnings- och murningsarbeten för broarna öfver Lillån, Tomasmyrbäcken och Flakaträskbäcken. Därjämte utlades och delvis underballastades permanent spår mellan Morjärv och Stråkan.

För landsvägen Boden—Lappträsk utfördes en del kompletteringsarbeten å sträckan Boden—Forsbyn, fullbordades terrasserings-, trumläggnings- och grusningsarbeten samt stenarbeten för bro öfver Korpikån å delen Forsbyn—Storträsk samt fullbordades i hufvudsak terrassering och trumläggning äfvensom påbörjades grusning å sträckan Storträsk—Lappträsk.

Å statsbanan Östersund—Ulriksfors verkställdes definitiv utstakning af linjen mellan Gulåstjärn och Raftajön, utfördes terrassering å delen Östersund—Häggenås, därvid omkring 20 kilometer banvall färdigterrasserades, anlades en del afloppstrummor, samt fullbordades stenarbetena för tvenne broar öfver Semsån och bro öfver Halån, hvarjämte stenuttagning påbörjades för broarna öfver Indalsälven, Långån och Härkån.

Å vissa sträckor af de beslutade statsbanorna Bastuträsk—Skellefteå—Kallholmen och Järna—Norrköping verkställdes banornas definitiva utstakning, hvarjämte för den senare äfven utfördes geologiska undersökningar.

För den s. k. inlandsbanan utfördes dels definitiv undersökning för vissa alternativa sträckningar inom Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län dels okulär undersökning för vissa bibanesträckningar till befintliga eller ifrågasatta andra banor inom Jämtlands, Kopparbergs och Värmlands län samt delar af Dalsland och Bohuslän dels ock ekonomisk-statistiska utredningar beträffande nyssnämnda och en del andra bibanesträckningar, hvarjämte verkställdes vissa utredningar ifråga om elektrisk drift.

Längden af för trafik öppnade statsbanor vid 1908 års utgång utgjorde 4,341 kilometer. Statens järnvägstrafik.

Bruttoinkomsten af statsbanornas trafik belöpte sig för år 1908 till omkring 64,700,000 kronor. Bruttoinkomsten.

Af statens järnvägars trafikinkomster hafva under år 1908 till statskontoret inlevererats 4,700,000 kronor. Till statskontoret levererade trafikmedel.

Kungl. Maj:t har den 23 oktober 1908 utfärdat kungörelse dels angående ändringar i Kungl. Maj:ts förnyade nådiga reglemente för statens järnvägstrafiks pensionsinrättning den 3 november 1882 och dels angående Ändringar i pensionsreglementena.

ändringar i Kungl. Maj:ts nådiga reglemente för statens järnvägstrafiks änke- och pupillkassa den 6 september 1872.

Inrättande af
ångfärjeförbin-
delse mellan
Sverige och
Tyskland.
Förvärfvande
åt staten af
Malmö—Kon-
tinentens
järnväg.

Kungl. Maj:t har den 13 mars 1908 ej mindre godkänt uppgjort förslag om inrättande af direkt ångfärjeförbindelse mellan Sverige och Tyskland öfver Trelleborg och Sassnitz än äfven godkänt mellan järnvägsstyrelsen och järnvägsaktiebolaget Malmö—Kontinenten upprättadt förslagskontrakt om förvärfvande för statens räkning af bolagets järnväg mellan Malmö och Trelleborg.

Inköp af för
elektrisk drift
å statens
järnvägar
erforderliga
vattenfall.

Sedan Kungl. Maj:t den 13 juli 1906 anbefallt järnvägsstyrelsen att verkställa erforderliga undersökningar och utredningar för inköp af sådana helt eller delvis i enskild ägo befintliga vattenfall, som inom den närmaste framtiden ansåges komma att för drift af statens järnvägar erfordras och hvilkas inköp icke utan men för staten ansågs kunna uppskjutas, har Kungl. Maj:t godkänt dels den 16 mars 1908 af järnvägsstyrelsen förslagsvis upprättadt kontrakt angående inköp för statens räkning af vattenfallet vid Skeen i Bolmån, dels den 29 maj 1908 upprättade kontrakt angående inköp af Hjulsnäs vattenfall i Lagan m. m. och dels den 3 juli 1908 upprättade kontrakt angående inköp af vattenfall vid Tofhult och Traheryd.

Trollhätte
kanal- och
vattenverk.

Vid anläggningen af den stora kraftstationen vid Trollhättan hafva arbetena bedrifvits med all fart. Arbetsstyrkan, som i början af året utgjorde omkring 700 man, har successivt ökats samt uppgick i oktober till 1,425 och vid årsskiftet till omkring 1,350 man. Samtidigt har den sammanlagda effekten på i bruk varande arbetsmaskiner ökats från omkring 500 till omkring 1,200 hkr.

Årets hufvudsakliga arbeten vid kraftstationen hafva varit följande:

Bergsprängning, jordschaktning, betongjutning och gråstensmurning vid damm, intag, tilloppskanal, fördelningsbassäng, kraftverk och ställverksbyggnad.

Fångdammsbyggnader vid damm, intag och afloppskanalerna vid kraftverket.

Utförande af murverk vid kraftverk och ställverksbyggnad.

Dessutom ha träffats aftal angående leverans af ett flertal till anläggningen hörande järnkonstruktioner för tak, kranar, luckor, broar och tuber, hvarjämte upprättats entreprenadkontrakt angående uppförande af 11 bostadshus för verkets blifvande personal. Af dessa hus äro fyra i det närmaste färdiga samt de öfriga påbörjade.

Kraftverkets hela elektriska utrustning har, med undantag för två transformatorgrupper och ett ackumulatorbatteri, beställts hos Allmänna svenska elektriska aktiebolaget i Västerås. De två transformatorgrupperna och ackumulatorbatteriet hafva beställts från utländska leverantörer.

Den provisoriska kraftstationen och kraftöfverföringen till Skara togos i bruk den 22 juni 1908. Med anslutning till samma kraftledning utfördes under året en sekundärstation vid Håkantorps med sekundära ledningar till Grästorps och Vara, hvilka anläggningar togos i bruk i december månad.

Kraftledningen Trollhättan—Göteborg med sekundärstationer vid Lilla Edet, Nol och Göteborg har under år 1908 planlagts och tagits i arbete. Likaså har utförandet af kraftledning från Lilla Edet till Alingsås med sekundärstation vid Alingsås påbörjats. Stakning af kraftledningar från Skara till Sköfde och från Trollhättan till Vargön hafva verkställts.

Kontrakt om leverans af elektrisk energi till städerna Alingsås och Sköfde hafva under år 1908 upprättats. På grund af hittills träffade aftal komma därefter städerna Vänersborg, Skara, Göteborg, Alingsås och Sköfde att erhålla elektrisk energi från Trollhättan.

På grund af Kungl. Maj:ts remiss den 18 januari 1908 hafva undersökningar utförts för utredning rörande anläggning för statens räkning af en elektrisk kraftstation vid Älfkarleby.

Utvidgningen af bergkanalen i Trollhättan har under år 1908 fullständigats.

Kanaltrafiken, som började den 12 april och afstängdes den 21 december 1908, har varit mindre liflig än under år 1907.

Den i anledning af Kungl. Maj:ts remiss den 26 januari 1906 utförda utredningen angående kanalens utvidgning och ombyggnad har slutförts och förslag i frågan afgifvits.

Inom statens egna-hems-område ha kloakledningar nedlagts samt vägar och torg ordnats.

Under år 1908 hafva försålts 6 tomter inom Trollhättans till stadsplan indelade område enligt de i nådiga brefvet den 16 juni 1905 angifna grunderna.

Sammanlagda köpeskillingsbeloppet för dessa tomtförsäljningar utgjorde 27,566 kronor 62 öre, hvaraf dock endast influtit kontant 10,799 kronor 62 öre, men återstoden 16,767 kronor motsvaras af intecknade, räntefria köpeskillingsreverser, att gäldas medels inbetalningar under 10 år.

Inom egna-hems-området hafva under år 1908 på grund af det i nådiga brefvet den 28 juni 1907 gifna bemyndigandet försålts 46 tomter för ett sammanlagdt köpeskillingsbelopp af 39,127 kronor 85 öre, motsvarande i medeltal kronor 1,15 pr m².

Af denna försäljningssumma är ett belopp af 6,256 kronor 85 öre kontant inbetaldt och resten 32,871 kronor gäldad medels intecknade, räntefria köpeskillingsreverser, som skola slutföras på 10 år.

Dessutom har inom egna-hems-området två tomter upplåtits med tomt-rätt under 75 år till ett årligt arrende af 4 öre per m² jämte erläggande af viss årlig afgift, som, kapitaliserad till tomträttstidens slut, täcker inlös-ningskostnaden för byggnaden.

Till 6 egnahemsbyggare äro, enligt i sistnämnda nådiga bref lämnadt bemyndigande, under år 1908 utlämnade byggnadslån från fonden A till ett belopp af 19,800 kronor mot ränta af 4%. Som ett af de föregående år beviljade lånen nedskrifvits med 100 kronor, uppgår hela lånebeloppet från fonden A till 104,700 kronor, fördeladt på 33 låntagare.

Af de lånemedel intill 400,000 kronor, som af 1908 års riksdag beviljats för utlämnande af byggnadslån åt personer, till hvilka med äganderätt eller tomträtt upplåtas tomter inom statens egnahemsområde vid Trollhättan, har från riksgäldskontoret utbekommit 200,000 kronor. Af dessa medel har till egnahemsbyggare beviljats byggnadslån till ett sammanlagdt belopp af 115,900 kronor mot 4¹/₂ % ränta.

Amorteringstiden är rättad efter låntagarens ålder så att lånet måtte blifva amorterad senast då han uppnått 65 lefnadsår. Den är för de under 1908 beviljade lånen i medeltal omkring 23 år.

Förslag till plan för industri- och hamnområde på Stallbacka har upp-rättats samt underställts Kungl. Maj:ts pröfning.

De af Riksdagen beslutade köpeaftalen med Vargöns aktiebolag, Inlands pappfabriks aktiebolag, Lilla Edets pappersbruks aktiebolag samt ägaren till hotell Utsikten, Trollhättan, äro vederbörligen fullgjorda och motsvarande fastigheter sålunda öfverflyttade i statens ägo.

Vattenfalls-styrelsen.

Kungl. Maj:t har den 17 juni 1908 på jordbruksdepartementets föredrag-ning, med förklarande att från och med år 1909 styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk skall upphöra att fungera, förordnat att från och med samma år skall inrättas en vattenfallsstyrelse och att styrelsen skall höra under civildepartementet. Därefter har Kungl. Maj:t den 31 december 1908 fastställt instruktion för vattenfallsstyrelsen.

Förordningen angående expeditiöns-lösen.

Kungl. Maj:t har den 9 oktober och den 18 december 1908 utfärdat sär-skilda kungörelser om ändring i vissa delar af förnyade nådiga förordningen angående expeditionslösen den 7 december 1883.

Mosaiska trosbekännare.

Kungl. Maj:t har den 16 oktober 1908 utfärdat lag angående ändrad lydelse af 1 § i förordningen angående mosaiska trosbekännares skyldigheter och rättigheter här i riket den 30 juni 1838.

Utlännings rätt att i riket gifva offentlig föreställning m. m.

Den 13 november 1908 har Kungl. Maj:t utfärdat kungörelse angående rätt för utlänning och vissa i Sverige bosatta svenska undersåtar att i riket gifva offentlig föreställning m. m. eller att därvid medverka.

Kungl. Maj:t har likaledes den 13 november 1908 utfärdat kungörelse angående ändrad lydelse af 1 § i nådiga förordningen angående förbud mot barns användande vid offentliga förevisningar den 10 december 1897.

Barns användande vid offentliga förevisningar.

1. Uti sammansättningen af den utaf Kungl. Maj:t den 6 november 1903 tillsatta kommittén med uppdrag att verkställa utredning och afgifva förslag till erforderliga åtgärder mot smittosamma könssjukdomars spridning har under år 1908 den förändring ägt rum, att, sedan under år 1907 dåvarande sekreteraren i öfverståthållarämbetet för polisärenden A. H. von Sydow, på därom framställd begäran, erhållit entledigande från ledamotskap i kommittén och godsägaren H. P. P. Tamm afidit samt under år 1908 ordföranden i kommittén landshöfdingen P. G. W. Isberg, på därom framställd begäran, erhållit entledigande från ordförandeskapet, till ordförande i kommittén förordnats häradshöfdingen J. H. O. Wold samt till ledamöter kommitténs sekreterare, filosofie doktorn C. A. G. Malmroth och ledamoten af Riksdagens andra kammare, assessorn B. A. Petré. I stället för ledamoten af kommittén, medicine licentiaten A. Lindblad, som under år 1908 afidit, har icke någon ny ledamot utsetts.

Kommittéer och kommissioner

Beträffande kommitténs arbeten under år 1908 har dess ordförande meddelat följande.

Sedan åt en särskild subkommitté uppdragits att dels verkställa den slutliga redigeringen af ett inom kommittén utarbetadt förslag till lag angående åtgärder mot utbredning af smittosamma könssjukdomar och dels utarbета åtskilliga mindre omfattande förslag till bestämmelser i vissa ämnen, som stode i sammanhang med själfva hufvudfrågan, har nämnda subkommitté, till fullgörande af sitt uppdrag, i medio af maj månad till kommittén aflämnat

1:o) revideradt förslag till lag angående åtgärder mot utbredning af smittosamma könssjukdomar;

2:o) förslag till ändrad lydelse af vissa §§ i nådiga lasaretsstadgan den 18 oktober 1901;

3:o) förslag till ändrad lydelse af vissa §§ i nådiga sjukstugestadgan den 18 oktober 1901;

4:o) förslag till ändring i nådiga läkarinstruktionen den 31 oktober 1890;

5:o) förslag till ändrad lydelse af § 5 i förnyade nådiga instruktionen för medicinalstyrelsen den 31 december 1890; samt

6:o) förslag till ändrad lydelse af 20 § i förnyade reglementet för barnmorskor den 28 november 1856.

För granskning af ofvannämnda förslag samt fattande af beslut i vissa andra med kommitténs arbeten sammanhängande frågor hafva plenisammanträden ägt rum under tiden från och med den 27 maj till och med den 18 juni.

Sedan vid dessa sammanträden vissa anmärkningar af hufvudsakligen redaktionell natur blifvit mot de uppgjorda förslagen framställda, uppdrog kommittén åt en af dess juridiska ledamöter bestående subkommitté att dels verkställa en sista öfverarbetning af nämnda förslag och dels utarbeta vissa delar af motiveringen till desamma; och har denna subkommitté alltsedan den 1 augusti varit härmed sysselsatt. För behandling af vissa frågor har kommittén sammanträdit in pleno jämväl den 5 november.

2. Den af Kungl. Maj:t den 20 oktober 1905 tillsatta kommittén för verkställande af utredning angående de åtgärder, som till hämmande af människotuberkulosens utbredning i riket lämpligen borde vidtagas, har den 29 maj 1908 afgifvit förslag till bestämmelser rörande skyddsåtgärder mot tuberkulos och därmed afslutat sina arbeten.

3. I fråga om emigrationsutredningens verksamhet under år 1908 har förste aktuarien filosofie doktorn Gustav Sundbärg meddelat följande.

Arbetet vid emigrationsutredningen har fortgått under hela året och hufvudsakligen omfattat bearbetning af det under närmast föregående år inkomna materialet äfvensom af de nya upplysningar, som under året vunnits genom uppgifter från rikets prästerskap, och därjämte hafva de föreskrifna historiskt-statistiska undersökningarna öfver emigrationsfrågan fortsatts. Af en serie »bilagor», afsedda att utgöra underlaget för det slutliga utlåtandet, hafva under året sex häften publicerats.

Beträffande utredningen angående en arbetsförmedlingsanstalt för svenskar i utlandet hafva begärda uttalanden ännu ej fullständigt inkommit. I fråga om den anbefallda undersökningen rörande mormonernas verksamhet i Sverige har ansetts behöfligt att söka anskaffa ytterligare upplysningar, hvilka vid 1908 års utgång ännu icke inkommit.

4. I sammansättningen af den af Kungl. Maj:t den 28 juni 1907 tillsatta kommittén med uppdrag att inkomma med betänkande och förslag beträffande ny taxa för transporter å statens järnvägar m. m. har någon förändring under år 1908 icke ägt rum.

Kommitténs ordförande har i fråga om kommitténs verksamhet meddelat följande.

Kommittén i plenum har endast haft ett sammanträde, hvarvid förekom till behandling dels frågan om samtrafik med England dels tillsättning af en subkommitté för lifsmedel. Genom det af kommittén tillsatta verkställande utskottet hafva igångsatts utredningar dels om användningen af olika slags järnvägsvagnar dels om samtrafiksvägarna, af hvilka utredningar den förra är i hufvudsak afslutad.

Hufvuddelen af verksamheten år 1908 har varit förlagd till 2 subkommittéer, af hvilka den ena, som tillsattes i december 1907, behandlat tariferna för järn och maskiner. Den har sammanträdit under olika perioder om

inalles 11 dagar under januari—april, och har under denna tid, fränsedt några mindre efterarbeten, fullgjort sitt arbete och utarbetat förslag. Den andra, subkommittén för lifsmedel, har haft sammanträden under inalles 15 perioder om tillsammans 43 dagar under april—juni och oktober—december. Dess förslag väntas blifva färdigt i början af år 1910.

5. Ordföranden i den af Kungl. Maj:t den 5 juli 1907 tillsatta kommittén för verkställande af revision af byggnadsstadgan för rikets städer har meddelat, att kommittén, i hvars sammansättning någon förändring under år 1908 icke ägt rum, under året sammanträdte å följande tider, nämligen från och med den 23 januari till och med den 15 februari, från och med den 2 till och med den 11 april, från och med den 9 juni till och med den 7 juli samt från och med den 5 oktober till och med den 16 december, hvarjämte kommitténs ordförande och sekreterare under jämväl öfriga delar af året, med undantag af tiden från och med den 22 juli till och med den 31 augusti, varit upptagna af arbete för kommitténs räkning.

6. I sammansättningen af den, jämlikt nådigt bemyndigande den 20 september 1907, tillsatta kommission med uppdrag att verkställa utredning beträffande kiseljärns egenskap att under vissa förhållanden förorsaka utveckling af skadliga gaser m. m. har under år 1908 den förändring ägt rum, att såsom ytterligare sakkunnig tillkallats biträdande ingenjören vid järnkontoret J. A. Leffler.

Beträffande kommissionens arbeten under år 1908 har kommissionens ordförande professorn A. W. Cronquist meddelat följande.

Kommissionen har haft 21 sammanträden i Stockholm och under 3 dagar vistats vid Kortfors, sedan aktiebolaget Heroult's stålverk tillåtit kommissionen taga kännedom om där pågående kiseljärnstillverkning i elektrisk ugn. Därjämte har kommissionens ordförande för försök med sätt att minska skadliga gasutvecklingen ur kiseljärn vistats vid Kortfors under 8 dagar. För att erhålla någon kännedom om kiseljärnstillverkningen å kontinenten, besökte ledamöterna i kommissionen, lektorn J. G. Petrén och bergsingenjören Leffler under sommaren ett antal kiseljärnverk i Tyrolen, Savoyen och Schweiz, samt kommissionens ordförande sedermera tvenne i Norge belägna likartade fabriker. Dessutom har ordföranden, för att erhålla kännedom om kiseljärnsfrågans ställning, besökt England.

Kommissionen anmodades den 14 maj att inkomma med förslag till provisoriska föreskrifter beträffande förvaring och transport af kiseljärn, och afgafs sådant förslag den 22 maj.

Jämte de omförmälda resorna har kommissionen anordnat undersökning af kiseljärn från olika tillverkningsorter och med apparater af olika slag sökt att separera kiseljärnets fosforhaltiga beståndsdel.

7. Uti sammansättningen af den af Kungl. Maj:t den 28 september 1907 tillsatta kommissionen med uppdrag att företaga undersökningar rörande de svenska flyttlapparnas renbete i Tromsö och Nordlands amt har under år 1908 den förändring ägt rum, att, sedan chefen för civildepartementet statsrådet grefve Hamilton, på därom gjord underdånig anhållan, entledigats från uppdraget att vara ledamot af nämnda kommission, landshöfdingen, juris doktorn K. H. L. Hammarskjöld förordnats att i grefve Hamiltons ställe vara ledamot af kommissionen. Sedan kommitténs sekreterare E. A. Berglöf utnämnts till justitieråd, har kommissionen, på grund af den 16 oktober 1908 erhållet nådigt bemyndigande att tills vidare anställa lämpligt kansli-biträde, antagit kanslisekreteraren L. Berglöf att tills vidare bitreda kommissionen såsom sekreterare.

I fråga om kommissionens arbeten under år 1908 har kommissionen meddelat att, efter det på gemensamt sammanträde i Stockholm den 10 februari—den 2 mars uppgjorts plan för vissa undersökningar i ämnet, hafva sådana undersökningar under våren och sommaren hållits dels omedelbart af kommissionen dels af utsedda kommitterade.

8. De jämlikt nådigt bemyndigande den 28 september 1907 tillkallade sakkunniga för beredning af förslag rörande reglering af löneförhållanden m. m. vid landsstaten äfvensom i sammanhang härmed stående frågor afslutade i början af år 1908 sina arbeten.

9. I sammansättningen af den af Kungl. Maj:t den 18 oktober 1907 tillsatta kommittén med uppdrag att undersöka möjligheten af en lagstiftning angående arbetsaftal m. m. har under år 1908 den förändring ägt rum, att, sedan bruksdisponenten Carl Andreas Sahlin, på därom framställd begäran, entledigats från ledamotskap i kommittén, direktören August Stålberg förordnats att i stället vara ledamot i samma kommitté.

Beträffande kommitténs arbeten under år 1908 har kommitténs ordförande meddelat följande.

Kommittén sammanträdde den 15 januari och var samlad till den 25 februari, under hvilken tid de viktigare delarna af en lag om arbetsaftal genomgingos. Sistnämnda dag måste förhandlingarna afbrytas på grund däraf att flera kommittéledamöter blefvo fullständigt upptagna af en konflikt inom järnbruksförbundet. Med ledning af den förda diskussionen uppgjordes emellertid af kommitténs ordförande och sekreterare ett förslag till lag om arbetsaftal, hvilket sedermera genomgicks under kommittésammanträden från och med den 1 juli till och med den 29 augusti. Kommitténs arbeten under denna tid hindrades dock i väsentlig mån genom de kända arbetskonflikterna, som samtidigt inträffade. Därefter samlades kommitterade ånyo den 5 oktober och anträdde påföljande dag, efter erhållet nådigt be-

myndigande, en resa till särskilda större arbetsplatser inom landet, hvilken resa afslutades den 26 oktober. Efter återkomsten till Stockholm har kommittén varit samlad till och med den 11 december och därunder genomgått förslag till lag om tjänstehjonsaftal jämte andra lagförslag.

10. Uti sammansättningen af den, jämlikt nådigt bemyndigande den 29 november 1907, tillsatta kommissionen med uppdrag att biträda vid uppgörande af förslag till lag angående sjukkassor har under år 1908 den förändring ägt rum, att till ledamöter af kommissionen i stället för filosofie doktorn E. I. Fredholm och sekreteraren H. O. Falk, hvilka afsagt sig uppdraget, utsetts landssekreteraren P. A. V. Schotte och assessorn K. J. Stenström.

Jämlikt nådigt bemyndigande har chefen för civildepartementet sedermera uppdragit åt kommissionen att i samband med uppgörande af förslag till lag angående sjukkassor jämväl verkställa utredning och afgifva förslag beträffande frågan om moderskapsförsäkring under statens medverkan.

Kommissionens ordförande har i fråga om kommissionens arbeten under år 1908 meddelat följande.

För fullgörande af uppdraget att afgifva förslag till ny lagstiftning om sjukkassor sammanträdde kommissionen första gången den 27 april 1908. Arbetet är nu i det allra närmaste afslutadt; lagförslag och betänkande äro under tryckning och beräknas kunna aflämnas vid medlet af januari 1909. Uppdraget, i hvad det afser utredning och förslag till moderskapsförsäkring, har föranlett öfvervägande vid sjukkasselagstiftningen och en del förberedande undersökningar. Utredningen kommer att fullföljas fristående från sjukkasselagstiftningen och vidtagna omedelbart efter det lagförslaget om sjukkassor blifvit färdigtryckt.

11. I sammansättningen af den af Kungl. Maj:t den 13 december 1907 tillsatta kommittén för verkställande af utredning och afgifvande af förslag rörande allmän ålderdoms- och invaliditetsförsäkring har under år 1908 den förändring ägt rum, att till ledamot af kommittén i stället för bankdirektören Lars Axel Hedenlund, hvilken afsagt sig uppdraget, utsetts bankdirektören Ernst Gunnar von Sydow.

Beträffande kommitténs arbeten under år 1908 har dess ordförande meddelat följande.

Kommittén sammanträdde första gången den 31 januari och var samlad till och med den 9 mars, då pleniförhandlingarna afbrötos till följd af flera ledamöters deltagande i riksdagsarbetet. Under nämnda tid höll kommittén öfverläggningar angående de viktigare principerna för en lagstiftning i förevarande ämne. Efter den 9 mars utfördes vissa förberedande arbeten af kommitténs ordförande med biträde af ledamoten i kommittén, härads höfdingen A. E. Åkerman, hvilken vid kommitténs första sammanträde blifvit ut-

sedd till dess sekreterare. Sedan sålunda en promemoria utarbetats, sammanträdde kommittén, som för öfverläggning angående en del frågor haft ett sammantråde den 26 maj, åter till plenum den 23—30 juli. Under sistnämnda plenissammanträden, hvilka höllos i Strömstad, diskuterades de i ofvannämnda promemoria angifna synpunkter, hvarjämte afhandlades frågan om åvägabringande af en för kommitténs vidare arbeten nödig statistisk utredning. Den förberedande undersökningen härutinnan öfverlämnades åt ordföranden och sekreteraren. Därefter sammanträdde kommittén ånyo till plenum den 6 november—3 december, därunder ytterligare behandlades, bland annat, frågan om åvägabringande af den erforderliga statistiken. Denna frågas vidare behandling har varit öfverlämnad åt ordföranden jämte kommittéledamöterna redaktören K. H. Branting och direktören S. Palme samt sekreteraren.

Vidare må nämnas, att ordföranden och direktören Palme, såsom förordnade ombud för Sverige, deltagit i den under oktober månad i Rom hållna internationella kongressen för socialförsäkring.

12. På grund af den 31 december 1907 erhållet nådigt bemyndigande har chefen för civildepartementet den 19 mars 1908 anmodat redaktören Adolf Hallgren och amanuensen Carl Gustaf Henrik Törnebladh att inom civildepartementet biträda vid beredning af frågan, huruvida för reglerandet af lotterier den nu gällande lagstiftningen bör underkastas revision samt om ytterligare åtgärder böra vidtagas till förhindrande af utländska lottsedlars spridande i riket.

I fråga om kommissionens arbeten har meddelats följande.

Sedan i början af april månad förslag till arbetsplan uppgjorts och godkänts, hafva åtskilliga uppgifter för frågans belysning insamlats.

Sammandrag af omförmälda synnerligen vidlyftiga uppgifter är för närvarande under arbete.

Med anledning af en utaf kommissionen gjord framställning har Kungl. Maj:t enligt nådigt beslut den 11 sistlidna september uppdragit åt generalpoststyrelsen att verkställa utredning, i hvilken omfattning den svenska allmänheten under senare tider anlitat postverket för penningförsändning till utländska lotterier, hvilken utredning borde omfatta tre hela kalenderår med lämpliga mellantider. Denna utredning, hvilken, enligt hvad från generalpoststyrelsen inhämtats, är synnerligen vidtomfattande och kräver en ganska afsevärd tid, är ännu icke slutförd.

13. Kungl. Maj:t har den 13 juni 1908 uppdragit åt en kommitté att verkställa utredning, huruvida några förändringar i medicinalstyrelsens organisation och sättet för ärendenas handläggning inom styrelsen böra vidtagas samt därefter inkomma med det förslag, hvartill samma utredning kunde föranleda, äfvensom i sammanhang därmed afgifva yttrande

och förslag beträffande lönereglering för nämnda styrelse; och har Kungl. Maj:t utsett till ordförande i kommittén: generaldirektören, medicine doktorn Klas Mauritz Linroth samt till ledamöter: ledamoten af Riksdagens första kammare, lektorn, filosofie doktorn Johan Fredrik Nyström, ledamoten af Riksdagens andra kammare, hemmansägaren Carl Persson i Stallerhult, ledamoten af Riksdagens andra kammare, medicine doktorn Knut Erik Ossian Kjellberg, e. o. professorn, medicine och filosofie doktorn Allvar Gullstrand samt öfverläkaren, medicine doktorn John Gottlieb Rissler.

Tillika har Kungl. Maj:t förordnat, att såsom sakkunniga skola, på kallelse af kommitténs ordförande, i kommitténs öfverläggningar och beslut deltaga: vid behandling af rättsmedicinska frågor professorn, medicine doktorn Adolf Henrik Algot Key-Åberg, vid behandling af frågor rörande hospitalsväsendet öfverläkaren, medicine licentiaten Thure Gottfried Wilhelm Björck, vid behandling af frågor angående veterinärväsendet regementsveterinären Lars Gustaf Laurentius Regnér samt vid behandling af frågor rörande apoteksväsendet apotekaren Richard Reinhold August Lehman.

Beträffande kommitténs arbeten under år 1908 har dess ordförande meddelat följande.

Kommittén har sammanträdt in pleno under tiden 2 november—1 december och därvid till principiell behandling förehaft det ämne, som utgör föremål för kommitténs uppdrag, samt äfven fattat vissa provisoriska beslut. Sistnämnda dag uppdrog kommittén åt en särskild subkommitté, som alltsedan dess varit samlad, att på grundvalen af nämnda beslut närmare bearbeta ämnet.

14. Sedan jämlikt nådigt bemyndigande den 23 juli 1908 chefen för civildepartementet uppdragit åt verkställande direktören för Trollhätte kanal- och vattenverk, nuvarande öfversten Fredrik Vilhelm Hansen samt nuvarande sekreteraren i vattenfallsstyrelsen, filosofie licentiaten Axel Gabriel Mortimer Munck af Rosenschöld att, jämte af chefen för jordbruksdepartementet tillkallade sakkunniga, deltaga i utarbetande af förslag till förvaltningsföreskrifter för svenska statens vattenfall, har i fråga om kommissionens arbeten under år 1908 meddelats, att numera föreläge ett preliminärt förslag till grunder för förvaltningen af vissa kronan tillhöriga vattenfall, samt att anledning funnes att antaga, att de sakkunniga skola afgifva förenämnda förslag så tidigt, att detsamma kan föreläggas 1909 års Riksdag.

15. På grund af den 9 oktober 1908 erhållet nådigt bemyndigande har chefen för civildepartementet tillkallat underståthållaren Teodor Hintze, professorn Albert Werner Cronquist, disponenten Carl Gustaf Brunnberg, disponenten Ragnar Solman och handlanden Johan Sigfrid Siwertz att, i egenskap af sakkunniga, inom nämnda departement biträda vid verkställande af revision

af förordningen angående explosiva varor den 19 november 1897 m. fl. författningar.

Vid konstituerande sammanträde hafva de sakkunniga fattat preliminära beslut om grunderna för arbetets ordnande.

16. Sedan uti skrifvelse till Kungl. Maj:t ministre plenipotentiaire F. H. R. Kleen anhållit, att Kungl. Maj:t måtte förordna om uppresande af ett åt fosterlandet ägnadt monument, ett »Sveamonument», i Sveriges hufvudstad och såsom grundplåt för sagda ändamål af Kleen emottaga 100,000 kronor, har Kungl. Maj:t den 17 juni 1908 förklarat sig vilja mottaga det erbjudna beloppet afvensom uppdragit åt chefen för civildepartementet att vidtaga lämpliga åtgärder för åstadkommande af ett dylikt monument; och har departementschefen i anledning häraf den 18 november 1908 anmodat professorn friherre G. O. Cederström, ledamoten af Riksdagens andra kammare konsul J. Ekman, öfverstelöjtnanten C. E. Grill, professorn J. T. Lundberg, disponenten filosofie doktorn H. Lundbohm, öfverintendenten C. O. Möller och fabriksidkaren P. Swartz att, jämte två af Stockholms stadsfullmäktige utsedda personer, vara ledamöter i en kommitté med uppdrag att, efter närmare utredning, i förevarande afseende framlägga förslag och jämväl vidtaga åtgärder, ägnade att möjliggöra monumentets åvägbringande.

Stockholms stadsfullmäktige hafva till ledamöter i kommittén utsett stadsfullmäktiges ordförande lektorn S. G. von Friesen och civilingenjören C. G. Norström.

Hans Kungl. Höghet Kronprinsen har behagat förklara Sig villig att inträda såsom ordförande i denna kommitté.

Kommittén har ännu ej sammanträd.

Upptagande af ett statslån. Kungl. Maj:t har den 17 juni 1908 utfärdat kungörelse angående upptagande för svenska statens räkning af ett tre och en half procents svenskt statslån.

Extra löne-tillägg. Kungl. Maj:t har likaledes den 17 juni 1908 utfärdat kungörelse angående extra lönetillägg för år 1908 åt en del tjänstemän och betjante m. m.

Villkor för åtnjutande af de från och med 1909 års början fastställda nya aflöningsförmånerna för kammarrätten. Kungl. Maj:t har samma dag utfärdat kungörelse angående villkor och bestämmelser för åtnjutande af de från och med 1909 års början fastställda nya aflöningsförmånerna för kammarrätten.

Kungl. Maj:t har den 16 oktober 1908 utfärdat kungörelse angående den vid 1908 års riksdag åtagna bevilning af fast egendom samt af inkomst. Bevilning af fast egendom samt af inkomst.

Samma dag har Kungl. Maj:t utfärdat kungörelse angående inkomstskatt för år 1909. Inkomstskatt.

Kungl. Maj:t har den 23 oktober 1908 utfärdat förordning angående bevilningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter. Bevilningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter.

Kungl. Maj:t har den 11 december 1908 utfärdat kungörelse angående vissa ändringar i nådiga kungörelsen den 1 maj 1896 angående den af Riksdagen fastställda bevilningsavgift för spelkort samt om kortstämplingens verkställande. Bevilningsavgifter för spelkort.

Kungl. Maj:t har den 17 juni 1908 utfärdat kungörelse angående vissa ändringar i uppbördsreglementet den 10 maj 1895. Uppbördsreglementet.

Kungl. Maj:t har den 23 juli 1908 utfärdat kungörelse angående nytt reglemente för uppbördsverket i Stockholms stad. Uppbördsreglementet för Stockholms stad.

Kungl. Maj:t har den 23 oktober 1908 utfärdat kungörelse angående ersättning till sättnings till af Kungl. Maj:ts befallningshafvande förordnad kontrollant vid uppbördsstämman. Ersättning till kontrollant vid uppbördsstämman.

Kungl. Maj:t har den 23 december 1908 utfärdat kungörelse angående ändrad lydelse af §§ 12 och 14 i förordningen angående mantalsskrifning den 6 augusti 1894. Ändring i mantalsskrifningsförordningarna.

Samma dag har Kungl. Maj:t utfärdat särskilda kungörelser dels angående ändrad lydelse af § 14 i förordningen angående mantalsskrifning i Stockholm den 28 maj 1897 och dels angående ändrad lydelse af § 12 i förordningen angående mantalsskrifning i Göteborg den 17 november 1905.

Kungl. Maj:t har den 18 september 1908 utfärdat kungörelse angående vissa ändringar i gällande förordning angående en särskild stämpelavgift för försäljning af punsch, arrak och rom. Ändring i punschstämpelförordningen.

Kungl. Maj:t har den 6 november 1908 utfärdat förordning angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte af fondpapper. Särskild stämpelavgift vid köp och byte af fondpapper.

Kungl. Maj:t har den 18 september 1908 utfärdat förordning angående stämpelavgiften. Ny förordning ang. stämpelavgiften.

Andrad ordning för utbetalning af indelningsersättning. Kungl. Maj:t har den 17 juni 1908 utfärdat förordning angående ändrad ordning för utbetalning af indelningsersättning m. m.

Vissa ändringar i gällande föreskrifter för verkställighet af förordningen ang. förändring af grundräntor och kronotionage. Kungl. Maj:t har den 26 augusti 1908 utfärdat kungörelse angående vissa ändringar i nådiga kungörelsen den 5 oktober 1871 med föreskrifter för verkställighet af nådiga förordningen den 23 juli 1869 angående förändring af grundräntor och kronotionage.

Viss ändring i kammarkollegii instruktion. Kungl. Maj:t har den 27 mars 1908 utfärdat kungörelse angående förändrad lydelse af § 8 i den för Kungl. Maj:ts och rikets kammarkollegium den 14 november 1879 fastställda instruktion.

Förnyad instruktion för kammarrätten. Kungl. Maj:t har den 23 december 1908 utfärdat förnyad instruktion för Kungl. Maj:ts och rikets kammarrätt.

Författningar, utfärdade i sammanhang med förnyad instruktion för kammarrätten. I sammanhang härmed har Kungl. Maj:t samma dag utfärdat kungörelse angående underställning och granskning i kammarrätten af afkortnings-, afskrifnings-, restitutions- och reskontreringsmål, angående behandlingen af vissa balansmål samt angående fullföljd af talan i extra ordinarie afskrifningsmål.

Ändring i kontrollverkets instruktion. Kungl. Maj:t har den 11 december 1908 utfärdat kungörelse angående förändrad lydelse af §§ 5 och 26 i nådiga instruktionen för kontrollverket den 8 december 1876.

Ändring i näringsfrihetsförordningen. Kungl. Maj:t har den 4 december 1908 utfärdat förordning om ändrad lydelse af §§ 9, 10, 11 och 26 i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.

Myntverket. Vid myntverket hafva under år 1908 blifvit utmyntade:

silfvermynt:

1-kronor	kronor	325,158: —
25-ören	»	501,261: —
10-ören	»	366,589: —

bronsmynt:

5-ören	kronor	46,572: —
2-ören	»	35,382: —
1-ören	»	48,917: —;

hvarjämte under samma tid från myntverket, hufvudsakligen från landsorten, utväxlats:

i silfvermynt	kronor 3,936,000: —
i bronsmynt	» 94,500: —

Därjämte har under år 1908 präglats:

29,811 stycken medaljer till värde af kronor 172,594: 35.

Från det af Riksdagen för år 1908 beviljade anslag för beredande åt Bidrag till sjö-
sjömanshusen af skälig ersättning för dem åliggande bestyr med värnpliktiges manshusen.
inskrifning och redovisning samt med utarbetande af sjöfartsstatistiska uppgifter hafva bidrag tilldelats 47 sjömanshus.

Kungl. Maj:t har den 14 februari 1908 utfärdat stadgar för Vänerns Stadgar för
seglationsstyrelse. Vänerns seglationsstyrelse.

Kungl. Maj:t har den 23 oktober 1908 utfärdat kungörelse angående för- Vissa ändrin-
ändrad lydelse af §§ 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 18, 27 och 28 i förnyade gar i kommers-
nådiga instruktionen för Kungl. Maj:ts och rikets kommerskollegium den 30 kollegii in-
oktober 1891. struktion.

Kungl. Maj:t har den 22 maj 1908 utfärdat kungörelse med föreskrifter Vissa uppgif-
för ämbetsverk och myndigheter att inkomma med vissa uppgifter till stats- ter till stats-
kontorets riksbokslutsbyrå. kontorets riks-
bokslutsbyrå.

Antalet postanstalter, hvilka såsom postsparbankskontor betjäna allmän- Postspar-
heten med mottagande och utbetalande af postsparbanksmedel, utgjorde vid banken.
utgången af november månad 1908: 3,176, hvarjämte sparmärkesförsäljnings-
ställenas antal uppgick till 5,224.

Antalet delägare i postsparbanken utgjorde vid 1908 års början 566,976.
Under tiden 1 januari—30 november hafva tillkommit 48,042, under det att
40,409 afgått genom uttagande af samtliga innestående medel. Delägare-
antalet utgjorde således sistnämnda dag 574,609.

Under tiden 1 januari—30 november 1908 insattes i postsparbanken i
548,081 poster 9,428,429 kronor och uttogos i 148,842 poster 14,605,440 kronor
71 öre, hvadan delägarnes behållning, som vid årets början uppgick till
50,680,934 kronor 71 öre, minskats med 5,176,028 kronor 71 öre och den 30
november 1908 utgjorde 45,504,906 kronor, oberäknadt upplupna räntor för
den gångna delen af året.

Inlåningsräntan har under år 1908 oförändradt utgjort 3,6 procent för år.

Postsparbankens medel — däruti inberäknadt upptagna lån och löpande förskott från postverket — voro vid november månads utgång placerade *dels* uti obligationer, utfärdade af svenska staten, Sveriges allmänna hypoteksbank eller kommuner inom landet, till ett bokfördt värde af 37,220,753 kronor 30 öre, *dels* ock i direkta lån till kommuner till ett sammanlagdt kapitalbelopp af 11,800,832 kronor 45 öre samt i lån mot säkerhet af fastighetsinteckningar 840,000 kronor, hvarjämte vid samma tidpunkt i banker inestodo 447,909 kronor 17 öre, allt utom upplupna, ej förfallna räntor.

Postsparbankens bestyr med uppbörd och utbetalningar för riksförsäkringsanstaltens räkning hafva under tiden 1 januari—30 november 1908 gestaltat sig såsom följer:

Inbetalningar hafva förmedlats till belopp af 715,990 kronor 74 öre, fördelade på 5,013 poster, och utbetalningar till belopp af 276,890 kronor 47 öre i 11,115 poster;

utbetalningarna förgrena sig i följande grupper:

Sjukhjälp	antal 3,882,	belopp kr. 98,745: 60,
Begravningshjälp . .	» 26,	» » 1,560: —,
Lifränta	» 5,643,	» » 138,169: 47,
Återbetalade premier .	» 1,564,	» » 38,415: 40.

De för riksförsäkringsanstaltens räkning förvaltade medlen voro den 30 november 1908 placerade i obligationer till bokfördt värde af 1,945,880 kronor 78 öre, i kommunlån till belopp af 678,034 kronor 35 öre, i lån mot säkerhet af fastighetsinteckningar till belopp af 455,000 kronor, hvarjämte å bankräkningar inestodo 259,020 kronor 21 öre, allt förutom ej förfallna räntemedel.

Beträffande bestyret med mottagande af insättningar i barnmorskornas pensionsanstalt och utbetalande af därifrån utgående pensioner samt förvaltningen af pensionsanstaltens medel hade vid 1908 års början 1,064 barnmorskor genom insättning i postsparbanken erlagt afgifter till pensionsanstalten. Detta antal ökades under tiden 1 januari—30 november 1908 med 146.

Det pensionsanstalten tillkommande statsbidraget för år 1907, 22,120 kronor, har under 1908 af statskontoret inbetalats till postsparbanken; och utgjorde vid årets ingång anstaltens fonder 88,914 kronor 64 öre, däraf besparingsfonden 88,266 kronor 3 öre och säkerhetsfonden 648 kronor 61 öre. Af dessa medel jämte därå uppburna räntor äro 110,481 kronor 50 öre placerade i Allmänna hypoteksbankens eller kommuners obligationer.

Någon utbetalning af pensioner har icke förekommit.

Kungl. Maj:t har den 18 december 1908 utfärdat kungörelse med förebetalande af skrifter angående utbetalning af pensioner från civilstatens änke- och pupillkassa genom postsparbankskontor i landsorten. Utbetalande af pensioner genom postsparbankskontoren i landsorten.

Under år 1908 har till patent- och registreringsverket inkommit 2,974 ansökningar om patent, 931 ansökningar om registrering af varumärken samt 47 ansökningar om registrering af mönster. Patent- och registreringsverket.

Under året har patent- och registreringsverket beviljat 2,377 patent samt registrerat 737 varumärken och 37 mönster.

Till samma ämbetsverk hafva under år 1908 inkommit dels 51 anmälningar till försäkringsregistret, däraf 8 afsett registrering af ömsesidiga försäkringsbolag;

dels 4,203 anmälningar till aktiebolagsregistret, däraf

1 afsett registrering af bolag med af Kungl. Maj:t före år 1897 fastställd ordning,

2 afsett registrering af bankaktiebolag,

2 » » » folkaktiebanker, samt

705 » » » öfriga aktiebolag.

Under året hafva registrerats, förutom ett aktiebolag med af Kungl. Maj:t före år 1897 fastställd ordning,

dels 9 ömsesidiga försäkringsbolag;

dels 675 aktiebolag och banker, hvilkas sammanlagda aktiekapital utgjorde 92,499,610 kronor, hvaraf 68,469,026 kronor 39 öre, eller 74:02 procent af det tecknade aktiekapitalet, vid registreringen anmäldes vara inbetaladt.

Ofvanstående tecknade belopp fördelar sig på vissa grupper af bolag och banker på följande sätt, nämligen för:

1 försäkringsaktiebolag, med ett aktiekapital af .	kr. 1,000,000: —
2 bankaktiebolag, med ett sammanlagdt aktiekapital af	» 18,000,000: —
2 folkaktiebanker, med ett sammanlagdt aktiekapital af	» 400,000: —
3 järnvägsaktiebolag, med ett sammanlagdt aktiekapital af	» 1,192,600: —
33 rederiaktiebolag, med ett sammanlagdt aktiekapital af	» 1,665,025: —
253 industri- och fabriksaktiebolag, med ett sammanlagdt aktiekapital af	» 34,139,670: —
175 handels- och hushållsföreningsaktiebolag, med ett sammanlagdt aktiekapital af	» 15,965,910: —
206 aktiebolag, bildade för hvarjehanda ändamål, med ett sammanlagdt aktiekapital af	» 20,136,405: —

Gränstrafiken Den 13 maj 1908 har Kungl. Maj:t utfärdat förordning angående vissa mellan Sverige och Norge bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

Tulltaxan. Kungl. Maj:t har utfärdat kungörelser, den 27 mars 1908 angående ändrad lydelse af de i gällande tulltaxa förekommande bestämmelser angående kläder, ej specificerade, och den 23 juli samma år angående vissa ändringar i gällande tulltaxa och tulltaxeunderrättelser.

Ny gränsstation. Enligt Kungl. Maj:ts medgifvande har generaltullstyrelsen inrättat en gränsstation i Valsjö inom Jämtlands län.

Lättnader för tullfritt utlämnande af till riket återinförda varor. Den 25 februari 1908 har generaltullstyrelsen på nådig befallning utfärdat kungörelse angående utsträckt tillämpning af bestämmelserna i styrelsens kungörelse den 21 maj 1900 angående lättnader för tullfritt utlämnande af till riket återinförda varor.

Restitution af brännvinstullverknings-skatt. Den 31 januari 1908 har Kungl. Maj:t utfärdat kungörelse angående restitution af brännvinstillverkningsskatt vid utförsel ur riket af brännvin.

Restitution af sockerskatt m. m. Kungl. Maj:t har utfärdat *dels* den 15 maj 1908 förordning angående restitution af erlagd sockerskatt eller befrielse från sådan skatt för socker, som användts vid tillverkning af exportvaror, *dels ock* den 23 juli samma år kungörelse angående ändrad lydelse af § 6 i nådiga kungörelsen den 22 juni 1906 angående uppbörd och redovisning af sockerskatt genom tullverket m. m.

Lättnader vid tullbehandling. På nådig befallning har generaltullstyrelsen den 21 april 1908 utfärdat kungörelse angående lättnader vid tullbehandling af gods, som på järnväg ankommer från Norge till vid riksgränsen belägna, transitupplagsrätt saknande platser.

Transport af spannmål. Generaltullstyrelsen har, på nådig befallning, den 3 november 1908 utfärdat kungörelse angående villkoren för transport af spannmål mellan svenska stapelstäder med från utrikes ort ankommande fartyg, som därifrån innehafva last till svensk hamn.

Förordning angående särskild skatt å majs, använd vid tillverkning af stärkelse. Kungl. Maj:t har den 6 mars 1908 utfärdat förordning angående särskild skatt å majs, använd vid tillverkning af stärkelse.

Den 3 april 1908 har Kungl. Maj:t utfärdat förnyad stadga för allmänna brännvinsnederlag äfvensom ordningsstadga för brännvinsbrännerierna i riket.

Stadgar för allmänna brännvinsnederlag äfvensom ordningsstadga för brännvinsbrännerierna.

Kungl. Maj:t har den 8 maj 1908 utfärdat förordning om ändrad lydelse af 1 § i nämnda förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning af brännvin.

Ändrad lydelse af 1 § i brännvinstillverkningsförordningen.

Genom förordning den 22 maj 1908 har Kungl. Maj:t lämnat vissa föreskrifter angående det normalpapper, som skall användas till församlingsböcker.

Förordning angående normalpapper för församlingsböcker.

Kungl. Maj:t har utfärdat särskilda kungörelser den 13 juni och den 18 december 1908 angående anstånd med tillämpningen i vissa hänseenden af nämnda förordningen den 12 juli 1907 angående de slag af papper, bläck, skrifmaskin- och stämpelfärger, som må till vissa offentliga handlingar användas.

Kungörelser angående anstånd med tillämpningen af normalpappersförordningen.

Den 23 juli 1908 har Kungl. Maj:t utfärdat ordningsstadga rörande sockerbeskattningen.

Ordningsstadga rörande sockerbeskattningen.

Likaledes har Kungl. Maj:t den 23 juli 1908 utfärdat förordning angående ändrad lydelse af 1 § i nämnda förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning af socker.

Ändrad lydelse af 1 § i nämnda förordningen om beskattning af socker.

Kungl. Maj:t har den 11 december 1908 utfärdat kungörelse angående särskilda kontrollföreskrifter för sockertillverkningen vid sockerfabriken i Lidköping.

Särskilda kontrollföreskrifter vid sockerfabriken i Lidköping.

Allmänna hypoteksbankens obligationsskuld, som vid 1906 års utgång uppgick till 279,847,806 kronor 67 öre, utgjorde vid 1907 års slut 278,959,193 kronor 33 öre, hvaraf mot inhemska obligationer 115,301,100 kronor, mot tyska 139,793,333 kronor 33 öre och mot franska 23,864,760 kronor; och utgjorde räntan, hvarmed obligationerna vore förskrifna, 5 procent å 11,473,800 kronor, 4 procent å 183,281,093 kronor 33 öre, $3\frac{3}{4}$ procent å 31,243,200 kronor och $3\frac{1}{2}$ procent å 52,961,100 kronor.

Allmänna hypoteksbanken.

Under år 1908 har banken afslutat ett 4 procents obligationslån å 15,000,000 francs, af hvilket lån obligationer till belopp af 9,720,000 kronor (13,500,000 francs) blifvit försålda.

Därjämte hafva under år 1908 obligationer af 1883 års lån, afstämplade till 4 procent, försålt till ett belopp af 499,100 kronor.

Följande amorteringar hafva under år 1908 verkställts å bankens obligationslån, nämligen å inhemska 5-procentlånet 364,700 kronor, å inhemska 4-procentlånen 263,900 kronor, å inhemska $3\frac{3}{4}$ -procentlånen 179,500 kronor, å inhemska $3\frac{1}{2}$ -procentlånet 140,500 kronor, å tyska 4-procentlånet 657,600 kronor, å tyska $3\frac{1}{2}$ -procentlånet 225,333 kronor 33 öre och å franska 4-procentlånet 373,680 kronor.

Hypoteks-
föreningarnas
ställning.

Enligt den öfversikt af hypoteksföreningarnas ställning vid 1907 års slut, hvilken upprättats i finansdepartementet efter uppgifter från de särskilda hypoteksföreningarna, utgjorde summan af den amorteringsskuld, hvori hypoteksföreningarna, efter afdrag af de å lånen verkställda amorteringar, då häftade till allmänna hypoteksbanken, 275,698,502 kronor 18 öre, eller 675,216 kronor 45 öre mera än vid utgången af år 1906.

Allmänna hy-
poteksskassan
för Sveriges
städer.

Allmänna hypoteksskassans för Sveriges städer obligationsskuld utgjorde vid 1907 års slut 41,461,000 kronor mot 41,806,600 kronor vid utgången af år 1906.

Under år 1908 hafva obligationer af 1906 års 4-procentlån sålts till ett belopp af 50,400 kronor.

Hypoteksskassans fordringar hos deläggande stadshypoteksföreningar och kommuner uppgingo vid 1907 års slut, efter afdrag af verkställda amorteringar, till sammanlagdt 38,958,626 kronor 5 öre.

Riksbankens
och de enskilda
bankinrätt-
ningarnas
kassa-
tillgångar.

Riksbankens metalliska kassa, beräknad i enlighet med gällande bestämmelser, utgjorde vid slutet af november år 1908 i rundt tal 76,450,900 kronor mot 73,257,400 kronor vid samma tid år 1907.

De enskilda bankinrättningarna ägde vid utgången af november år 1908 i myntadt och omyntadt guld 360,486 kronor mot 349,600 kronor vid samma tid år 1907.

Riksbanken och de enskilda bankinrättningarna hade vid november månads utgång 1908 fordringar hos utlandet i räkning och på grund af växlar till ett belopp af 89,812,160 kronor mot skulder å tillhopa 103,211,153 kronor, så att bankernas öfverskjutande skuld till utlandet utgjorde 13,398,993 kronor mot en öfverskjutande skuld på 44,199,200 kronor vid samma tid år 1907.

Därjämte innehade riksbanken den 30 november 1908 utländska obligationer till ett belopp af 10,835,700 kronor mot ett belopp af 8,870,800 kronor vid samma tid år 1907.

Riksbankens utelöpande sedlar uppgingo den 30 november 1908 till ett belopp af i rundt tal 184,507,600 kronor. Då motsvarande belopp den 30 november 1907 utgjorde 189,602,400 kronor, har alltså en minskning i riksbankens sedelstock ägt rum med 5,094,800 kronor.

Utelöpande
banksedlar.

I riksbanken och de enskilda bankinrättningarna voro vid utgången af november 1908 innestående: på sparkasseräkning 251,769,300 kronor mot 235,878,500 kronor vid samma tid år 1907; på giro-, upp- och afskrifnings- samt löpande räkning 213,963,300 kronor mot 192,759,400 kronor vid samma tid år 1907; på depositions- och kapitalräkning 965,401,900 kronor mot 921,796,000 kronor år 1907.

Bankernas in-
och utlåning.

Beloppet af diskonterade inrikes växlar, som vid november månads utgång år 1907 var 773,869,500 kronor, utgjorde den 30 november 1908 722,015,500 kronor och hade således minskats med 51,854,000 kronor. Vid slutet af november 1908 utestod såsom lån ett belopp af 949,186,800 kronor. Motsvarande belopp för år 1907 uppgick till 912,299,400 kronor; och hade således bankernas utestående lån från november 1907 till samma tid år 1908 ökats med 36,887,300 kronor. Det å kassa- och resekreditiv utestående belopp hade från slutet af november 1907 till samma tid år 1908 ökats från 239,048,900 kronor till 257,597,900 kronor eller med 18,549,000 kronor, och det å löpande räkning utestående belopp hade likaledes under samma tid ökats från 196,627,900 kronor till 215,294,600 kronor eller med 18,666,700 kronor.

Vid utgången af november 1908 var därjämte på indrifning beroende ett belopp af 14,529,400 kronor mot 5,927,500 kronor vid samma tid år 1907.

Totalsumman af bankernas till allmänna rörelsen lämnade försträckningar utgjorde alltså vid slutet af november 1908 2,158,624,200 kronor mot 2,127,773,200 kronor vid samma tid år 1907 och har således ökats med 30,851,000 kronor, under det att hela inlåningen på sparkasse-, giro-, upp- och afskrifnings- samt löpande räkning och depositionsräkning samtidigt ökats med 80,700,600 kronor.

Bankernas sammanlagda fonder hafva från utgången af november månad år 1907 till samma tid år 1908 ökats med 25,323,000 kronor.

Under år 1908 har K. Maj:t meddelat tillstånd att drifva bankrörelse åt följande aktiebolag, nämligen: aktiebolaget svenska landtmannabanken, aktiebolaget Herrljunga landtmannabank, aktiebolaget Roslagens folkbank och bankaktiebolaget Norra Sverige, samtliga till utgången af år 1918.

Nya och upp-
lösta bank-
bolag.

Följande banker hafva under samma år upphört, nämligen: aktiebolaget Stockholms kreditbank, Härnösands enskilda bank, som öfvertagits af bankaktiebolaget Norra Sverige, och aktiebolaget Dalarnas bank, som uppgått i bankaktiebolaget Stockholm—Öfre Norrland.

Antalet i verksamhet varande banker, hvilket vid 1907 års slut uppgick till 80, utgjorde vid 1908 års utgång 84.

Förlängda
oktrojer.

Kungl. Maj:t har under år 1908 meddelat aktiebolaget Söderhamns folkbank, aktiebolaget Luleå folkbank, aktiebolaget Fränsta bank, aktiebolaget Ljusdals folkbank och aktiebolaget Ströms folkbank tillåtelse att fortfarande drifva bankrörelse till utgången af år 1919.

Kommittéer.

I afseende å kommittéer, som af Kungl. Maj:t på föredragning af chefen för finansdepartementet blifvit tillsatta, och liknande beredningar, hvilka blifvit på grund af Kungl. Maj:ts bemyndigande af nämnda chef tillkallade, är följande att meddela:

1. De af Kungl. Maj:t den 26 september 1902 tillsatta kommitterade, som fått sig uppdraget att afgifva yttrande om de ändringar i nu gällande bestämmelser rörande bokföringen i statskontoret, hvilka kunde anses påkallade, äfvensom att framställa förslag om sådana ändringar i de särskilda ämbetsverkens bokföring, som kunde föranledas af en föreslagen ändrad eller utvidgad bokföring i statskontoret, hafva beträffande kommitterades verksamhet under år 1908 erinrat om innehållet i en af kommitterade till Kungl. Maj:t aflåten skrifvelse af den 10 april, hvilken haft till följd utfärdandet den 22 maj af Kungl. Maj:ts kungörelse med föreskrifter för ämbetsverk och myndigheter att inkomma med vissa uppgifter till statskontorets riksbokslutsbyrå.

De på grund af åberopade kungörelse inkomna uppgifter, hvilka aflämnats i enlighet med inom kommittén upprättade och vederbörande myndigheter tillhandahållna formulär, hafva sedermera underkastats granskning af kommitterades sekreterare.

Sedan det inkomna materialet blifvit vidare bearbetadt, hafva kommitterade för afsikt att ånyo göra en framställning till Kungl. Maj:t i det syfte, ofvanberörda skrifvelse närmare angifver.

2. Den af Kungl. Maj:t den 3 oktober 1902 tillsatta kommitté för afgifvande af förslag rörande reglering af statens ämbetsverks och myndigheters löneförhållanden m. m. har under år 1908 undergått den förändring i sin sammansättning, att efter landshöfdingen J. Widén, som erhållit begärdt entledigande, ledamoten af riksdagens andra kammare, häradshöfdingen G. N. Th. af Callerholm förordnats till ledamot i kommittén.

Kommittén har under år 1908 sammanträdt in pleno under tiderna från och med den 15 januari till och med den 10 april, från och med den 13 maj till och med den 2 juni, från och med den 12 till och med den 20 juni, från och med den 11 till och med den 17 juli, från och med den 10 till och med den 24 oktober samt från och med den 2 till och med den 17 december. Där-

jämte hafva, enligt kommitténs uppdrag, särskilda subkommitterade bedrifvit arbeten för kommitténs räkning under öfriga tider af året, undantagandes från och med den 30 juli till och med den 21 augusti.

Enligt kommitténs beslut den 17 december komma subkommittéarbeten att fortgå, till dess kommitténs arbeten in pleno blifva, på ordförandens kallelse, återupptagna.

Under början af år 1908 fortsattes inom kommittén behandlingen af frågorna om reglering af löneförhållanden m. m. vid stuteriöfverstyrelsen och stuteristaten, och öfverlämnades med underdånig skrifvelse den 1 februari till Kungl. Maj:t förslag i nämnda hänseenden, innefattadt i delen XII af kommitténs betänkanden.

I afseende å därefter följande arbeten fick kommittén genom nådigt bref den 6 december 1907 föreskrift att behandla frågorna om reglering af löneförhållandena m. m. vid fängvårdsstyrelsen och fängvårdsstaten, justitiekanslersämbetet, Svea och Göta hofrätter samt hofrätten öfver Skåne och Blekinge, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt mynt- och kontrollverken och i sammanhang därmed kontroll- och justeringsstyrelsen. Enligt skrivelser från vederbörande statsdepartement har Kungl. Maj:t dels den 30 oktober 1908 uppdragit åt kommittén att i sammanhang med frågorna om reglering af löneförhållandena m. m. vid fängvårdsstaten jämväl till behandling upptaga motsvarande frågor beträffande statens uppfostringsanstalt å Bona, dels ock den 27 november 1908 anbefallt kommittén att skyndsamt inkomma med yttrande och förslag angående aflöningsreglering för länsveterinärer.

Beträffande de arbeten, som sålunda blifvit kommittén anbefallda, har kommittén till Kungl. Maj:t aflämnat

med underdånig skrifvelse den 22 maj 1908 betänkande (delen XIII) angående justitiekanslersämbetet,

med underdånig skrifvelse den 16 juli 1908 betänkande (delen XIV) angående rikets hofrätter, samt

med underdånig skrifvelse den 8 december 1908 betänkande (delen XV) angående mynt- och kontrollverken samt kontroll- och justeringsstyrelsen.

Förutom de regleringsfrågor, hvilka sålunda af kommittén slutbehandlats, hafva äfven inom kommittén in pleno eller genom särskilda subkommitterade arbeten bedrifvits i afseende å regleringen af löneförhållanden m. m. vid fängvårdsstyrelsen och fängvårdsstaten samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen äfvensom beträffande aflöningsreglering för länsveterinärer.

Enligt Kungl. Maj:ts förordnanden hafva följande personer såsom särskilda ledamöter deltagit i kommitténs arbeten, enhvar under den tid, det ämbetsverk eller den myndighet, han tillhörde, utgjort föremål för kommitténs behandling, nämligen för justitiekanslersämbetet justitiekanslern E. Sjöberg, för Svea hofrätt hofrättsrådet N. G. J. Lagerbielke, för Göta hofrätt

hofrättsrådet J. A. E. Nordin, för hofrätten öfver Skåne och Blekinge assessorn B. A. Petré, för myntverket myntdirektören E. Brusewitz, hvilken emellertid den 24 september 1908 affidit, för kontrollverket kontrolldirektören K. A. Wallroth, för kontroll- och justeringsstyrelsen öfverdirektören K. M. Lindeberg, för fångvårdsstyrelsen och fångvårdsstaten byråchefen V. Almquist, för fångvårdsstaten jämväl direktören vid länsfängelset i Karlskrona U. Leander samt för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen byrådirektören P. H. Hedenblad.

3. Den af Kungl. Maj:t den 20 januari 1905 tillsatta kommittén med uppdrag att verkställa utredning och afgifva förslag, huru inom rikets officiella statistik största möjliga enhet och planmässighet äfvensom ökad skyndsamhet i publikationen måtte kunna åstadkommas, har under år 1908 till Kungl. Maj:t öfverlämnat två den 30 maj dagtecknade afdelningar af sitt betänkande. Den ena behandlar handelsstatistiken och åtföljes af dels förslag till förordning och särskilda bestämmelser för denna statistik, dels en redogörelse för handelsstatistiken i en del främmande länder. Den andra behandlar jordbruksstatistiken och åtföljes af förslag till fem blanketter för denna statistik samt af en redogörelse för jordbruksstatistiken i en del främmande länder.

Efter att hafva afslutat behandlingen af nämnda grenar af statistik har kommittén varit sysselsatt med frågan om den officiella statistikens organisation och ägnat flertalet dithörande frågor en ingående behandling. De ämnen, som därvid varit föremål för kommitténs öfverläggningar, hafva varit dels den officiella statistikens allmänna organisation, dels organisationen af statistikens olika grenar. Bland de behandlade frågorna böra följande nämnas: behovet af ett för all officiell statistik gemensamt organ, organisationen af det centrala statistiska ämbetsverket, de för officiell statistik gemensamma publikationerna, förhållandet mellan statistiska publikationer och icke statistiska förvaltningsberättelser, samt organisationen af följande grenar af statistiken: befolknings-, rätts-, fångvårds-, medicinal-, bergverks-, fabriks-, sjöfarts-, järnvägs-, domän-, skogs-, flottnings-, inkomst-, finans- och universitetsstatistik samt Kungl. Maj:ts befallningshafvandes femårs-berättelser. I afseende å frågan om en statistik öfver statens jordbruksdomäner har kommittén den 22 december afåtit en skrifvelse till Kungl. Maj:t, och beträffande frågan om organisationen af allmän svensk järnvägsstatistik har kommittén i skrifvelse den 14 november anhallit om järnvägsstyrelsens yttrande.

För de olika behandlade ämnena har kommittén haft öfverläggningar med ett antal sakkunniga personer.

Kommitténs sammansättning har under året undergått den förändring, att förste aktuarien i Statistiska centralbyrån, filosofie doktorn G. Sundbärg den 13 juni på begäran entledigats och samma dag i hans ställe till ledamot

af kommittén förordnats förste aktuarien i järnvägsstyrelsen, filosofie doktorn K. Key-Åberg.

Kommitténs plenarsammanträden under året togo sin början den 17 januari och pågingo därefter till den 14 juli, hvarefter de återupptogs den 3 september och pågingo till den 22 december. Mellan plenarsammanträdena ha därjämte i stor utsträckning förekommit sammanträden af subkommittéer, hvarjämte kommitténs särskilda ledamöter och sekreterare förberedt ärendenas behandling.

4. Den af Kungl. Maj:t den 20 januari 1905 tillsatta kommittén för revision af lagen angående skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889 och lagen angående minderårigas och kvinnors användande till arbete i industriellt yrke den 17 oktober 1900 m. m. har under år 1908 sammanträdtt in pleno den 15 januari, 24 augusti—16 september, 7 oktober—3 november, 10—28 november och 8—19 december, hvarjämte två af kommitténs ledamöter under vissa tider samt kommitténs sekreterare under större delen af året varit sysselsatta med särskilda uppdrag för kommitténs räkning.

Under året har kommittén hållit en öfverläggning med ombud för Fredrika-Bremerförbundet och en öfverläggning med delegerade för ett vid den socialdemokratiska kvinnokonferensen i Stockholm år 1907 tillsatt arbetsutskott.

Efter bemyndigande af Kungl. Maj:t har kommittén uppdragit åt extra ordinarie aktuarien hos kommerskollegium M. Marcus att besöka England, Tyskland och Österrike för studerande af lagstiftningsåtgärder beträffande det industriella hemarbetet, och har Marcus till kommittén öfverlämnat en utförligare redogörelse för berörda lagstiftning.

Kommitténs arbeten under ifrågavarande år hafva, förutom förnyad granskning och omredigering i vissa delar af ett förut upprättadt förslag till lag om arbetarskydd, hufvudsakligen afsett ett förslag till lag angående hemindustriellt arbete och ett förslag till organisation af arbetarskyddslagstiftningens myndigheter. Kommittén torde härmed i det väsentliga hafva slutat sitt arbete i afseende å upprättandet af förslag, men återstår till större del arbetet med förslagens motivering.

5. Den af Kungl. Maj:t den 22 juni 1906 tillsatta kommitté för revision af gällande tulltaxa har under år 1908 sammanträdtt in pleno 28 april—19 maj, 3—15 juni, 7—19 september samt 1 oktober—19 december. Under större delen af de tider, då plenisammanträden icke hållits, har arbetet pågått inom särskilda underafdelningar af kommittén, hvarförutom verksamheten inom kommitténs kansli utan afbrott fortgått, äfven då kommittén eller någon afdelning däraf icke varit samlad.

Härvid hafva de utkast till särskilda delar af tulltaxan, som år 1907 uppgjorts inom kommitténs underafdelningar, fullständigats och samarbetats till ett preliminärt förslag till tulltariff med tillhörande bestämmelser.

Det sålunda utarbetade förslaget till tulltariff har varit föremål för ytterligare granskning i närvaro af representanter för näringslivet, gruppvis tillkallade vid behandlingen af de olika varuslag, hvilkas tillverkning eller försäljning de företrädt.

Efter det denna granskning afslutats, har kommittén fattat provisoriska beslut rörande förslaget i dess helhet. Arbetet med uppsättning af motivering till detta förslag har numera fortskridit så långt, att kommittén inom kort torde kunna sammanträda för justering af betänkandet i sammanhang med fattandet af definitiva beslut.

Sedan kommittén därmed fullgjort sitt hufvudsakliga åliggande, återstår emellertid för kommittén att dels utarbeta förslag om tilläggstullar å vissa varor, då de från frihamn uttagas för att efter förtullning införas i landet, dels ock afgifva yttrande om och förslag till bestämmelser rörande tullfri disposition under viss tid af automobil, som af utländsk turist införas till riket.

6. Den af Kungl. Maj:t den 21 december 1906 tillsatta kommitté för afgifvande af förslag till bestämmelser angående kontroll å fartygs sjövärdighet äfvensom beträffande andra därmed i samband stående ämnen ajournerade sina sammanträden den 29 november 1907, efter det uppdrag lämnats sekreteraren att i samråd med i Stockholm vistande ledamöter af kommittén utarbeta förslag till lagbestämmelser. Sedermera har kommitténs ordförande sammanträdt i Stockholm med de därvarande ledamöterna under tiden från den 7 till och med den 11 april 1908. Kommittén återupptog sina plenisammanträden den 24 april. Under tiden därefter till och med den 22 maj 1908 behandlade kommittén de hufvudsakligen af ledamöterna i kommittén K. G. Bjarke och sekreteraren under mellantiden upprättade förslag till bestämmelser i ämnet. Därefter åtskildes kommittén, sedan uppdrag lämnats till särskilda delegerade, ledamöterna Bjarke och Hök, att jämte sekreteraren med ledning af de inom kommittén hållna öfverläggningarna, upprätta förslag till bestämmelser inom hela området för kommitténs uppdrag. Efter det bemälde särskilde delegerade fullgjort berörda uppdrag i hvad anginge de hufvudsakliga delarne af ämnet, sammanträdde kommittén in pleno den 16 november, hvarefter dess sammankomster pågått till den 18 nästlidne december. Därvid har öfverläggning förekommit öfver de sist utarbetade förslagen, nämligen:

1:o) förslag till ändringar i sjölagen;

2:o) förslag till lag om tillsyn å fartyg, därunder inbegripits passagerarfartygs besiktning m. m.; samt

3:o) förslag till föreskrifter om hvad i vissa afseenden bör iakttagas beträffande fartygs sjövärdighet, utrustning, bemanning och lastning.

Under år 1908 har kommittén dessutom låtit slutföra den förut påbörjade utredningen om den svenska handelsflottans nuvarande tillstånd, särskildt i fråga om fartygs bemanning, hvarjämte dels till Kungl. Maj:t dels ock till chefen för finansdepartementet afgifvits infordrade yttranden i olika ärenden.

7. De af chefen för finansdepartementet på grund af Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 juli 1907 tillkallade sakkunniga för utredning af frågan om lärlingsväsendets ordnande hafva under 1908 sammanträdt in pleno 25 februari—21 mars, 11—30 juni, 14—23 september samt 28—31 oktober, hvarjämte, sedan under mellantiderna lagförslag och motivering därtill utarbetats af en utaf de sakkunniga, häradshöfdingen A. H. Roos, sakkunnige hållit sammanträden för slutlig granskning af dessa. Dessutom har, enligt särskilda af Kungl. Maj:t meddelade förordnanden, konstituerade revisionssekreteraren J. A. J. Österlöf under tiden 12 april—20 juni samt 6 augusti—16 september biträdt med granskning af omförmälda lagförslag.

8. De af cheferna för sjöförsvars- och finansdepartementen på grund af Kungl. Maj:ts bemyndigande den 1 november 1907 tillkallade sakkunniga, f. d. kaptenen B. A. de Verdier, lotskaptenen B. S. Östrand och disponenten J. O. Lindén, åt hvilka uppdragits att verkställa utredning af frågan, hvilka åtgärder borde med hänsyn till transport af timmer sjöledes vidtagas för sjöfartens betryggande mot de i följd af dylik transport uppkommande faror och olägenheter, samt afgifva det förslag i ämnet, hvartill utredningen kunde föranleda, hafva under år 1908, på kallelse af de Verdier såsom ordförande, sammanträdt i Stockholm från och med den 11 mars till och med den 13 i samma månad, hvarvid öfverläggning förhades i de till området för de sakkunnigas uppdrag hörande frågor. Därvid beslöts, dels att till sågverksägare vid rikets kuster och de stora insjöarna samt därmed sammanhängande farleder utsända frågoformulär för erhållande af vissa uppgifter i ämnet, dels ock att lämna lotskaptenen i Göteborg m. fl. tillfälle att komplettera sina i ärendet förut afgifna yttranden. Under sommarens lopp hafva de sålunda infordrade uppgifterna och yttrandena ingått och af sekreteraren bearbetats. Vidare beslöts vid ofvannämnda sammanträde, att en sammankomst skulle af Östrand och Lindén hållas i Sundsvall med ortens bogserbåtsbefälhafvare för öfverläggning om vissa förhållanden vid timmerbogseringar. Denna sammankomst hölls den 28 mars 1908. På grund af mellankommande hinder har arbetet under senaste tiden måst hvila, men återupptages i början af innevarande år.

9. Kungl. Maj:t har den 6 mars 1908 uppdragit åt en kommitté att ej mindre verkställa revision af gällande lagstiftning rörande patent och om skydd för varumärken samt vissa mönster och modeller och i samband därmed utredning rörande de lagstiftningsåtgärder, som till stärfjande af s. k. illojal konkurrens må finnas påkallade, än äfven verkställa utredning rörande

behovvet af förändrad organisation af patent- och registreringsverket och sammanhang därmed reglering af löneförhållandena m. m. vid nämnda ämbetsverk samt att därefter till Kungl. Maj:t inkomma med de utlåtanden och förslag, hvartill ifrågavarande utredning må gifva anledning. Därvid förordnades till ordförande i kommittén generaldirektören och chefen för patent- och registreringsverket C. H. H. Bennich samt till ledamöter ingenjören J. Edberg, ledamoten af Riksdagens första kammare, disponenten T. A. Magnusson, ledamoten af Riksdagens andra kammare, ingenjören S. O. Nylander, öfveringenjören i patent- och registreringsverket N. O. W. Rahm och fabriksidkaren K. Söderblom samt till ledamot och sekreterare i kommittén hofrättsfiskalen K. H. R. Hjertén. Sedermera har Kungl. Maj:t på framställning af kommitténs ordförande den 25 september 1908 förordnat sekreteraren i patent- och registreringsverket A. J. C. Kuylenstierna och kommandörkaptenen af första graden vid kungl. flottan A. B. Juël att såsom ytterligare ledamöter i kommittén deltaga, den förre vid revisionen af lagstiftningen om skydd för varumärken och vid uppgörandet af förslag till förändrad organisation af patent- och registreringsverket samt till reglering af löneförhållandena m. m. vid ämbetsverket och den senare vid behandlingen af marinförvaltningens framställning i fråga om rätt till uppfinningar, gjorda af till sjöförsvaret hörande personal, m. m. äfvensom i sammanhang därmed uppkommande frågor af intresse för rikets försvar.

Kommittén, som konstituerats vid sammanträde den 23 mars, har därefter haft sammanträden in pleno 27 juli—7 augusti samt 10—18 december. Dessutom har en inom kommittén bildad subkommitté med uppgift att förbereda de till kommitténs behandling hörande frågor hållit sammanträden 8—18 augusti, 3—17 september, 2 oktober—23 november samt 3—9 december. Kommitterades arbete har hittills omfattat dels revision af gällande lagstiftning angående patent och dels utredning rörande behovvet af förändrad organisation af patent- och registreringsverket, men har ingendera af dessa frågor af kommitterade hunnit slutbehandlas.

10. Kungl. Maj:t har den 13 juni 1908 uppdragit åt en kommitté att verkställa utredning, huruvida och under hvilka förutsättningar en hypoteksbank, ägnad att på ett effektivt och billigt sätt ordna fastighetskrediten i städerna, skulle kunna upprättas, samt afgifva de förslag, hvartill utredningen kan föranleda. Därvid förordnades till ordförande i kommittén f. d. statsrådet E. F. V. Meyer samt till ledamöter fullmäktigen i Sveriges riksbank, revisionssekreteraren C. Berg, ledamoten af Riksdagens första kammare, fullmäktigen i riksgäldskontoret C. E. Kinander, ledamoten af Riksdagens andra kammare, auditören E. D. W. Martin och bankdirektören, vice häradschefen M. Wallenberg.

Sedan bankofullmäktigen Berg på begäran entledigats från berörda uppdrag, har till ledamot i kommittén i hans ställe förordnats bankinspektören R. H. Benckert.

Kommittén sammanträdde första gången den 5 augusti 1908, och har dess arbete fortskridit så långt, att tryckning af dess betänkande påbörjats och beräknas kunna till Kungl. Maj:t ingifvas under innevaranda januari månad.

11. Kungl. Maj:t har den 18 september 1908 uppdragit åt en kommitté att föranstalta om en undersökning angående handelsundervisningens nuvarande tillstånd i vårt land samt att verkställa utredning och afgifva förslag om lämpligaste sättet för ordnande af denna undervisning, dock icke såvidt angår inrättande af en handelshögskola, därvid Kungl. Maj:t förordnat till ordförande i kommittén ledamoten af Riksdagens första kammare, grosshandlaren O. Almgren samt till ledamöter af kommittén ledamoten af Riksdagens andra kammare, konsuln J. Ekman, handlanden Lorens Faxé, rektorn för Stockholms borgarskola P. E. M. Fischier och rektorn för grosshandelssocietetens i Stockholm handelsskola, Frans Schartaus praktiska handelsinstitut Å. W:son Munthe.

Den 18 december 1908 har Kungl. Maj:t beviljat Ekman begärdt entledigande från uppdraget att vara ledamot af kommittén och härtill i hans ställe förordnat bankdirektören C. A. Bergström.

För verkställande af den kommittén anförtrödda undersökning har kommittén anmodat Kungl. Maj:ts samtliga befallningshafvande i länen att före utgången af innevarande år till kommittén inkomma med vissa uppgifter och upplysningar rörande befintliga handelsundervisningsanstalter, och hafva dylika uppgifter redan lämnats af åtskilliga befallningshafvande. För samma ändamål har äfven kommitténs ledamot rektorn Munthe efter erhållet nådigt tillstånd företagit en resa, hvarunder han besökt 15 olika platser och inalles 30 handelsundervisningsanstalter. Vidare hafva de i Stockholm bosatta tre medlemmarna af kommittén jämte kommitténs sekreterare vid skilda tillfällen aflagt besök i härvarande handelsskolor och tagit del af deras förhållanden. På liknande sätt hafva de i Göteborg och Malmö boende ledamöterna förfarit i fråga om därvarande handelsundervisningsanstalter. Det material, som sålunda samlats, är nu under bearbetning af kommitténs sekreterare.

Då kommittén ansett det vara af vikt och intresse att vid utförandet af sitt uppdrag äga kännedom om det sätt, hvarpå handelsundervisningen annorstädes är anordnad, har kommittén ock anhållit, att ministern för utrikes ärendena ville genom vederbörande beskickningar låta anskaffa åt kommittén utredning härom. Dylik utredning har redan delvis kommit kommittén tillhanda.

Kommittén har under år 1908 sammanträtt in pleno den 28 oktober samt den 7, 9 och 10 december, hvarvid förberedande öfverläggningar hållits rörande en del frågor, som stå i samband med kommitténs uppdrag. Vid sista sammanträdet tillsattes ett arbetsutskott att leda och öfvervaka sekreterarens ofvan nämnda arbete, och har detta utskott under december månad sammanträtt. Utskottet har jämväl beslutat aflåta skrifvelse till handelskamrarne i riket för inhämtande af desammas åsikter rörande handelsundervisningens tillstånd och behof.

12. Kungl. Maj:t har den 13 november uppdragit åt en kommitté att verkställa utredning rörande förändrad organisation af kommerskollegium och i sammanhang därmed reglering af löneförhållandena m. m. vid nämnda ämbetsverk samt att därefter till Kungl. Maj:t inkomma med de utlåtanden och förslag, hvartill ifrågavarande utredning må gifva anledning. Därvid förordnades till ordförande i kommittén generaldirektören och chefen för kommerskollegium herr C. H. T. A. Lagerheim samt till ledamöter byråchefen i samma ämbetsverk G. H. Elmquist, direktören E. Frisell, f. d. justitierådet J. Hellner, vice konsuln C. J. F. Ljunggren, skeppsredaren, vice häradshöfdingen F. D. Malmros och disponenten A. F. Wahlberg.

Den 11 december 1908 har Kungl. Maj:t beviljat Frisell begärdt entledigande från uppdraget att vara ledamot af kommittén och härtill i hans ställe förordnat ledamoten af Riksdagens andra kammare, konsuln J. Ekman.

Författningar
i hvarje handa
ämnen.

På föredragning af chefen för ecklesiastikdepartementet har Kungl. Maj:t under år 1908 utfärdat:

den 14 februari kungörelse angående ändrad lydelse af § 12 i förnyade reglementet för lappmarks ecklesiastikverk den 31 januari 1896; *samma dag* kungörelse angående ändring af instruktionen för förvaltningen af Kungl. och Hvitfeldtska stipendieinrättningen; *den 6 mars* kungörelse angående lönetillskott från prästerskapets löneregreringsfond åt svagt aflönade prästmän; *samma dag* kungörelse angående tillägg till den af Kungl. Maj:t den 29 januari 1897 fastställda taxa för arbeten, utförda vid tekniska högskolans materialprofningsanstalt; *den 9 april* kungörelse om ändring i vissa delar af kungörelsen den 1 maj 1868 angående indelning af vissa stift i valdistrikt för utseende af lekmannaombud vid allmänt kyrkomöte; *den 24 april* kungörelser angående anordnande af profårskurs vid folkskoleseminariet i Stockholm; *den 13 juni* kungörelse angående förhöjning af understödsbeloppen från

småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt; *samma dag* kungörelse angående statsunderstöd för år 1909 åt högre skolor för kvinnlig ungdom och samskolor samt åt enskilda läroverk och seminariekurser för utbildande af lärarinnor; *samma dag* kungörelse angående resestipendier åt prästmän; *samma dag* kungörelse angående understöd åt mindre bemedlade lärjungar vid folkhögskolor; *samma dag* kungörelse angående fogdens vid universitetet i Uppsala rätt till pension; *samma dag* kungörelse angående villkor och bestämmelser för åtnjutande af de för vissa befattningshufvud vid rikets universitet och karolinska mediko-kirurgiska institutet från och med år 1909 gällande nya aflöningsförmåner; *samma dag* kungörelse angående villkor och bestämmelser för åtnjutande af de för universitetskanslerssekreteraren fastställda löneförmåner; *samma dag* kungörelse angående villkor och bestämmelser för åtnjutande af de från och med år 1909 gällande aflöningsförmåner för vissa tjänstemän hos öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk; *samma dag* kungörelse angående resestipendier åt lärare vid folkskoleseminarierna; *samma dag* kungörelse om ändrad lydelse af § 2 i kungörelsen angående aflöning åt lärare vid folkskolor och småskolor den 1 juni 1900; *samma dag* kungörelse om ändrad lydelse af § 2 i kungörelsen angående statsbidrag till aflönande af lärare vid folkskolor och småskolor den 1 juni 1900; *samma dag* kungörelse om ändrad lydelse af § 1 mom. 2 i kungörelsen angående aflönande af vikarie för lärare vid folkskola och småskola under tjänstledighet på grund af sjukdom den 1 juni 1900; *samma dag* kungörelse om ändrad lydelse af § 1 i kungörelsen angående aflöning af vikarie för lärare vid af landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, inrättadt småskollärarseminarium under tjänstledighet på grund af sjukdom den 31 maj 1901; *samma dag* kungörelse angående resestipendier åt folkskollärare; *samma dag* förnyade nådiga stadgar för akademien för de fria konsterna; *samma dag* stadgar för konsthögskolan; *samma dag* kungörelse angående stat för akademien för de fria konsterna och konsthögskolan m. m.; *samma dag* kungörelse angående ny stat för musikaliska akademien m. m.; *samma dag* kungörelse angående ny stat för institutet och förskolan för blindas å Tomtebodas m. m.; *samma dag* kungörelse angående ny stat för förskolan för blindas i Växjö m. m.; *samma dag* kungörelse angående anslag af allmänna medel åt uppfostringsanstalter för sinnesslöa barn och arbetshem för sinnesslöa; *samma dag* kungörelse angående resestipendier åt abnormlärare; *samma dag* kungörelse angående resestipendier åt lärarpersonalen vid högre flickskolor med flera läroanstalter; *samma dag* kungörelse angående resestipendier och understöd för studier i huslig ekonomi; *samma dag* kungörelse angående löneförbättring för år 1909 åt lärare och lärarinnor vid folkskoleseminariernas öfningsskolor; *samma dag* kungörelse angående resestipendier åt föreståndare och facklärare vid lägre tekniska läroanstalter; *samma dag* kungörelse angående understöd åt äldre,

behöfvande flickskollärarinnor; *samma dag* kungörelse angående understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningsskurser i folkbildningssyfte; *den 17 juni* kungörelse angående understöd åt äldre, behöfvande folkskollärare; *samma dag* kungörelse angående understöd åt äldre, behöfvande småskollärare m. fl.; *samma dag* angående ytterligare understöd åt vissa äldre behöfvande, från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt understödda småskollärare m. fl.; *den 29 juni* lag angående ändring i vissa delar af förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862; *samma dag* lag om ändring i vissa delar af förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863; *samma dag* lag om ändrad lydelse af 2 § i lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn den 13 juni 1902; *samma dag* lag om ändrad lydelse af 4 § i lagen angående folkskoleväsendet i Stockholm den 15 maj 1903; *den 2 oktober* kungörelse angående öfverlämnande af arkivhandlingar från Södermanlands län till landsarkivet i Vadstena; *den 9 oktober* kungörelse om ändring i kungörelsen angående undervisningsplan för realskolan den 2 mars 1906; *den 16 oktober* lag angående lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning; *samma dag* lag angående ändrad lydelse af § 35 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862; *samma dag* lag angående ändrad lydelse af § 37 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863; *samma dag* lag angående ändrad lydelse af § 5 i förordningen angående allmänt ordnande af klockarnas löneinkomster den 2 november 1883; *samma dag* lag angående sättet för organistlöns utgående; *samma dag* kungörelse angående ersättning af allmänna medel åt svenska kyrkan tillhörande församling med anledning af främmande trosbekännare tillkommande lindring i skattskyldigheten till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning; *samma dag* kungörelse angående ändrad lydelse af vissa paragrafer i instruktionen för öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk den 28 oktober 1904; *den 30 oktober* kungörelse angående ändrad lydelse af §§ 13, 17 och 20 i stadgan för gymnastiska centralinstitutet den 13 juli 1887; *den 20 november* kungörelse angående försäljning af vissa kyrkolägenheter i Skåne, Halland och Blekinge; *samma dag* förordning angående upphörande af det från viss jord i Skåne, Halland och Blekinge utgående landgille; *samma dag* förordning om ändring i förordningen den 14 oktober 1898 angående upphörande af den i Göteborgs och Bohus län utgående landskyld; *samma dag* förordning angående aflösning af afgälder från de till skatte försålda så kallade halländska kyrkohemmanen; *samma dag* kungörelse angående ändrad lydelse af öfvergångsbestämmelserna i nämnda stadgan angående juridiska examina den 29 april 1904;

den 27 november kungörelse angående ändring i I kap. af kyrkohandboken; *samma dag* statuter för universiteten i Uppsala och Lund; *samma dag* stadgar för karolinska medikokirurgiska institutet; den 11 december kungörelse angående ändrad lydelse af §§ 213 och 217 samt § 227 mom. 2 i stadgan för rikets allmänna läroverk den 18 februari 1905; den 18 december stadga angående den disciplinära myndigheten öfver de studerande vid rikets universitet och karolinska mediko-kirurgiska institutet; *samma dag* kungörelse angående tillägg och ändring i stadgan angående teologiska examina vid universiteten den 30 oktober 1903; *samma dag* kungörelse angående ändrad lydelse af vissa §§ i nådiga stadgan för tandläkarinstitutet den 23 september 1899; *samma dag* kungörelse om ändrad lydelse af § 10 i reglementet angående folkskollärarnas pensionsinrättning; *samma dag* kungörelse angående ändrad lydelse af § 6 i reglementet för folkskollärarnas änke- och pupillkassa; *samma dag* kungörelse angående ändrad lydelse af § 4 i reglementet för småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt.

I afseende å kommittéer, som af Kungl. Maj:t på föredragning af chefen för ecklesiastikdepartementet blifvit tillsatta, och liknande beredningar, hvilka blifvit på grund af Kungl. Maj:ts bemyndigande af nämnde chef inkallade, är följande att meddela:

1) I den af Kungl. Maj:t den 11 mars 1898 tillsatta *kommitté för vidtagande af åtgärder för utförande af en gradmätning på Spetsbergen* har H. K. H. Kronprinsen den 31 januari 1908 förordnats att vara ordförande. Kommittén har i öfrigt under år 1908 utgjorts af professorerna P. G. Rosén, N. C. Dunér och G. Mittag-Leffler, professorn friherre G. J. De Geer samt lektorn E. Jäderin.

Kommittén har under året haft allmänt sammanträde den 16 november. Kommitténs arbete har fortfarande bestått i öfvervakande af iakttagelsernas beräkning och publikation, i hvilket arbete de flesta kommittéledamöter tagit verksam del. Under årets lopp har en afhandling blifvit tryckt; ytterligare tre afhandlingar föreligga färdiga i manuskript och komma att omedelbart befordras till trycket. Återstående afdelningar äro samtliga under utarbetande. Af verkets svenska del äro nu 13 häften färdiga. Af verkets ryska del hafva 8 häften utkommit.

2) Den af Kungl. Maj:t den 2 maj 1902 tillsatta *kommitté för undersökning af svenska ortnamn* har under år 1908 bestått af kammarrådet G. Thulin och professorn A. G. Noreen.

Kommitténs sammanträden, som uteslutande afsett Älfsborgs län, hafva pågått under följande tider: den 9 januari, den 4 februari, den 20 februari—3 mars, den 18 mars, den 3 april, den 23 april—5 maj, den 15 och 27 maj,

den 1 september, den 26 september—9 oktober, den 30 oktober, den 13 november och den 3 december.

Undersökningarna i kammarkollegium och kammararkivet hafva afslutats: i Älfsborgs län för Sundals och Nordals härad samt i Örebro län för Örebro, Askers och Sundbo härad. Undersökningarna i orten hafva afslutats för Örebro härad och påbörjats för Sundbo och Kumla härad af Örebro län. Excerpering af ortnamn ur äldre otryckta källor har verkställts af fil. doktorerna L. Bååth och A. Bratt samt fil. licentiaten S. Jansson. Kostnaderna härför hafva bestridts af medel från vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien. Excerpering af ortnamn ur tryckta källor för Örebro län har verkställts af fröken C. Löwenhielm. För tryckning har kommittén bearbetat återstående delen af Vedens härad samt Sundals och Nordals härad med undantag för en socken. Därför har kommittén för dessa områden äfvensom för Kinds härad till Kungl. Maj:t eller kammarkollegium öfverlämnat förslag till sådana namnändringar, som synts vara af beskaffenhet att böra underställas myndigheternas pröfning och stadfästelse. Till kammarkollegium hafva tillika insändts förteckningar på sådana af kommittén beträffande i jordeböckerna införda namn vidtagna förändringar, som endast utgjort stafningsändringar efter principerna i svenska akademiens ordlista. Tryckningen af redogörelserna för ortnamnen har afslutats för Vättle och Ås härad samt påbörjats för Bollebygds härad.

Efter uppdrag af rikets allmänna kartverk och på dess bekostnad har kommittén granskat namnen på kartbladen Degerfors och Sundsvall äfvensom i Frösäkers härad och Vaddö—Häfverö skeppslag af Stockholms län.

I åtskilliga fall har kommittén till kammarkollegium, på dess begäran, afgifvit yttranden öfver gjorda ansökningar om namnförändringar.

3) De af chefen för ecklesiastikdepartementet, på grund af Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 december 1905, tillkallade sakkunniga för att biträda vid beredande till föredragning af förslag till *nytt formulär för universitetets i Uppsala hufvudbok* hafva under år 1908 varit förste revisorn i statskontoret K. A. Beckman och direktören i Sveriges allmänna revisionsbyrå S. Nissvandt.

De sakkunniga hafva under året utarbetat och den 22 december aflämnat förslag till nämnda formulär, jämväl innefattande förslag till akademiräntmästarens kassabok och åtskilliga bilagor till hufvudboken.

4) Den af Kungl. Maj:t den 13 juli 1906 tillsatta kommitté för afgifvande af underdånigt utlåtande och förslag, *huru den högre tekniska undervisningen i riket lämpligen bör ordnas*, har under år 1908 bestått af landshöfdingen G. Dyrssen såsom ordförande samt sex ledamöter, nämligen: öfveringenjören P. T. Berg, ingenjören A. Decker, rektorn för tekniska högskolan A. Lindstedt, föreståndaren för Chalmers tekniska läroanstalt E. A. Wijkander, majoren H. Lemke och bergsingenjören A. F. Wahlberg.

Kommittén har varit samlad under följande tider: den 28 februari—2 mars, den 16—22 mars, den 6—8 april, den 28—30 april, den 5—9 maj samt den 22—27 maj. Kommittén har sistnämnda dag afgifvit betänkande i den till kommittén hänskjutna frågan.

5) Den af Kungl. Maj:t den 13 juli 1906 tillsatta kommitté för att efter verkställd granskning af gällande bestämmelser rörande *organisationen af och planen för folkskoleseminarierna i riket äfvensom af öfriga i omedelbart samband därmed stående föreskrifter rörande folkundervisningen* afgifva det utlåtande och de förslag, hvartill nämnda granskning kunde föranleda, har under år 1908 bestått af förutvarande statsrådet F. Berg såsom ordförande samt fem ledamöter, nämligen: seminarieriktorn H. M. Dahlgren, hemmansägaren L. J. Jansson i Djursåtra, bruksdisponenten O. M. Strömberg, folkskoleinspektören, kyrkoherden C. R. Sundell och seminarieadjunkten Hedvig Sidner.

Kommittén har under år 1908 sammanträdt den 15 januari—5 februari, den 21 februari, den 18 mars, den 1 april och den 1 juni samt den 9—19 december, hvarjämte kommitténs redaktionsutskott hållit omkring 75 sammanträden under året. Samtidigt har bearbetning af det statistiska materialet fortgått. Till sakkunnige att i mån af behof biträda kommittén vid behandlingen af kursplanen i vissa öfningsämnen hafva af chefen för ecklesiastikdepartementet tillkallats: i sång och musik läraren i ämnet filosofie kandidaten N. P. Nordlind, i teckning läraren i ämnet J. P. Ekström och i gymnastik och idrott öfversten C. A. H. Norlander. Af dessa hafva de två förstnämnda under året påbörjat sina arbeten. Därjämte har folkskoleinspektören J. Franzén på uppdrag af kommittén jämväl under år 1908 utfört arbeten för kommitténs räkning.

Under året har besvarats en af Riksdagens Andra kammars tillfälliga utskott n:r 1 gjord förfrågan om kommitténs utredningar angående en möjligen förefintlig lärarbrist.

Redogörelser för seminarieväsendet i ett par ytterligare främmande länder hafva uppsatts och kommitténs betänkande är till en stor del utarbetadt och inför den samlade kommittén förberedelsevis genomgånget. Kommittén har vidare under hösten 1908 till förnyad pröfning upptagit den redan hösten 1906 behandlade frågan om ändrade riktlinier för folkskolans utveckling, särskildt i praktiskt afseende, äfvensom behandlat frågorna om lärarbristens afhjälpan och om förhållandet mellan småskollärlarinne- och folkskollärlarinneutbildningen.

6) Kammarrådet K. R. Rydin, som den 29 november 1906 erhållit nådigt uppdrag att biträda chefen för ecklesiastikdepartementet vid beredande till föredragning af *vissa delar af de utaf kommittén för åstadkommande af utredning och förslag beträffande ändrade grunder för prästerskapets aflöning*

m. m. afgifna betänkanden och förslag, har härmed varit sysselsatt till och med den 11 mars 1908.

7) De af chefen för ecklesiastikdepartementet, på grund af nådigt bemyndigande, under år 1907 tillkallade sakkunnige för utredning af frågan om *ändrade bestämmelser rörande klockarinstitutionen*, kontraktsprosten A. T. Pettersson, kantorn P. Borgh, lektorn K. V. Beckman och f. d. kanslirådet W. B. Beskow, hafva den 31 januari 1908 afgifvit betänkande i berörda ämne.

8) Den af Kungl. Maj:t den 4 oktober 1907 tillsatta kommitté för afgifvande af utlåtande och förslag, *huru den lägre tekniska undervisningen i riket lämpligen bör ordnas*, hvilken består af landshöfdingen C. F. T. Nordström såsom ordförande samt lektorn P. W. Abenius, rektorn B. V. Adler, ingenjören B. L. Gardell och disponenten H. Lundbom såsom öfriga ledamöter, har under året haft sammanträden den 27—29 februari, den 11 april och den 9 maj. Dessa sammanträden, äfvensom åtskilliga konferenser mellan ordföranden, sekreteraren och enskilda kommittémedlemmar hafva ägnats åt förberedande meningsutbyten om frågor, som falla inom området för kommitténs uppgift, samt åt planläggningen af kommitténs utländska studieresa.

Under tiden den 11 maj—25 juni företogo rektor Adler och lektor Abenius, på grund af nådigt bemyndigande, en resa till Tyskland, Österrike, Schweiz, Frankrike, Belgien och Holland för att studera dessa länders tekniska undervisningsväsende. Efter hemkomsten från resan har kommitténs sekreterare varit sysselsatt med att på grund af de under resan gjorda iakttagelserna och med ledning af officiella redogörelser och skolprogram, som insamlats dels under resan, dels genom Kungl. Maj:ts beskickningar, utarbета en öfversikt öfver den tekniska undervisningens organisation i de länder, som i detta hänseende erbjuda största intresse.

Dessutom har kommittén under året insamlat och bearbetat statistiska uppgifter om antalet vid verkstäder och fabriker inom landet anställda teknici, som genomgått våra olika tekniska skolor, hvarjämte material för en redogörelse för vårt eget tekniska undervisningsväsende insamlats och delvis bearbetats.

9) På grund af Kungl. Maj:ts bemyndigande har chefen för ecklesiastikdepartementet den 28 januari 1908 anmodat förste intendenten I. G. Clason samt professorerna C. A. A. Grundström och E. J. Lallerstedt att såsom sakkunnige inom departementet biträda vid utredning af frågan huru, under förutsättning att *arkitektutbildningen* fortfarande skulle vara förlagd dels till de högre tekniska läroanstalterna dels ock till *det under akademiens för de fria konsterna inseende ställda läroverk, undervisningen vid detta läroverk, såvidt nämnda utbildning anginge, lämpligen borde ordnas*.

De sakkunnige hafva under tiden den 15 april—19 december haft sammanlagdt 26 sammanträden. Enligt uppgift har arbetet fortskridit så långt, att de sakkunniges betänkande inom närmaste framtiden kommer att afgifvas.

10) På grund af Kungl. Maj:ts bemyndigande har chefen för ecklesiastikdepartementet tillkallat dels den 16 juni 1908 gymnastiklärarna, majorerna W. Åman och R. P. Peterson samt löjtnanten U. Ullman, dels ock den 24 oktober 1908 rektorn J. G. T. Elmquist för att biträda departementet med uppgörandet af förslag till viss *förändrad anordning af militäröfningarna vid de allmänna läroverken, folkskoleseminarierna och tekniska elementarskolorna.*

De sakkunnige hafva hållit sammanträden den 10 juni—20 augusti och den 15 september—10 december. De sakkunnige aflämnade sistnämnda dag ett af dem upprättadt förslag i ämnet.

11) På grund af Kungl. Maj:ts bemyndigande har chefen för ecklesiastikdepartementet den 20 juli 1908 anmodat kammarrådet K. R. Rydin att inom departementet biträda vid fortsatt *beredande af frågan om grunder för reglering af prästerskapets löneförmåner.*

Med fullgörande af detta uppdrag har Rydin varit sysselsatt från och med den 1 augusti 1908.

12) På grund af Kungl. Maj:ts bemyndigande har chefen för ecklesiastikdepartementet den 28 augusti 1908 tillkallat f. d. kanslirådet E. F. Gustrin och lektorn K. Starbäck för att biträda vid beredning till underdånig föredragning af fråga om *ändring i reglementet för lärarnes vid elementarläroverkens änke- och pupillkassa.*

Sedan Starbäck för sin del den 7 september börjat förberedande arbete i ämnet, hafva de sakkunnige från och med den 21 november gemensamt handlagt frågan. De sakkunniges arbete torde vara afslutadt före utgången af januari 1909.

13) På grund af Kungl. Maj:ts bemyndigande har chefen för ecklesiastikdepartementet den 1 oktober 1908 tillkallat öfverdirektören J. L. Widell, kyrkoherden S. A. Fries och rotemannen G. E. Hedström för att inom departementet biträda vid uppgörande af förslag till de ändrade bestämmelser, som påkallas af ett ordnande af *mantals- och kyrkoskrifningen i Stockholm* i hufvudsaklig öfverensstämmelse med vissa angifna grunder.

De sakkunnige hafva sammanträdt under tiden den 2 oktober—14 december 1908. Preliminärt förslag till förordning om kyrklig och civil bokföring af Stockholms befolkning har uppgjorts, hvarjämte förarbeten utförts för utarbetande af förslag till dels förordning angående mantalsskrifning i Stockholm och dels instruktion för mantalskommissarier och mantalsskrifvare i Stockholm. De sakkunniges arbete torde afslutas under mars eller april 1909.

14) På grund af Kungl. Maj:ts bemyndigande har chefen för ecklesiastikdepartementet den 18 december 1908 tillkallat landshöfdingen K. H. L. Hammarskjöld, professorn S. J. Boëthius och docenten E. J. Heckscher att såsom sakkunnige inom departementet biträda med utredning af fråga om inrättande vid statsuniversitetet af en *statsvetenskaplig examen* samt eventuellt uppgöra förslag till en sådan examens anordnande äfvensom till de förändringar i författningshänseende, som af denna examens tillkomst kunna föranledas.

Kyrkomöte. Efter af Kungl. Maj:t den 9 april 1908 utfärdad kallelse hafva svenska kyrkans ombud varit samlade till allmänt kyrkomöte under tiden den 15 september—23 oktober 1908.

Rikets indelning och religionsvården.

Kungl. Maj:t har förordnat, att af vissa hemman och lägenheter inom Fellingsbro församling skall bildas en särskild kapellförsamling, att den till Limhamns köping hörande del af Hyllie församling, som icke ingår i Limhamns kapellförsamling, skall förenas med denna till en församling, som under namn af Limhamns församling skall vara annex till Bunkeflo, att Malmöns skall i kommunalt och ecklesiastiskt afseende afskiljas från Askums socken för att under namn af Malmöns socken utgöra annex till Tossene församling, att Arvika pastorat skall delas i två pastorat under namn af Arvika pastorat och Arvika köpings pastorat, att af vissa hemman och öar i Tossene socken skall bildas en särskild kapellförsamling, benämnd Hunnebostrands kapellförsamling, samt att af vissa hemman och lägenheter i Älfkarleby socken skall bildas en särskild kapellförsamling, benämnd Skutskärs kapellförsamling.

Vidare har Kungl. Maj:t förordnat, att 1 mantal skatte Krufvebo n:r 1 norra och $\frac{1}{2}$ mantal frälse Krufvebo n:r 2 södra skola i kommunalt, ecklesiastiskt och administrativt hänseende öfverflyttas från Villstads till Burseryds socken.

Kungl. Maj:t har medgifvit inrättandet af följande nya prästerliga befattningar nämligen: kyrkoherdebefattning i Arvika köpings nyinrättade pastorat, en komministerstjänst i hvardera af Fellingsbro och Älfkarleby pastorat samt i en hvar af Fågelfors, Jörns och Åsele församlingar, en pastoratsadjunktur inom hvardera af Stora Malms, Trollhättans och Malmöns församlingar äfvensom i Östra Eneby pastorat, en e. o. prästerlig befattning inom Falköpings pastorat och en dylik befattning i Hunnebostrands kapellförsamling.

Löneregleringen.

Kungl. Maj:t har fastställt de ändringar i gällande löneregleringar för prästerskapet i Fellingsbro, Bunkeflo, Östra Eneby, Arvika och Älfkarleby

pastorat, som föranledts af förenämnda beslut om bildande af nya församlingar och inrättande af nya prästerliga befattningar.

Af på extra stat för år 1908 för ändamålet anvisade medel har Kungl. Resestipendier. Maj:t tilldelat 15 prästmän stipendier till företagande af studieresor utom riket.

Metodist-episkopalförsamlingar i Boden, Göteborg och Luleå hafva förklarats af staten erkända med rätt till offentlig religionsöfning. Nämnda församlingar jämte en metodist-episkopalförsamling i Kalmar hafva dessutom erhållit rätt att besitta fastighet. Dissenters.

Under år 1908 har Kungl. Maj:t fastställt ritningar till 5 nya kyrkor och kapell, till ändring och reparation af 48 samt till altare, orgelfasad eller andra inredningsföremål i 21 kyrkor. Nya kyrkor m. m.

Tillstånd att genom kollekt och stambok öfver hela riket insamla bidrag till reparation af kyrka har medgifvits Kärråkra församling. Jäts församling har erhållit rätt att upptaga kollekt i rikets kyrkor till understöd vid kyrkobyggnad.

Vid rikets allmänna läroverk utgjorde antalet lärjungar vid början af 1908 års hösttermin 21,865. Allmänna läroverken.

Under år 1908 hafva 1,622 lärjungar, från offentlig och enskild undervisning, däraf 1,481 (91.3 %) manliga och 141 (8.7 %) kvinnliga, undergått godkänd mogenhetspröfning vid allmänna läroverk och privata läroanstalter med dimissionsrätt.

Under år 1908 hafva 1,250 lärjungar från offentlig och enskild undervisning, hvaraf 1,123 (89.8 %) gossar och 127 (10.2 %) flickor, undergått godkänd realskolexamen vid allmänna läroverk och sådana enskilda läroverk, hvilka erhållit rätt att anställa realskolexamen.

Profärskurser för praktisk utbildning af blifvande lärare hafva under år 1908 varit anordnade vid högre latinläroverket å Norrmalm, högre allmänna läroverket å Södermalm och högre realläroverket å Norrmalm i Stockholm samt högre allmänna läroverken i Uppsala och Lund. För att genomgå dylik kurs hafva under året 57 lärarkandidater blifvit till nämnda läroverk hänvisade.

Kungl. Maj:t har af det anslag, som finnes uppfördt å de allmänna läroverkens stat till resestipendier för lärare i främmande lefvande språk vid de allmänna läroverken, under år 1908 tilldelat 23 sådana lärare understöd för resor i utlandet äfvensom af det utaf Riksdagen beviljade anslag till rese-

understöd åt lärare vid de allmänna läroverken, särskildt vid de läroverk, där profårskurs är anordnad, utdelat 10 resestipendier.

Jämlikt gällande instruktion har öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk under år 1908 inspekterat följande läroanstalter:

högre allmänna läroverken i Norrköping, Kristianstad, Östersund och Gäfle;

realskolorna i Mariestad, Malmö, Eksjö, Sköfde, Landskrona och Kristinehamn samt Kungsholmens realskola i Stockholm;

enskilda skolor: Mariestads elementarläroverk för flickor, Trollhättans samskola, Hörs samskola, Hörby samskola, Eslöfs enskilda läroverk för gossar, Ateneum för flickor i Stockholm, Detthowska skolan, Nya lärarinneseminariet och Palmgrenska samskolan därstädes, Borlänge samskola, Elementarläroverket för flickor i Eskilstuna, Kristinehamns elementarläroverk för flickor, Anna Sandströms skola och seminarium i Stockholm, Värnamo privata elementarläroverk, Mönsterås samskola, Jönköpings elementarskola för flickor, Tekla Åbergs högre läroverk för flickor i Malmö, Anna och Eva Bunths skola för flickor därstädes, Malmö högre läroverk för flickor, Högre elementarläroverket för flickor i Uppsala, Kristianstads elementarläroverk för flickor, Karlskoga realskola, Ousby realskola, Stockholms samgymnasium, Privata lärarinneseminariet i Lund, Malmö stads borgarskola, Östersunds elementarläroverk för flickor, Nora samskola, Hedemora samskola, Wallinska flickskolan i Stockholm, Afzelii elementarskola för flickor, Kungsholmens elementarskola för flickor och Kungsholmens läroverk för flickor därstädes, Högre flickskolan i Gäfle, Lyceum för flickor i Gäfle, Sköfde elementarläroverk för flickor, Katrineholms samskola, Whitlockska samskolan i Stockholm, Nya elementarskolan för flickor i Stockholm.

Enskilda läro- Af de till understöd åt enskilda läroverk anslagna medel har under år
verk. 1908 utgått understöd till 15 läroanstalter.

Skolor för Understöd af för ändamålet anvisade anslag har under år 1908 utgått
kvinnl. ung- till 118 högre skolor för kvinnlig ungdom och samskolor.
dom.

Kungl. Maj:t har tilldelat 15 personer understöd från det för år 1908 anvisade anslag till resestipendier åt föreståndarinnor och lärarinnor vid högre skolor för kvinnlig ungdom och samskolor.

Af det för år 1908 anvisade anslag dels till resestipendier dels ock till understöd vid fortsatta studier åt föreståndarinnor och lärarinnor vid lärarinneutbildningsanstalter i huslig ekonomi äfvensom åt skolkökslärarinnor vid andra läroanstalter har Kungl. Maj:t tilldelat reseunderstöd åt 4 personer samt understöd för fortsatta studier åt 21 personer.

Vid tekniska högskolan utgjorde vid början af läroåret 1908—1909 lär- Tekniska un-
jungeantalet 402, däraf ordinarie elever i 1:a årskursen 125, i 2:a 113, i dervisningen.
3:e 105 och i 4:e 45 samt extra ordinarie elever 14.

Vid Chalmers tekniska läroanstalt i Göteborg utgjorde elevantalet under
läsåret 1907—1908 högst: ordinarie elever i högre afdelningens 1:a årskurs
77, 2:a 60, 3:e 59 och i lägre afdelningens 1:a årskurs 35, 2:a 62, 3:e 71,
specialelever 19 samt extra elever 26.

Under läroåret 1907—1908 utgjorde elevernas antal vid tekniska skolan
i Stockholm: inom tekniska afton- och söndagsskolan 1,391, inom tekniska
skolan för kvinnliga lärjungar 266, inom den högre konstindustriella skolan
81, inom de till sistnämnda skolafdelning hörande barnklasserna 281, inom
byggnadsyrkesskolan 80 och inom maskinyrkesskolan 91. Vid de tekniska
elementarskolorna i Norrköping, Malmö, Örebro, Borås och Härnösand upp-
gick elevernas högsta antal läsåret 1907—1908 till 466. Vid tekniska sön-
dags- och aftonskolan i Eskilstuna begagnades samma läsår undervisningen
af 234 lärjungar samt vid fackskolan i samma stad för finare smides- och
metallindustri af 37 lärjungar.

Kungl. Maj:t har under år 1908 af de för ändamålet anslagna medel till-
delat understöd för år 1908 åt lägre tekniska yrkesskolor i Hedemora och
Eslöv samt för åren 1908 och 1909 åt en dylik skola å Karlsborg.

Af det för år 1908 anvisade anslag till resestipendier åt föreståndare och
facklärare vid lägre tekniska läroanstalter har Kungl. Maj:t tilldelat stipen-
dier åt 5 personer.

Elevernas antal utgjorde höstterminen 1908 vid rikets nio manliga Folkskolesemi-
folkskoleseminarier 882 och vid de sex kvinnliga folkskoleseminarierna 609, narierna.
eller tillsammans 1,491 elever.

Afgångsexamen undergingo 1908 års vårtermin 217 manliga, af hvilka
2 före inträdet vid seminarium aflagt examen inför teologisk fakultet, och 152
kvinnliga elever, eller tillsammans 369 elever.

Vid seminariet i Murjek, som är afsedt för bildande af lapska små-
skollärare och -lärarinnor, voro höstterminen 1908 intagna 66 elever, samt-
liga kvinnliga.

Vid seminariet i Haparanda för bildande af finska småskollärare och
-lärarinnor voro samma termin intagna 61 elever, 5 manliga och 56
kvinnliga.

Vid slutet af vårterminen 1908 aflades examen för behörighet till lärar-
befattning vid småskola af 24 elever, däraf 2 manliga, vid seminariet i
Murjek och af 18 elever, samtliga kvinnliga, vid seminariet i Haparanda.

Vid af landsting underhållna småskoleseminarier hafva under år 1908,
enligt till ecklesiastikdepartementet lämnade uppgifter, 472 elever, däraf 9

manliga, undergått den pröfning vid under offentlig kontroll stående seminarium för anställning som lärare vid småskola m. m., som påbjudes i nämnda stadgan den 28 maj 1897.

Pröfning af behörighet till erhållande af befattning såsom lärarinna vid småskola har undergått af 403 elever vid af enskilda personer anordnade småskoleseminarier.

Någon pröfning har icke under år 1908 blifvit anställd i öfverensstämmelse med § 4 i stadgan angående pröfning vid under offentlig kontroll stående seminarium för anställning såsom lärare vid småskola och mindre folkskola eller såsom biträdande lärare vid folkskola den 28 maj 1897.

Till stipendier vid folkskoleseminarierna hafva för vårterminen 1908 anvisats tillsammans 44,550 kronor, hvarjämte stipendiemedel till ett sammanräknadt belopp af 16,500 kronor beviljats till seminarieelever, som tala finska eller lapska språket. För höstterminen samma år hafva 44,868 kronor utdelats som stipendier åt elever vid folkskoleseminarierna samt 13,815 kronor åt elever, som tala finska eller lapska språket.

Enligt meddeladt uppdrag har byråchefen för den inom ecklesiastikdepartementet inrättade afdelning för ärenden rörande folkundervisningen under år 1908 inspekterat folkskoleseminarierna i Härnösand, Umeå och Luleå samt småskoleseminarierna i Härnösand och Murjek.

Folkskolorna.

Enligt de — jämlikt föreskriften i gällande stadga angående folkundervisningen i § 67 samt kungl. cirkulären af den 24 november 1882 och den 6 oktober 1893 — af folkskoleinspektörerna och öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor insända uppgifterna angående folkundervisningen meddelades år 1907 undervisning i 22 högre folkskolor. I rikets 2,408 skoldistrikt funnos

5,510 fasta och	365 flyttande eller tillsammans	5,875 folkskolor,
1,540 » »	739 » » »	2,279 mindre folkskolor,
5,180 » »	870 » » »	6,050 småskolor,

Så 12,230 fasta och 1,974 flyttande eller tillsammans 14,204 skolor,

eller, med inräknande af de högre folkskolorna, 14,226 skolor.¹⁾

I de högre folkskolorna undervisade antingen endast i läsämnen eller i såväl läs- som öfningsämnen 30 lärare och 6 lärarinnor samt i

folkskolorna	5,517 lärare och 3,371 lärarinnor eller tillsammans	8,888
mindre folkskolorna	166 » » 2,120 » » »	2,286
småskolorna	117 » » 7,198 » » »	7,315

Summa 5,800 lärare och 12,689 lärarinnor eller tillsammans 18,489

¹⁾ Skolornas antal är nu beräknadt på samma sätt som i ecklesiastikdepartementets berättelser om folkskolorna.

eller, med inräknande af de högre folkskolornas lärarpersonal, 18,525, förutom 454 lärare och 946 lärarinnor, eller tillsammans 1,400, hvilka undervisat endast i öfningsämnen.

Antalet barn i 7—14 års ålder utgjorde vid 1907 års slut 858,554, hvaraf 437,074 gossar och 421,480 flickor. Bland dessa hade

under året undervisats på något af nedan angifna sätt	785,781
» » ej åtnjutit sådan undervisning	68,013
hvarjämte uppgifter saknas om	4,760
	<hr/> Summa 858,554

Bland de vid 1907 års slut befintliga barnen i 7—14 års ålder undervisades under året i

sina egna distrikts fasta folkskolor	429,727
» » » flyttande folkskolor	24,069
» » » fasta mindre folkskolor	52,242
» » » flyttande mindre folkskolor	24,573
» » » fasta småskolor	169,247
» » » flyttande småskolor	26,247
folkskolor, mindre folkskolor och småskolor utom sina egna distrikt	15,841
	<hr/> 741,946
högre folkskolor	576
allmänna läroverk och fackskolor	13,960
skolor för abnorma barn	1,152
enskilda skolor	18,798
hemmen	9,349
	<hr/> Summa 785,781

Bland de vid 1907 års slut befintliga barnen i 7—14 års ålder, hvilka under året ej åtnjutit undervisning på något af ofvan angifna sätt,

hade	7,118 inhämtat folkskolans minimikurs,
»	42,685 undergått godkänd afgangspröfning samt
uteblefvo	3,199 till följd af sjukdom eller naturfel och
»	15,011 af annan anledning.

Summa 68,013.

Med inräknande af de under året aflidna samt af dem, som voro öfver eller under den ofvan angifna skolåldern af 7—14 år, undervisades i högre folkskolor 683 samt i folkskolor, mindre folkskolor och småskolor 771,626.

Utgifterna för högre folkskolor, folkskolor, mindre folkskolor och småskolor utgjorde under år 1907 enligt ofvannämnda uppgifter:

för lärares och lärarinnors aflöning: kontant	19,086,262 kronor
in natura	1,624,509 »
» skolbyggnader, skolplatser och inventarier	7,285,891 »
» undervisningsmateriell	571,994 »
» öfriga behof	6,330,126 »
<hr/>	
Summa 34,898,782 kronor.	

Statsbidrag. Statsbidrag af allmänna medel hafva för år 1907 för aflönande af lärare och lärarinnor vid folkskolor, mindre folkskolor och småskolor, enligt till ecklesiastikdepartementet inkomna uppgifter, utgått med tillsammans 8,858,544 kronor 69 öre.

Fortsättnings-skolor. Understöd har för år 1907 utgått till lärares aflöning vid 1,959 fortsättningskolor med 130,334 kronor 17 öre.

Undervisning i slöjd. För år 1907 har understöd utgått för främjande af undervisning i slöjd för gossar med 366,616 kronor 25 öre samt af undervisning i slöjd för flickor med 263,278 kronor 68 öre.

Statsbidrag till aflönande af vikarier för 924 folkskollärare, som af sjukdom hindrats att sköta sina befattningar, har för år 1907 utbetalts af allmänna medel 123,341 kronor 81 öre.

Högre folkskolor. Till de högre folkskolorna, som uppgå till 21, har för år 1908 utgått statsbidrag med 44,720 kronor.

Statsbidrag till aflönande af lärare och lärarinnor vid af landsting inrättade småskoleseminarier har under år 1907 utgått med 27,099 kronor 99 öre.

Folkhögskolor. På därom af vederbörande styrelser gjorda ansökningar har Kungl. Maj:t för år 1908 beviljat understöd åt 38 fakhögskolor med 191,254 kronor. Enligt styrelsernas berättelser hafva under nämnda år i dessa skolor undervisats 1,072 manliga och 960 kvinnliga, eller tillsammans 2,032 elever. Af det till stipendier åt obemedlade elever vid dessa skolor beviljade anslaget, 35,000 kronor, fördelades år 1908 21,197 kronor mellan 451 manliga och 13,803 kronor mellan 460 kvinnliga elever.

Folkundervisningen bland de i rikets nordligare trakter bosatta finnar har, enligt uppgift från statskontoret, för år 1908 å länsstat varit uppförda 53,355 kronor och af statskontoret anordnats 40,342 kronor 55 öre, allt till höjande af folkskollärarnas löner till och öfver

minimum, till ökande af lärares löner vid mindre folkskolor och småskolor, till aflönande af lärare vid af staten anordnade skolor, till anskaffande af undervisningsmateriell, bildande af lärare m. m.

De allmänna folkskolorna, döfstumskolorna jämte andra folkundervisningsanstalter, som därtill äro berättigade, hafva till nedsatt pris erhållit den undervisningsmateriell, som genom chefens för folkskolebyrån försorg anskaffats. Under år 1907 uppgick kostnaden härför till 20,810 kronor 22 öre.

Kungl. Maj:t har för år 1908 af därtill anvisade medel beviljat understöd åt 11 äldre, behöfvande folkskollärare med tillsammans 4,400 kronor samt åt 157 äldre, behöfvande småskollärare m. fl. med tillsammans 15,700 kronor.

Undervisningsmateriell.

Understöd åt äldre, behöfvande folkskollärare och småskollärare m. fl.

Vid institutet å Manilla för bildande af döfstumskollärare voro under läsåret 1907—1908 inga elever intagna. Till profärskurs vid döfstumanstalt under nämnda läsår anmälde sig heller inga.

Läroanstalter för döfstumma och blinda.

I samtliga döfstumanstalterna voro under läsåret 1907—1908 intagna 690 elever.

Till uppehållande af döfstumskolor har för år 1908 anslagits ett belopp af 168,925 kronor.

Vid institutet för blinda å Tomtebodavoro voro under läsåret 1907—1908 intagna 119 elever, däraf 70 gossar och 49 flickor. Af dessa undervisades 13 gossar vid handtverksskolan i Kristinehamn. Ingen elev har varit frielev. 15 elever afgingo efter fullbordad lärokurs, 2 på grund af bristande förmåga att draga nytta af undervisningen, 2 emedan deras synförmåga ej var så nedsatt att de, sedan de erhållit folkskolebildning, behöfde den för blinda speciellt afsedda handtverksundervisningen.

Vid förskolan för blinda å Tomtebodavoro voro under läsåret 1907—1908 intagna 40 elever, hvaraf 20 gossar och 20 flickor.

Vid förskolan i Växjö för blinda voro under läsåret 1907—1908 intagna 41 elever, 23 gossar och 18 flickor. Vid slutet af läsåret 1906—1907 utskrefvos 4 lärjungar från skolan. Af dessa öfvergingo 3 till institutet å Tomteboda och 1 återvände till sitt hem.

Vid handtverksskolan för blinda i Kristinehamn undervisades under året 1907—1908 46 elever, alla manliga.

Till skolhemmet för blinda döfstumma i Vänersborg har Kungl. Maj:t för år 1908 beviljat 5,000 kronor. Under året undervisades därstädes 9 elever.

Uppfostrings-
anstalter för
sinnesslöa
barn. Af anslaget till uppfostringsanstalter för sinnesslöa barn har för år 1908 anvisats en summa af 211,775 kronor. I anstalterna voro intagna vårterminen 1908: i undervisningsanstalterna 783, däraf 15 externer, i arbetshemmen 304.

Sunnerdahlska
donationen. Kungl. Maj:t har den 11 december 1908 fastställt grundstadgar för stiftelsen Sunnerdahls hemskolor på landet samt utsett direktion för stiftelsen.

Nobelstift-
telsen. Kungl. Maj:t har den 30 oktober 1908 utsett en af de revisorer, som skola granska styrelsens för nobelstiftelsen förvaltning och räkenskaper för år 1908.

Från nobelstiftelsen har år 1908 utdelning af pris ägt rum från alla prisgrupper.

Understöd åt
vittra förfat-
tare m. m. Kungl. Maj:t har af det till understöd åt vittra författare beviljade anslag tilldelat särskilda belopp åt dels äldre vitterhetsidkare, dels yngre personer, som genom sina arbeten ådagalagt framstående anlag för vitterhet.

Af det utaf Riksdagen anvisade anslag å 30,000 kronor till understöd under åren 1908—1910 åt inhemska skönlitterära författare af utmärkt förtjänst har Kungl. Maj:t för nämnda treårsperiod utdelat understöd åt 9 personer. Sedan en af dessa aflidit, har det lediga beloppet tilldelats annan person.

Antikvariska
forsknings-
resor. Antikvariska forskningsresor hafva under år 1908 genom vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens försorg blifvit företagna i åtskilliga delar af riket.

Akademien för
de fria konsterna. Under år 1908 hafva vid det under akademiens för de fria konsterna inseende ställda läroverk varit inskrifna vårterminen 89 och höstterminen 83 lärjungar.

Kungl. Maj:t har den 13 juni 1908 utfärdat stadgar för akademien och för konsthögskolan.

Musikaliska
akademien. Under år 1908 hafva vid det under musikaliska akademiens inseende ställda musikkonservatorium varit inskrifna vårterminen 170 och höstterminen 166 elever. Under samma år har organistexamen aflagts af 11 elever och 1 f. d. elev, kyrkosångarexamen af 4 elever, 1 f. d. elev och 1 icke elev, examen för behörighet till musiklärartjänst vid allmänt läroverk af 1 elev och 2 icke elever samt examen för behörighet till musikedirektörtjänst vid militärkår af 1 elev, hvarjämte utfärdats specialbetyg i pianostämning för 1 elev och 1 icke elev.

Sedan Riksdagen till understöd åt sådana anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningskurser i folkbildningssyfte, på extra stat för år 1909 beviljat ett anslag af 220,000 kronor, af hvilket anslag dock högst 8,000 kronor kunde användas till understöd åt sådana centrala anstalter, som förmedlade föreläsningar af ifrågavarande slag och åt lokala anstalter för sådana föreläsningar tillhandahölle passande åskådningsmateriell, har Kungl. Maj:t af nämnda anslag tilldelat understöd åt 484 anstalter för anordnande af föreläsningskurser och 8 anstalter för förmedlande af föreläsningar m. m.

Populärvetenskapliga föreläsningskurser i folkbildningssyfte.

Under år 1908 hafva vid farmaceutiska institutet varit inskrifna vårterminen 83 och höstterminen 74 farmacie kandidater, hvarjämte 42 apotekselever deltagit i den för dem anordnade halfårskursen. Under samma år har farmacie kandidatexamen aflagts af 36 apotekselever och apotekarexamen af 6 farmacie kandidater.

Farmaceutiska institutet.

Under loppet af år 1908 hafva inalles 119 elever blifvit vid rikets läroanstalter för barnmorskor utexaminerade i den allmänna förlossningskonsten och förklarats berättigade att utöfva barnmorskeyrket. Af dessa hafva 58 utgått från läroanstalten i Stockholm, 53 från den i Göteborg och 8 från den i Lund.

Barnmorskeundervisningen.

Vidare hafva 125 barnmorskor, däraf 65 i Stockholm och 60 i Göteborg, erhållit undervisning i den instrumentala förlossningskonsten och, efter att däruti hafva ådagalagt godkända insikter och färdighet, förklarats berättigade att utöfva äfven denna del af förlossningskonsten.

Sedan på extra stat för år 1908 af Riksdagen anvisats ett anslag af 3,000 kronor till repetitionskurser för äldre barnmorskor, hafva under sistnämnda år vid barnmorskeundervisningsanstalten i Stockholm 2 sådana kurser hållits med tillhoppa 47, vid motsvarande anstalt i Göteborg 2 med tillhoppa 15 deltagarinnor samt i Lund en kurs med 24 deltagarinnor.

Temperaturen var under våren och början af sommaren ganska kall, sedan var den under sommaren ganska hög. Under november inträdde en frostperiod. Nederbörden har varit ganska växlande med regn- och torkperioder. Sålunda inträffade nederbördsperioder under senare hälften af maj och första hälften af juni, under förra delen af juli samt under senare delen af augusti t. o. m. förra delen af september. Senare delen af september och

Väderleken.

hela oktober var mycket torr. I Norrland har hela sommaren varit torr och varm.

Jordbruket.

Höstsåden. Under 1907 års regniga sommar voro trädorna ganska svårbrukade, så att flerstädes sådden blef försenad och å vissa orter ej ens kunde företagas. Såden utvecklade sig dock kraftigt på hösten. Delvis skadades höstsåden under vintern. Likaledes skedde frostskada å rågen i början af juni. Rågen blef mestadels väl inbärgad, men något blef utestående under regnperioden och skadades liksom hvetet af regn. Afkastningen beräknas till nära god 3:9).

Vårsåden. Alla slag af vårsäd hafva gifvit till mängden ovanligt rik skörd. Största delen blef väl inbärgad, medan flerstädes sent mogen säd blef utestående in uti november. I Norrland blef all säd välbärgad, medan i öfriga delar af landet afsevärd mängd var skadad af regn.

Rotfrukter. Potatisen gaf öfverallt öfver medelskörd men blef flerstädes skadad af den rikliga nederbörden. Sockerbetorna gäfvo med undantag för Västergötland öfver medelskörd.

Hö. Höskörden var i alla delar af landet ovanligt riklig. Höet blef mycket väl inbärgadt, så att det är af bästa beskaffenhet.

På grund af torka har jorden varit mycket tillhårdnad, så att höstplöjningen försvårats i hög grad; flerstädes kunde plöjningen företagas först i medlet af december.

Landtbruksstyrelsen.

Efter det Riksdagen, med anledning af Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, godkänt ej mindre aflöningsstat för landtbruksstyrelsen än äfven vissa villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i samma stat upptagna aflöningsförmåner, fann Kungl. Maj:t den 2 oktober 1908 godt dels fastställa aflöningsstat för landtbruksstyrelsen att tillämpas från och med ingången af år 1909, dels ock utfärda ej mindre nådig kungörelse angående villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i samma stat upptagna aflöningsförmåner för landtbruksstyrelsen än äfven nådig instruktion för samma styrelse.

Stadgar för hushållningssällskapen.

Kungl. Maj:t har fastställt förnyade stadgar, den 3 april 1908 för Malmöhus läns hushållningssällskap samt den 18 september samma år för Kopparbergs läns hushållningssällskap, hvarjämte Kungl. Maj:t den 12 juni 1908 fastställt vissa ändringar i stadgarna för Västerbottens läns hushållningssällskap.

Landtbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp.

Kungl. Maj:t har den 18 september 1908 utfärdat nådig kungörelse angående vissa ändringar i de för landtbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp gällande stadgar.

Under år 1908 hafva statsmedel utgått till 27 landtmannaskolor och till 20 landtbruksskolor förutom de vid Ultuna och Alnarp.

Landtmannaskolor, landtbruksskolor och mejeriskola.

Med anlitande af de medel, Riksdagen för höjande af de till enhvar af de inom Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län inrättade 3 landtbruksskolor utgående statsunderstöd för år 1908 anvisat, hafva samma skolor under sagda tid fortfarande varit i verksamhet efter en plan, som afvikit från den för öfriga dylika skolor gällande, i syfte att förstnämnda skolor under kortare tid än förut skulle bibringa lärlingarna en för ifrågavarande trakter afpassad utbildning. Den sålunda fastställda planen har fortfarande visat sig för ändamålet lämplig.

Den med statsmedel understödda mejeriskolan vid Åtvidaberg i Östergötlands län har äfven under år 1908 varit i verksamhet.

Kungl. Maj:t har den 2 juni 1908 till fortsatt upprätthållande under ett år, räknadt från och med den 1 november samma år, af en trädgårdsskola vid Adelsnäs egendom i Östergötlands län under vissa villkor anvisat ett belopp af 8,000 kronor.

Trädgårdsskolan vid Adelsnäs.

Med anlitande af medel, som anvisats af Riksdagen, har Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 4 september 1908 tilldelat Fredrika-Bremer-förbundet såsom bidrag till upprätthållande under åren 1908 och 1909 af förbundets landthushållningsskola vid Rimforsa för utbildande af lärarinnor ett statsanslag af 8,000 kronor.

Landthushållningsskolan vid Rimforsa för utbildande af lärarinnor.

Under år 1908 hafva i enlighet med bestämmelserna i nämnda kungörelsen den 18 oktober 1907 statsbidrag beviljats till aflöning åt kringresande jordbrukskonsulenter i Dalarna och Norrland.

Kringresande jordbrukskonsulenter i Dalarna och Norrland.

Under år 1908 har en landtbrukskonsulent i England med station i London varit anställd och verksam enligt gällande föreskrifter.

Landtbrukskonsulent i England.

Sedan Riksdagen anvisat erforderliga medel för anställande från och med år 1909 af en landtbruksingenjör, har Kungl. Maj:t den 6 november 1908 förordnat, dels att från och med ingången af år 1909 skulle upprättas en ny landtbruksingenjörsbefattning med Skellefteå stad till station och med distrikt, bestående af Skellefteå tingslag, Norsjö och Malå tingslag samt Lycksele lappmarks tingslag i Västerbottens län äfvensom Piteå tingslag, Arvidsjaurs lappmarks tingslag och Arjeplogs lappmarks tingslag i Norrbottens län, dels ock att nuvarande landtbruksingenjörernas i Västerbottens och i Norrbottens län distrikt skulle från och med nämnda tid utgöras af det ifrågavarande länet med undantag af nyssberörda till det nya distriktet öfverförda områden, hvar-

Ny landtbruksingenjörsbefattning.

jämte Kungl. Maj:t bemyndigat landbruksstyrelsen dels att vid behof förordna landtbruksingenjören i det nya distriktet att utföra förrättningar jämväl inom de delar af Västerbottens och Norrbottens län, hvilka fölle utom hans eget tjänstgöringsdistrikt, och dels att, om landtbruksstyrelsen därtill funne skäl, medgifva de nuvarande landtbruksingenjörerna i nämnda bägge län att fortsätta och avsluta af dem redan påbörjade förrättningar inom det nya distriktet. Den nya landtbruksingenjörsbefattningen har från och med år 1909 blifvit tillsatt.

Torfsingenjörer
samt torf-
sistenter.

Sedan Riksdagen anvisat erforderliga medel till anställande under år 1908 af en 1:e och en 2:e torfsingenjör samt tre torfassistenter, blefvo en 1:e och en 2:e torfsingenjör samt tre torfassistenter för hela året anställda.

Utbildnings-
kurser för
kontrollas-
sistenter.

Äfven under år 1908 hafva utbildningskurser för kontrollassistenter på statens bekostnad anordnats vid Åsa i Södermanlands län, vid Lunnevad i Östergötlands län, vid Önnestad i Kristianstads län, vid Hvilan i Malmöhus län, i Skara samt vid Boden i Norrbottens län.

Anstalter för
profning af
maskiner och
redskap för
landbrukets
behof.

De vid Ultuna och Alnarp inrättade anstalter för profning af maskiner och redskap för landbrukets behof hafva jämväl under år 1908 varit i verksamhet.

Kemiska sta-
tioner och frö-
kontrollan-
stalter.

Under år 1908 hafva 8 med statsmedel understödda kemiska stationer, nämligen i Jönköping, Kalmar, Visby, Halmstad, Skara, Örebro, Västerås och Härnösand, varit i verksamhet.

Under året hafva 18 frökontrollanstalter erhållit statsunderstöd.

Kemisk-växt-
biologisk an-
stalt.

Den med statsmedel understödda kemisk-växtbiologiska anstalten inom Norrbottens län har äfven under år 1908 varit i verksamhet.

Åtgärder till
befordrande
af den in-
hemska klöf-
ver- och gräs-
fröodlingen.

Under år 1908 hafva jämlikt nådiga kungörelsen den 18 oktober 1907 statsbidrag anvisats från anslaget till åtgärder för befordrande af den inhemska klöfver- och gräsfröodlingen.

Torfskolan vid
Markaryd.

Sedan Riksdagen beviljat anslag till upprätthållande af en torfskola under åren 1908—1912 samt Kungl. Maj:t bemyndigat landbruksstyrelsen att med svenska torfindustriföreningen avsluta kontrakt om upprätthållande under nämnda år af en torfskola vid Markaryd i Kronobergs län samt för ändamålet anvisat förberörda af Riksdagen beviljade anslag under vissa villkor, har i enlighet med af landbruksstyrelsen den 15 november 1907 å Kungl.

Maj:ts och kronans vägnar afslutadt kontrakt denna skola under år 1908 varit i verksamhet.

Med anlitande af de utaf Riksdagen för ändamålet anvisade medel och i enlighet med Kungl. Maj:ts den 4 oktober 1907 i sådant afseende utfärdade nådiga reglemente hafva med statsmedel understödd premiering af mindre jordbruk äfvensom studieresor och undervisning för i mindre jordbruk deltagande män och kvinnor anordnats, hvarjämte bidrag af statsmedel lämnats dels till bestridande af kostnaderna för organisation af kontrollföreningar med ändamål att underlätta och ordna undersökningar af och kontroll å utfodringen och afkastningen af ladugårdsbesättningar, tillhörande föreningens medlemmar, dels ock till understöd åt sådana medlemmar af kontrollföreningar, som äga högst 25 kor; och har intresset för dessa åtgärder för höjande af det minde jordbruket fortfarande visat sig synnerligen lifligt bland landtmännen.

Åtgärder för
höjandet af
det mindre
jordbruket.

Kungl. Maj:t har den 2 oktober 1908 utfärdat dels förnyadt nådigt reglemente för med statsmedel understödda åtgärder till höjande af det mindre jordbruket, dels ock nådig kungörelse angående statsanslag till åtgärder för höjande af det mindre jordbruket.

Äfven under år 1908 hafva fortgående smörprofningar i Malmö och Göteborg ägt rum, med anlitande af därtill genom nådiga brefvet den 6 december 1907 anvisade medel.

Smörprofningar.

Äfven under år 1908 har den med statsmedel understödda nötboskapspremieringen omfattats med synnerligt intresse, och hafva samtliga hushållningssällskap sökt och erhållit bidrag af de utaf Riksdagen till understödjande utaf premiering af nötboskap anvisade medel.

Husdjurs-
skötsel.

Under år 1908 har en statskonsulent i svinskötsel varit i verksamhet i enlighet med det af Kungl. Maj:t för denne tjänsteman den 30 september 1903 utfärdade reglemente.

Statskonsulent
i svinskötsel.

Af den genom landtbruksstyrelsens försorg upplagda riksstamboken öfver svensk ayrshireboskap, hvars fortsatta utgifvande från trycket enligt Riksdagens medgifvande bekostats af nötboskapspremieringsmedlen, har under år 1908 Del VI, upptagande djur som under år 1907 intagits i riksstamboken, utkommit.

Riksstambok
öfver svensk
ayrshirebo-
skap.

Sedan den täfpling till bildande af afvelscentra, som i enlighet med de af Kungl. Maj:t genom nådig kungörelse den 13 mars 1903 meddelade föreskrifter

Afvelscentra
för nötboskap.

tog sin början den 1 november 1903, afslutats, samt Kungl. Maj:t den 22 juni 1906 förklarat 6 besättningar af fjällras, 9 besättningar af ayrshireras samt 1 besättning af svartbrokig låglandsras för afvelscentra intill utgången af år 1910 under de i förberörda nådiga kungörelse stadgade villkor, äfvensom tillerkänt innehafvarna af samma besättningar vissa penningpris, hafva under år 1908 samtliga dessa afvelscentra varit i verksamhet och underkastade kontroll samt omfattas af den landtbrukande allmänhetens förtroende.

Efter det Riksdagen anvisat erforderliga medel, utfärdade Kungl. Maj:t den 29 juni 1908 dels förnyad nådig kungörelse med föreskrifter i fråga om bildande och upprätthållande af afvelscentra för nötboskap, dels ock nådig kungörelse med föreskrifter i fråga om tiden för början af täfling för utseende af afvelscentra m. m.

Riksstambok
öfver afvels-
svin.

Enligt nådigt bemyndigande har landtbruksstyrelsen den 25 november 1908 fastställt regler att tillsvidare gälla i fråga om förandet af stambok öfver afvelssvin.

Understöd vid
bemödanden
till förekom-
mande och
hämmande af
tuberkulos in-
om mindre
ladugårdsbe-
sättningar.

Kungl. Maj:t har den 11 december 1908 utfärdat nådig kungörelse angående villkoren för erhållande af understöd vid bemödanden till förekommande och hämmande af tuberkulos inom mindre ladugårdsbesättningar.

Tuberkulos-
konsulent.

Äfven under år 1908 har varit anställd en konsulent vid bekämpande af tuberkulosen hos nötkreaturen med hufvudsakligt åliggande att tillhandagå den ladugårdsägande allmänheten med råd och upplysningar i berörda hänseende.

Undersökning-
gar med tuber-
kulin af lada-
gårdsbesätt-
ningar.

Undersökningar med tuberkulin af ladugårdsbesättningar hafva oafbrutet fortgått under år 1908 och har landtbruksstyrelsen för ändamålet till examinerade veterinärer utdelat omkring 35,000 gram tuberkulin. Antalet undersökta djur har under samma år uppgått till omkring 75,000.

Fiskeriarin-
gen.

Det stora, med snörpevadar utöfvade vintersillfisket vid bohuslänska kusten var under fiskesäsongen 1907—1908 mycket godt, så tillvida att riklig tillgång fanns på sill men sillprisen voro ovanligt låga mot eljest under senare år, eller blott 1 à 2 kronor per hl., tidvis ännu mindre, så att afkastningen i första hand under förra delen af år 1908 blott belöpte sig till omkring 750,000 kronor. Fisket i fråga upphörde under första veckan af mars månad 1908. Under hösten samma år började detta fiske den 19 november och har vissa tider

delvis varit rikligt. Till julen fångades 118,381 hl. sill till ett ungefärligt värde af 750,000 kronor. Bruttoafkastningen i första hand skulle således stigit till 1,500,000 kronor, hvilket dock var väsentligen mindre än under år 1907.

Vid Island har under år 1908 genom en expedition från Smögen i Bohuslän idkats sillfiske med snörpevad. Fisket blef godt, men prisen voro låga.

Höstens drifgarnsfiske efter sill lämnade vid Bohuslän än sämre resultat än under föregående år, men blef jämförelsevis godt vid kusten af Halland. Sillen synes alltså under september och oktober trängt söder ut i Kattegatt mer än vanligt.

Den bohuslänska skarpsillfisket har under året varit mycket godt och bättre än under något föregående år, till stor del beroende därpå att snörpevadar allt mer kommit i bruk äfven vid detta fiske.

Makrillfisket med dörj i Nordsjön har också under år 1908 varit mycket godt, med fångster växlande mellan 100 och 200 tunnor för hvarje kutter.

I Kattegatt och Skagerack har makrillfisket gifvit ett utbyte, som kan anses öfver medelmåttan. Det i det hela mindre betydande makrillfisket med drifgarn skulle ock blifvit godt, om ej makrillprisen vid tiden för detsamma under för- och högsommaren varit låga.

Storsjöfisket utanför norska kusten och vid Shetlandsöarna har utfallit ganska ojämnt för fiskare från olika lägen. Det kan dock i det hela betecknas såsom medelmåttigt eller något därunder.

Backefisket hufvudsakligast efter kolja och torsk var visserligen utanför Halland ganska godt under vår- och försommaren men kan dock under år 1908 för hela västkusten sägas ha varit blott medelmåttigt. Resultatet af flundre- eller rödspättefisket med kvasar och snurrevadar blef i Kattegatt medelmåttigt.

Äfven under 1908 utvecklades trålfisket betydligt. Tre trållångare tillkommo, och utgjorde deras antal vid årets slut 14. Resultatet af deras fiske kan betecknas såsom godt. Det under närmast föregående år påbörjade trålfisket med större motorbåtar, hvilka ägas af fiskarna själfva, har nu kommit så långt, att detsamma under år 1908 bedrefs från 25 å 30 fiskefartyg, i det hela med godt resultat.

Laxfisket i de halländska åarna har varit mycket dåligt, hvilket i väsentlig mån berott på lågt vattenstånd i desamma. I Bohuslän där dock laxfisket har mindre betydelse blef resultatet bättre än i Halland. I det hela blef inkomsten af västkustens laxfisker betydligt under medelmåttan. I den stora laxodlingsanstalten vid Lagan inlades på hösten omkring 1 million befruktad laxrom.

Tillgången på hummer har varit god och hummerfisket skulle hafva blifvit godt om ej priserna på hummer under den bästa fångsttiden af hösten af en

eller annan orsak sjunkit så ovanligt lågt som till 7 å 8 kronor tjoget. Nu blef inkomsten i första hand af hummerfisket i Bohuslän och Halland knappt medelmåttig.

I Öresund och södra Kattegatt har sillfisket varit mycket godt liksom äfven det sillfiske, som från Skåne i Östersjön drifvits med drifgarn från båtar. Sillfisket utanför kusten af Blekinge gaf däremot knappast två tredjedelar af fjolårets afkastning. Från Skåne har bedrifvits ett utmärkt, från Blekinge ett något bättre torskfiske än under de närmast föregående åren. Det skånska rödspättfisket har ock varit godt och flundrefisket utanför Blekinge bättre än under år 1907.

Höstens ålfiske utföll mycket godt vid Skånes östkust och vid blekingska kusten, men sämre i Öresund. Äfven utanför Kalmar läns kust och kusten längre mot norr, så långt detta kustfiske idkas, har detsamma under år 1908 gifvit ett godt utbyte. De skånska och blekingska fiskare, som fiskat lax till sjös, anse, att tillgången på lax varit något större än under år 1907. Det blekingska gråfisket (efter gädda, sik, id m. fl. fiskar) hade åter förbättrats och utfallit medelmåttigt.

Att döma af de uppgifter, som föreligga rörande strömmingsfisket utanför Kalmar, Gottlands, Södermanlands, Gäfleborgs och Västernorrlands län, har detta fiske varit medelgodt. I de nordligare länen började emellertid detta fiske sent på sommaren, men på eftersommaren var tillgången på strömming riklig, och de med motorbåtar försedda fiskare, som kunde gå längre till sjös, gjorde goda fångster. Prisen på strömming voro emellertid låga. Tillgången på torsk visade sig flerstädes vara god, exempelvis utanför Kalmar län. Från några orter, såsom inom norra Kalmar län, uppgifves, att någon liten bättring visat sig i det under flera år mycket dåliga laxfisket, men å andra sidan skola lax- och sikfiskena vid kusten af Västernorrlands län varit ännu sämre än under år 1907. I Dalälven har under 1908 laxfisket förbättrats äfvensom i Indalsälven, och i öfre delarna af Ångermanälven har en, om också icke stor, förbättring i detta fiske ägt rum.

Insjöfisket har i Vänern artat sig godt hvad beträffar fångst af gädda och lax, men sämre i fråga om gös och sik. I det hela hafva under år 1908 fiskats mindre mängder dylik fisk, men prisen hafva varit högre än under år 1907. Äfven här hafva motorbåtar kommit i bruk för fisket. I Vättern fortfar siklöjebeståndet att öka sig.

Från fiskarna vid Mälaren har klagats öfver, att särskildt gösfisket varit dåligt under året. I öfrigt torde afkastningen af insjöfisket varit lika godt som under år 1907, dock med ett betydelsefullt undantag.

I afseende å hummerfisket hafva vissa skärpningar af gällande bestämmelser föreskrifvits genom kungörelse den 7 februari 1908.

Den 18 december 1908 utfärdades nådig kungörelse angående förbud mot fiske med vad eller not innanför ett djup af sju meter längs viss del af svenska kusten af Öresund.

Ända till år 1908 har vårt land varit förskonadt från den pestsjukdom, som ödelagt kräftfisket inom största delen af Europa. Emellertid har under år 1908 en mycket svårartad sjukdom bland kräftorna utbrutit inom landets på kräftor rikaste sjö, Hjälmaren, samt i Mälaren, hvarigenom i dessa sjöar med deras vattenområden kräftbeståndet sannolikt blifvit fullständigt ödelagdt. Hvad göras kunnat för hindrande af den pestartade sjukdomens spridning till andra vattenområden inom landet har emellertid från statens sida blifvit gjordt. Så har Kungl. Maj:t utfärdat särskilda nådiga kungörelser dels den 26 augusti 1908 angående ursprungsbevis vid införsel till riket af okokta kräftor, dels ock den 9 oktober 1908 med föreskrifter i anledning af den s. k. kräftpestens uppträdande i sjöarna Mälaren och Hjälmaren; och landtbruksstyrelsen har utfärdat samt inom landet spridt ett upprop angående sjukdomen.

Kräftsjukdom i
Hjälmaren och
Mälaren.

Under året har den af staten understödda Södra Sveriges fiskeriförenings fiskeriskola vid Aneboda i Kronobergs län öppnats och dess första undervisningskurs ägt rum.

Fiskeriskolan
vid Aneboda.

Statsunderstöd för rapporter rörande sillfisket i Göteborgs och Bohus län har utgått äfven under år 1908.

Statsunderstöd
för sillfiskerap-
porter.

Likaledes har statsbdrag utgått till undervisning i navigation åt fiskare inom Göteborgs och Bohus län.

Statsunderstöd
till undervis-
ning i naviga-
tion.

I Berlin har en med statsmedel aflönad agent för den svenska fiskhandels befrämjande inom Tyskland varit anställd också under år 1908.

Fiskeriagent.

Under år 1908 hafva till husslöjdens befordrande vidtagits liknande åtgärder som under föregående år. Af statsmedel hafva under året till 22 hushållningssällskap och 1 landsting utdelats anslag till ett sammanlagdt belopp af 23,000 kronor, hvarjämte hushållningssällskapen och landstingen i de flesta län anvisats jämförelsevis betydliga belopp.

Husslöjden.

Kungl. Maj:t har den 31 januari 1908 utfärdat nådiga stadgar för veterinärinstitutet, hvarefter den 11 december 1908 nådig kungörelse utfärdats angående ändrad lydelse af §§ 6, 14, 15, 19 och 20 i berörda nådiga stadgar.

Veterinärinsti-
tutet.

Veterinärundervisningen. Under år 1908 hafva vid veterinärinstitutet 139 personer erhållit teoretisk och praktisk undervisning, däraf 86 såsom veterinärelever och 53 såsom hofslagarlärningar (9 civila och 44 militära). Af veterinäreleverna hafva 8 aflagt veterinärexamen och af lärningarna hafva 39 undergått hofslagarexamen (8 civila och 31 militära).

Veterinärinrättningen i Skara. Den 2 oktober 1908 fastställde Kungl. Maj:t nådig stadga för veterinärinrättningen i Skara.

Kurser för länsveterinäraspiranter. Den 23 oktober 1908 har Kungl. Maj:t fastställt förändrad organisation af utbildningskurserna för länsveterinäraspiranter.

Veterinärbakteriologiska anstalten. Kungl. Maj:t har den 2 oktober 1908 utfärdat nådig instruktion för veterinärbakteriologiska anstalten.

Utförsel af kött till Norge. Kungl. Maj:t har den 7 februari 1908 utfärdat nådig kungörelse angående inskränkning tillsvidare i tillämpningen af nådiga kungörelsen den 20 september 1907 angående hvad vid utförsel till Norge af färskt kött af nötkreatur skall iakttagas.

Införsel af varor från länder, smittade af mul- och klöfsjuka. Kungl. Maj:t har den 6 augusti 1908 utfärdat nådig kungörelse angående bestämmelser att iakttagas vid införsel af vissa varor från främmande land eller del däraf, som förklarats smittadt af smittosam mul- och klöfsjuka.

Allmänna frostminskningsanslaget. De för år 1908 under benämningen allmänna frostminskningsanslaget anvisade medel, 200,000 kronor, voro vid ingången af nämnda år redan till någon del disponerade. Af återstoden hafva under år 1908 disponerats 138,650 kronor, däraf emellertid till 2 företag anvisade 9,100 kronor icke utgått. Vid utgången af år 1908 återstodo 32,350 kronor odisponerade.

Norrländska afdikningsanslaget. Af de till understödjande af myrtdikningar och vattenaftappningar inom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län (norrländska afdikningsanslaget) för år 1908 anvisade medel, 700,000 kronor, voro vid ingången af nämnda år 144,600 kronor disponerade. Under år 1908 hafva till dylika företag beviljats statsbidrag till ett sammanlagdt belopp af 604,100 kronor, hvaraf 48,700 kronor anvisats att utgå från norrländska afdikningsanslaget för år 1909.

Odlingslånefonden. Från odlingslånefonden hafva under år 1908 anvisats lån till ett sammanlagdt belopp af 1,272,000 kronor, hvaraf 272,000 kronor skola utgå af 1909 års fond.

Enligt uppgift från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hafva under år 1908 såsom fullbordade godkänts: Fullbordade
afdiknings- och
odlingsföretag.

106 frostminskningsföretag, för hvilka kostnaden beräknats till 995,159 kronor 85 öre, hvaraf 488,750 kronor utgått såsom statsanslag; och utgör den genom dessa företag afdikade arealen 12,295 hektar 11 ar;

torrlägningsarbetet till 25 torrlägnings- och odlingsföretag, för hvilka torrlägningskostnaden beräknats till 608,579 kronor 20 öre, hvaraf såsom lån af statsmedel utgått 501,400 kronor; och utgör den genom dessa företag från vatten befriade eller eljest förbättrade arealen 5,591 hektar 53 ar.

Från fonden för torfindustriens befrämjande hafva under år 1908 använts lån till ett sammanlagdt belopp af 772,100 kronor. Fonden för
torfindustriens
befrämjande.

Den 24 januari 1908 utfärdades nådig kungörelse angående förändradt formular till redogörelse för egnahemslånerörelse. Egnahemslåne-
fonden.

Den 13 juni 1908 utfärdades nådiga kungörelser dels angående förändrade allmänna villkor och bestämmelser för den af staten utöfvade egnahemslånerörelse och dels med särskilda föreskrifter till iakttagande af hushållningssällskap, aktiebolag och föreningar, hvilka vilja erhålla statslån från egnahemslånefonden.

Den 24 januari 1908 beviljades statslån ur fonden dels till samtliga hushållningssällskap å 2,989,450 kronor, hvaraf 2,356,750 kronor till jordbrukslägenheter och 632,700 kronor till bostadslägenheter, och dels till 8 aktiebolag och föreningar å 1,190,000 kronor, hvaraf 525,000 kronor till jordbrukslägenheter och 665,000 kronor till bostadslägenheter.

Såsom förvaltningsbidrag till hushållningssällskap för förmedling af egnahemslån beviljade Kungl. Maj:t den 6 mars 1908 sammanlagdt 25,758 kronor 48 öre.

De utaf Riksdagen för år 1908 särskildt beviljade ytterligare medel till egnahemslån fördelades sålunda, att sex hushållningssällskap erhöilo 455,000 kronor, hvaraf 245,000 kronor till jordbrukslägenheter och 210,000 kronor till bostadslägenheter, samt tre bolag och föreningar erhöilo tillhopa 250,000 kronor till bostadslägenheter. Återstoden af det beviljade beloppet reserverades för räntelikvid till riksgäldskontoret vid årets slut.

Ansökningar om egnahemslån för år 1909 inkommo till belopp af inalles 8,209,995 kronor. Det disponibla beloppet af 5 millioner kronor fördelades den 18 december 1908 sålunda, att samtliga hushållningssällskap erhöilo tillhopa 3,752,000 kronor, däraf 3,154,900 kronor till jordbrukslån och 597,100 kronor till bostadslån, samt 16 aktiebolag och föreningar erhöilo sammanlagdt 1,248,000 kronor, däraf 660,000 kronor till jordbrukslån och 2,472,000 kronor till bostadslån.

Jordförmedlingsfonden. Från jordförmedlingsfonden har under år 1908 till sju bolag och föreningar beviljats lån å tillhoppa 550,200 kronor.

Stiftelse för främjande af egna hem inom Tornedalen. Sedan aktiebolaget G. E. Broms egna hem till en stiftelse för främjande af egnahems bildande inom Tornedalen hembjudit samtliga bolagets fasta egendomar jämte anläggningar och inventarier med visst undantag, beslöt Kungl. Maj:t den 31 juli 1908 att å kronans vägnar antaga hembudet äfvensom förordna, att fastigheterna skulle för stiftelsens räkning omhändertagas af en interimsstyrelse, bestående af landshöfdingen i Norrbottens län samt en person, utsedd af hushållningssällskapets förvaltningsutskott, och en af landstingets förvaltningsnämnd.

Undsättningsfonden. Af de för behöfvandes undsättning vid missväxt eller felslagen skörd eller då allmän nöd i någon ort af annan orsak uppstått afsedda medel har Kungl. Maj:t under år 1908 anvisat inalles 50,000 kronor till Kungl. Maj:ts befallningshafvandes i Västerbottens län förfogande att såsom undsättning utan återbetalningsskyldighet åt dem, som genom den inom länet år 1907 inträffade missväxt företrädesvis kommit i behof af hjälp, efter Kungl. Maj:ts befallningshafvandes bepröfvande användas dels till anordnande af allmännyttiga arbetsföretag, företrädesvis röjnings- och brytningsarbeten till vinnande af sommar- och vintervägar, och dels till bidrag till anskaffande af lifsförnödenheter och utsäde.

Stuteriärendet. Vid de under år 1908 hållna besiktningsmöten för prisbelönande af hästar hafva, enligt gällande premieringsreglementes allmänna föreskrifter, premierats tillhoppa 7,048 hästar, i det att utaf statsmedel och af de inom underdistrikten tillskjutna medel gemensamt utdelats penningpris för 6,608 hästar, nämligen 605 hingstar, 3,014 betäckta ston eller fölston och 2,989 ungston, samt för 440 hingstar blifvit utfärdade intyg om godkännande.

Dessutom hafva inom ett underdistrikt 25 fölston blifvit under särskilda af stuteriöfverstyrelsen godkända villkor premierade, uteslutande med för ändamålet af vederbörande hushållningssällskap tillskjutna medel.

För statens hingstdepåer hafva under år 1908 inköpts inom landet 4 hingstar, däraf 2 utaf fullblodsras, 3 unghingstar och 6 hingstföl samt från utlandet 24 hingstföl eller tillhoppa 37 hästar.

Rikets allmänna kartverk. Vid rikets allmänna kartverk hafva under år 1908 utförts följande arbeten:

A. Byråarbeten.

1:o. Beräkningar af utförda geodetiska observationer och höjdmätningar samt arealberäkningar;

2:o. Redaktions- och beskrifningsarbeten för utgifning af utförda mätningar;

3:o. Rit- och gravyrbeten dels för utbildning af elever dels för kartreproduktion; samt

4:o. Förberedelser för kommande arbeten.

B. Geodetiska fältarbeten.

1:o. Utstakning af 1:a ordningens triangelnät inom Hallands, Älfsborgs, Jönköpings, Växjö, Kalmar och Blekinge län;

2:o. Triangulering af 2:a ordningen inom Blekinge län, 14 kv.-mil, inom Kopparbergs län, 53 kv.-mil, och inom Jämtlands län, 20 kv.-mil;

3:o. Precisionsafvägning för Trollhätte kanal- och vattenverk inom Skaraborgs och Älfsborgs län.

C. Ekonomiska och topografiska fältarbeten.

1:o. Stomkartearbeten i skalan 1:20,000 öfver ett område af 18 kv.-mil af Malmöhus län;

2:o. Stomkartearbeten i skalan 1:50,000 öfver ett område af 39 kv.-mil af Kopparbergs och Gäfleborgs län;

3:o. Ekonomisk fältmätning i skalan 1:20,000 öfver 22 kv.-mil af Västmanlands län;

4:o. Topografisk fältmätning i skalan 1:50,000, äfven omfattande öfningsmätning för generalstabsaspiranter, fältmätarelever och ritelev, af 50,5 kv.-mil inom Värmlands, Kopparbergs, Västernorrlands och Västerbottens län, hvarigenom uppmätts återstående del af bladet Grangärde samt ungefär hälften af hvartera bladet Leksand och Björna;

5:o. Topografisk fältmätning i skalan 1:100,000 af 19 kv.-mil af Jämtlands län, hvarigenom ungefär hälften af bladet Ström blifvit uppmätt;

6:o. Höjdmätning såväl genom vanlig afvägning som med barometer för den topografiska kartläggningen; samt

7:o. Revideringsarbeten å bladen Säfstaholm och Ystad i skalan 1:100,000.

D. Utgifning.

Utgifna eller färdiga att utgifvas voro innan årets slut af ekonomiska kartor med beskrifningar: Ärlinghundra, Seminghundra, Långhundra och Sjuhundra härader af Stockholms län, tillsammans 11,6 kv.-mil; samt af topografiska och ekonomisk-topografiska kartor i skalan 1:200,000 gradbladet Hotagen samt i skalan 1:100,000 gradbladen Umeå NV. och SV., Holmön SV., Husum NV. och NO., Härnösand NO. och SV. samt Brämö SV.

Geologiska
undersökningarna.

I skalan 1:50,000 hafva dels nyrekognoscerats områden med en sammanlagd ytvidd af ungefär 4 kv.-mil, belägna inom Östergötlands och Gotlands län, dels verkstälts erforderliga revisionsarbeten inom samma län samt Kalmar, Malmöhus och Älfsborgs län. Dessutom hafva i ovanligt stor utsträckning företagits öfversiktsresor, hufvudsakligen inom rikets nordligare delar, samt utförts specialundersökningar af skilda slag.

Till åtlydnad af nådigt bref den 21 juni 1907 hafva för den elementära undervisningens behof åstadkommits 150 geologiska studiesamlingar, hvar och en innehållande 105 skilda nummer af mineral, berg- och jordarter samt försteningar. Mot anskaffningskostnaden tillhandahållas sådana samlingar åt läroverken, och hafva hittills ingångna 56 beställningar blifvit efter hand fullgjorda.

Den genom nådigt bref den 8 maj 1908 påbjudna utredningen rörande järnmalmstillgångarna i mellersta Sveriges bergslag har med hänsyn till arbetena å fältet blifvit slutförd och materialets sammanställande så långt fortskridit, att resultaten kunna väntas föreligga i tryckfärdigt skick under våren 1909.

De på Riksdagens initiativ igångsatta undersökningarna af malmförekomster och tekniskt användbara bergarter kring den s. k. inlandsbanan samt af Skånes koltillgångar hafva, i den mån tillgängliga arbetskrafter medgifvit, utförts i enlighet med den arbetsplan, som genom nådigt bref den 24 april 1908 blifvit fastställd. Beträffande inlandsbaneutredningen äro fältarbetena afslutade på sträckan mellan sjön Siljan i söder och Pite älf i norr.

Kartbladen Börringekloster och Linköping i skalan 1:50,000 hafva blifvit färdigtryckta äfvensom sju afhandlingar tillhörande årsboken för 1908. Bland dessa senare må framhållas en af 14 taflor samt 1 karta åtföljd redogörelse för Sveriges naturliga byggnads- och ornamentstenar.

Hydrografiska
byrån.

Kungl. Maj:t har den 18 januari 1908 utfärdat nådig instruktion för den hydrografiska undersökningen af Sveriges färskvatten.

Hydrografiska byråns hufvudarbeten ha bestått i utseende af observationsplatser, anställande af observatörer å utsedda platser samt uppsättande af peglar därstädes.

Sammanlagda antalet observationsstationer för vattenståndsiakttagelser, som stå under byråns ledning, utgör 150, däri inberäknade de 46 stationer, som från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen öfvertagits. Därtill kommer, att öfverenskommelse träffats med ungefär 110 privata personer och inrättningar om insändande af observationer.

Vid 41 af stationerna komma äfven temperaturiakttagelser och insamling af vattenprof att äga rum.

Instruktioner för vattenstånds- och temperaturiakttagelser samt insamling af vattenprof ha af trycket utgifvits.

En arealbestämning af de svenska hufvudflodområdena har i det närmaste fullbordats, afsedd att utgifvas under år 1909 i samband med en hydrografisk öfversiktskarta öfver Sverige, för hvilken utförande nödiga förarbeten verkställets.

Knngl. Maj:t har den 14 augusti 1908 anbefallt byrån att utföra en hydrografisk undersökning af sjön Tåkern, för hvilket ändamål 4 pegelstationer inom sjöns område upprättats samt 12 afrinningsmätningar verkställets.

Den 23 oktober 1908 utfärdades nådig instruktion för landtmästeristyrelsen och rikets landtmätare samt nådig kungörelse angående villkor och bestämmelser för åtnjutande af de från och med 1909 års början fastställda nya aflöningsförmånerna för landtmästeristyrelsen.

Landtmästeri-
staten.

Den 18 december 1908 utfärdades därefter nådig kungörelse angående ändrad lydelse af 2, 16 och 18 §§ samt 19 § 1 mom. af förnyade nådiga taxan på arfvode för landtmäteriförrättningar den 1 juni 1881.

För bildande af nya eller utvidgning af förut befintliga kronoparker hafva under år 1908 köp afslutats om 9,444 hektar 12 ar för en köpeskillning af 772,282 kronor.

Kronoparkers
tillökning.

Kungl. Maj:t har under år 1908 antagit afgifna köpeanbud å 29 till försäljning utbudna kronoegendomar, hvilka, med taxeringsvärden af tillsammans 302,279 kronor, betingat i köpeskillning 416,044 kronor.

Försäljning af
mindre krono-
egendomar.

Dessutom äro försålda, för tillsammans 265,998 kronor, 194 lägenheter och tomter från kronoegendomar, hvilka fortfarande äro utarrenderade, och, för tillsammans 116,427 kronor, 51 jordområden från kronoegendomar, om hvilkas utbudande till försäljning förordnats.

På grund af gällande bestämmelser angående upplåtelse åt enskilda af odlingslägenheter å kronoparker i Norrbottens och Västerbottens län hafva under år 1908 kontrakt om ytterligare 121 dylika lägenheter blifvit afslutade, så att antalet skogstorp numera uppgår till 887.

Skogstorp i
Norrländ.

Afdikning af vattensjuka marker å kronans skogar inom de sex nordligaste länen har jämväl under år 1908 verkställets i den omfattning, därtill särskildt anvisadt anslag medgifvit.

Dikningar i
Norrländ.

Undersökning af vattendrag för byggande af flottleder samt reparationsarbeten å förutvarande flottleder och nybyggnader i vattendrag för anordnande af flottleder hafva jämväl under år 1908 fortgått.

Flottleder.

Skyddsskogar. Undersökning har under år 1908 ägt rum, i hvad mån 1903 års lag angående skyddsskogar bör tillämpas å områden — fjällskogar — inom Jämtlands och Kopparbergs län.

Skogsingenjörer. För allmänhetens tjänst i de delar af landet, där lagen angående vård af enskildes skogar och nådiga förordningen angående skogsvårdsstyrelser icke äga tillämpning, har under år 1908 en skogsingenjör varit förordnad under hela året samt ytterligare en under juli—december månader.

Fridlysning af vildt. Kungl. Maj:t har i nåder förordnat:
att inom Uppsala, Örebro och Västmanlands län all jakt efter svan skall vara förbjuden intill utgången af år 1912;
att jakt efter ejder inom Göteborgs och Bohus län skall tillsvidare vara förbjuden från och med den 1 februari till och med den 31 oktober hvarje år;
att å den inom Medelpads revir utanför Sundsvall belägna kronoholmen Bremön inom Västernorrlands län jakt efter älg skall från och med innevarande år tillsvidare vara tillåten från och med den 1 till och med den 15 september;
att jakt efter kronhjort inom riket skall tillsvidare vara förbjuden under tiden från och med den 1 januari till och med den 30 september hvarje år;
att jakt efter dofhjort skall intill utgången af år 1912 inom Östergötlands län vara förbjuden från och med den 1 januari till och med den 31 augusti samt från och med den 1 november till och med den 31 december hvarje år;
att i Sotholms, Öknebo och Svartlösa härader af Stockholms län all jakt efter rådjur skall vara förbjuden under en tid af fem år, räknadt från och med år 1909.

Domänstyrelsen. Kungl. Maj:t har den 16 oktober 1908 utfärdat nådig instruktion för domänstyrelsen samt nådig kungörelse angående villkor och bestämmelser för åtnjutande af de från och med 1909 års början fastställda nya aflöningsförmånerna för domänstyrelsen.

Stadgar för skogsläroverken. Kungl. Maj:t har den 30 oktober 1908 utfärdat nådig kungörelse angående ändrad lydelse af § 27 i förnyade nådiga stadgarna för de allmänna skogsläroverken i riket den 13 april 1886.

Statens skogs-försöksanstalt. Kungl. Maj:t har den 18 december 1908 utfärdat nådig instruktion för statens skogs-försöksanstalt.

Kungl. Maj:t har den 13 juni 1908 utfärdat lag angående vård af en- Skogsväsendet
skildes skogar inom Gottlands län. på Gottland.

Samma dag har Kungl. Maj:t utfärdat särskilda nådiga förordningar dels angående skogsvårdsstyrelse inom Gottlands län, dels angående skogsvårdsafgifter inom Gottlands län samt dels angående ändrad lydelse af 4 och 5 §§ i nådiga förordningen den 24 juli 1903 angående skogsvårdsafgifter.

Kungl. Maj:t har den 11 december 1908 utfärdat nådig kungörelse angående inskränkning i betesrätt å ohägnad mark inom Örebro län. Inskränkning
i betesrätt å
ohägnad mark
i Örebro län.

Kungl. Maj:t har den 2 juni 1908 utfärdat nådig kungörelse angående ändrad lydelse af 1 § i nådiga kungörelsen den 27 mars 1907 angående skydd åt för landtbruket nyttiga fåglar. Skydd åt för
landtbruket
nyttiga fåglar.

Kungl. Maj:t har den 4 juni 1908 utfärdat nådig kungörelse angående förändrade grunder för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner. Förvaltningen
af kronans
jordbruks-
domäner.

Den 15 maj 1908 utfärdade Kungl. Maj:t nådig kungörelse angående Kronans jord-
upplåtelse af den kronan tillkommande jordägarandel i grufva. ägarandel
i grufva.

Kungl. Maj:t har den 17 juni 1908 utfärdat lag om ändrad lydelse af Väglagen m. m.
35 och 80 §§ i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets
utgörande på landet.

Samma dag har Kungl. Maj:t utfärdat särskilda nådiga kungörelser dels angående upphäfvande af viss föreskrift i kungörelsen den 30 december 1863 angående nämndemäns rätt till ersättning för extra förrättningar samt om godtgörelse till fjärdingsmän för vissa uppdrag, dels ock angående nämndemäns tjänstgöring vid vägsyner m. m.

Den 2 oktober 1908 har Kungl. Maj:t utfärdat kungörelse angående Formulär till
formulär till vägfyrektalslängd samt ersättning åt häradsskrifvare för upp- vägfyrektals-
rättande af sådan längd. längd.

De sakkunniga personer, som jämlikt nådigt bemyndigande tillkallats af chefen för jordbruksdepartementet för att biträda vid behandling af fråga om ändamålsenligt ordnande af skogsundervisningen m. m., hafva i mars 1908 afgifvit betänkande i ämnet. Biträde vid be-
handling af
fråga om ända-
målsenligt ord-
nande af skogs-
undervisningen
m. m.

Kommitté för
ordnande af
den lägre landt-
bruksundervis-
ningen m. m.

Den af Kungl. Maj:t den 14 juni 1907 tillsatta kommittén för ordnande af den lägre landtbruksundervisningen m. m. har enligt inhämtade upplysningar utarbetat betänkande i ämnet, hvilket emellertid vid 1908 års utgång ännu icke inkommit till jordbruksdepartementet.

Fattigvårds-
lagstiftnings-
kommittén.

Till den af Kungl. Maj:t den 21 juni 1907 tillsatta kommitté för utarbete af förslag till förändrad lagstiftning angående fattigvården och lösdrifvares behandling m. m. har enligt Kungl. Maj:ts beslut den 12 juni 1908 öfverlämnats att verkställa den af Riksdagen i skrifvelse den 3 mars 1908 begärda revision af lagen om fosterbarns vård den 6 juni 1902. — Genom remiss den 9 oktober 1908 å Riksdagens skrifvelse den 27 februari 1907 i anledning af väckta motioner om tvångsinternering af alkoholister har Kungl. Maj:t uppdragit åt kommittén att verkställa utredning i denna fråga och inkomma med det förslag, hvartill utredningen kan föranleda. — I nådigt bref den 20 november 1908 har Kungl. Maj:t uppdragit åt kommittén att vid behandling af de till kommittén redan öfverlämnade frågor jämväl taga i öfvervägande, huruvida och i hvilken omfattning lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn den 13 juni 1902 och därmed sammanhängande stadganden må tarfva omarbetning, samt att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, som i anledning däraf kunna finnas erforderliga.

Därjämte har Kungl. Maj:t till kommittén öfverlämnat Riksdagens justitieombudsmans underdåniga framställning beträffande tolkning af 29 § 1 mom. fattigvårdsförordningen, att tagas i öfvervägande vid fullgörande af det åt kommittén lämnade uppdrag.

Af kommittén har under året afgifvits underdåniga utlåtanden i två till densamma remitterade ärenden.

Under året har kommittén hållit sammanträden in pleno i Stockholm under följande tider: den 17 januari—den 8 februari, den 17 februari—den 7 mars, den 16—31 mars, den 18—30 maj, den 22 oktober—den 12 november samt den 23 november—den 15 december. — De tider, då kommitterade icke sammanträdt in pleno, har en afdelning af kommittén arbetat.

Kommittén har under året behandlat de delar af fattigvårdsförordningen, som ej medhunnos under hösten 1907, hvarefter på grundvalen af de därvid fattade provisoriska besluten utarbetats ett utkast till ny fattigvårdslag. För inforrande af uppgifter rörande tillämpningen af såväl fattigvårdsförordningen som lösdrifvarlagen har en serie af frågeformulär utarbetats, hvilka tryckts och utsändts till myndigheterna. De inforrade uppgifterna hafva redan till största delen inkommit och bearbetning af det samlade materialet har tagit sin början.

Vidare har kommittén underkastat lagen om fosterbarns vård en förberedande behandling och därvid jämväl diskuterat en del andra barnavården rörande frågor. Då en af kommitténs ledamöter förklarat sig önska ägna ett särskildt studium åt barnavårdsfrågan, har kommittén tills vidare uppskjutit behandlingen häraf samt i stället börjat behandla frågan om ändrad lagstiftning rörande lösdrifvares behandling.

I kommitténs sammansättning har ändring så till vida ägt rum, att fröken Ebba Pauli efter därom gjord framställning den 16 november 1908 befriats från den del af kommittéuppgiften, som afser lagstiftning rörande lösdrifvares behandling, och direktören vid tvångsarbetsanstalten å Svartsjö, kaptenen Carl Gerhard Reuterström förordnats att såsom ledamot delta i kommitténs arbete i denna del.

Den af Kungl. Maj:t den 5 juli 1907 tillsatta kommitté för verkställande af utredning angående de åtgärder, som kunde böra vidtagas för att åstadkomma en rätt vård af kronans och de under skogsstatens tillsyn ställda skogarna i Norrland och Dalarna m. m. har under våren 1908 dels låtit verkställa statistisk utredning angående virkesförrådet m. m. å kronoparkerna i Norrland och Dalarna och dels infordrat uppgifter rörande flottningsförhållandena i samma delar af landet. Tillika har kommittén i juli och augusti månader samma år, i ändamål att på ort och ställe studera de förhållanden, som beröras af kommitténs uppdrag, företagit en resa genom Norrbottens och Västerbottens län.

Skogsvårds-
kommittén.

Sedermera har kommittén under oktober, november och december månader 1908 sammanträtt i Stockholm. Därunder har kommittén bland annat besvarat Kungl. Maj:ts nådiga remiss den 18 oktober 1907 angående upphörande af tullbevakning vid inlastning i hamn inom Norrbottens och Västerbottens län utaf affallsvirke af alla slag för transport till inrikes ort m. m. äfvensom sökt att genom utsändande af frågeformulär till skogsförvaltningen i orterna samt enskilde, som beröras af hithörande förhållanden, vinna upplysning angående tillämpning af och tilläfventyrs önskvärda förändringar uti nu gällande föreskrifter rörande skogsvård, såvidt desamma gälla Norrland och Dalarna.

I kommitténs sammansättning har under året den förändring inträffat, att ledamoten af Riksdagens andra kammare Daniel Persson i Tällberg utgått och ledamoten af samma kammare Adolf Wiklund i Brattfors i hans ställe inträdd.

Kommittén har meddelat, att, såvida ej oförutsedda omständigheter komme att inträffa, syntes kommittén blifva färdig med sina arbeten före sammanträdet af 1910 års Riksdag.

Sakkunniga
angående kon-
troll vid in-
försel af kött
m. m.

Jämlikt den 1 maj 1908 meddeladt nådigt bemyndigande tillkallade chefen för jordbruksdepartementet medicinalrådet G. Kjerrulf, kanslirådet C. F. Hultgren, sekreteraren hos Malmöhus läns hushållningssällskap J. G. J:son Leufvén och direktören M. Bergman att såsom sakkunniga biträda inom departementet för verkställande af utredning och afgifvande af förslag rörande hvilka bestämmelser, utöfver nu gällande, böra utfärdas med afseende å kontroll vid införsel af kött till riket, äfvensom hvilka möjligheter som förefinnas för export af kött från Sverige och hvilka bestämmelser som böra utfärdas för tryggande af en sådan köttutförsel.

De sakkunniga hafva haft sammanträden den 1—2 juni, den 2, 5—7 och 30 november samt den 7—12 december 1908.

Under sommarens lopp och öfriga tider mellan sammanträdena har arbetet dessutom fortgått vid sammanträden mellan de i Stockholm bosatta kommitterade samt sekreteraren.

Från utlandet har insamlats och bearbetats ett omfångsrikt material rörande de i främmande länder vidtagna åtgärder och träffade stadganden rörande in- och utförsel af kött.

Cirkulärskrifvelser rörande de åt kommitterade uppdragna frågor hafva utgått till samtliga hushållningssällskap och handelskamrar i riket.

De sakkunniga hafva haft öfverläggningar om de allmänna grunderna för ordnande af *kontrollen vid införseln till riket af kött*. De hafva därvid förenat sig om, att förslag till författning härom skall utarbetas på grundvalen af vissa preliminärt uppsatta punkter.

De sakkunniga hafva därjämte haft öfverläggningar om ordnande af *kontrollen vid export af kött från riket*.

Till de sakkunniga hafva remitterats åtskilliga särskilda frågor, af hvilka de sakkunniga afgifvit utlåtanden i två.

Sakkunniga
angående be-
arbetande af
det ekono-
miska kart-
verket m. m.

Den 22 maj 1908 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla högst fem sakkunniga personer för att inom departementet biträda vid utredning af frågan om fortsatt bearbetande af det ekonomiska kartverket samt hvad därmed står i samband. På grund däraf anmodade departementschefen chefen för rikets allmänna kartverk, öfversten E. Melander, chefen för Sveriges geologiska undersökning, professorn J. G. Andersson, f. d. revisionssekreteraren friherre B. C. Cederström, sekreteraren hos landtbruksakademien, professorn H. J. B. Juhlin Dannfelt och förste landtmätaren E. K. Långström att sammanträda för uppdragets fullgörande.

De sakkunniga hade sitt första konstituerande sammanträde den 9 juni, och hafva de, som af tjänstegöromål varit hindrade att upptaga arbetet förr än på hösten, haft inalles 19 sammanträden, det sista den 19 december.

Beslut har endast fattats om aflåtande af en skrifvelse till chefen för

jordbruksdepartementet angående påskyndandet af de geodetiska arbetena vid rikets allmänna kartverk. Utredningar pågå angående de ekonomiska kartornas upprättande med ledning af jordregistret äfvensom angående kostnaderna för en kataster.

Kungl. Maj:t har den 22 maj 1908 godkänt från rysk sida framställt förslag om sammankallande af en kommission, bestående af delegerade från Sverige och Ryssland, för verkställande af utredningar och afgifvande af förslag rörande förbud för viss tid mot allt fiske af lax i Torne älf samt inrättande därstädes af en särskild fiskodlingsanstalt i syfte att föröka laxtillgången i nämnda flod äfvensom angående provisoriskt ersättande af konventionen af den 23 februari 1897 med en öfverenskommelse om förbud på viss tid mot allt laxfiske i sagda älf.

Kommission
angående ut-
redning rö-
rande laxfisket
i Torne älf
m. m.

Till medlemmar af denna kommission har Kungl. Maj:t förordnat fiskeriinspektören m. m., filosofie doktorn Filip Trybom samt t. f. kronofogden, tullfiskalen Johan Svanström.

Kommissionen har sammanträtt i Petersburg samt beslutat att till en början verkställa vissa lokala undersökningar.

Den 29 maj 1908 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla högst fem sakkunniga personer att inom departementet biträda vid utredning samt utarbetande af förslag i fråga om ordnande af landtmäteriundervisningen äfvensom inrättande af särskilda utbildningskurser för blifvande landtbrukslärare m. fl. samt med dessa ämnen i samband stående frågor.

Sakkunniga
i fråga om
ordnande af
landtmäteri-
undervisningen
m. m.

Med anledning häraf har departementschefen anmodadt landshöfdingen friherre F. O. G. de Geer, öfverdirektören H. D. G. Rhodin, professorn H. L. O. Winberg, lektorn K. Starbäck och kommissionslandtmätaren B. K. Mogensen att fullgöra ifrågavarande uppdrag.

De sålunda tillkallade hafva vid åtskilliga sammanträden behandlat de till dem hänskjutna frågor, men arbetet befinner sig ännu på ett förberedande stadium.

Den 17 juni 1908 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla sakkunniga personer att biträda vid uppgörande af förslag till de villkor, under hvilka för kommande år anslag måtte kunna beviljas Sveriges utsädesförening, utan att vare sig föreningens eller den jordbrukande allmänhetens intressen äfventyrades.

Sakkunniga
angående för-
hållanden rö-
rande Sveriges
utsädesföre-
ning.

På grund häraf anmodade departementschefen landshöfdingen friherre F. O. G. de Geer, öfverdirektören C. H. M. von Feilitzen, sekreteraren hos

landtbruksakademien professorn H. J. B. Juhlin Dannfelt, godsägaren friherre M. Ramel och bruksägaren C. Ekman å Mo gård att afgifva dylikt förslag.

De sakkunniga hafva till departementschefen inkommit med utlåtande i ämnet.

Underhandlin-
gar rörande
villkoren för
in- och utför-
sel af kött
m. m. mellan
Sverige och
Norge.
Den 26 juni 1908 har Kungl. Maj:t uppdragit åt medicinalrådet G. Kjerrulf och kanslirådet C. F. Hultgren att i Kristiania inleda förberedande underhandlingar rörande villkoren för in- och utförsel af kött m. m. mellan Sverige och Norge.

Bemälda personer hafva den 10 november 1908 till jordbruksdepartementet inkommit med redogörelse för fullgörandet af det dem sålunda lämnade uppdrag.

Sakkunniga
angående revi-
sion af jakt-
stadgan m. m.
Den 6 augusti 1908 bemyndigades chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla högst fem sakkunniga personer med uppdrag att företaga en fullständig revision af gällande jaktstadga och att på samma gång företaga utredning, huruvida ej genom uppställande af fordran på lösande af jaktpass eller annat dylikt sätt en måttlig afgift kunde uttagas af utlänningar, som ville inom riket utöfva jakt, äfvensom att inkomma med de förslag, hvartill berörda revision och utredning kunde föranleda.

För uppdragets fullgörande tillkallade departementschefen förste hofjägmästaren grefve T. A. O. Thott, f. d. revisionssekreteraren H. E. L. Améen, professorn A. J. E. Lönnberg och direktören vid skogsinstitutet A. N. H. Wahlgren.

De sakkunniga hafva hittills haft mera förberedande öfverläggningar samt utskickat vissa frågeformulär.

Kommitté för
åvägbringande
af enahanda
bestämmelser
rörande flott-
ning af löst
virke i gräns-
vattendragen
mellan Sverige
och Finland.
Den 17 juli 1908 godkände Kungl. Maj:t ett af ryska regeringen framställt förslag, att behandlingen af frågan om utfärdande för Sverige och Finland af enahanda bestämmelser rörande flottning af löst virke i gränsvattendragen mellan de båda staterna finge öfverlämnas till en kommitté, sammansatt af svenska och ryska ledamöter.

Till svenska ledamöter förordnade Kungl. Maj:t samma dag fiskeriinspektören F. Trybom, öfverjägmästaren friherre Th. W. Hermelin, t. f. distriktschefen kaptenen L. E. Wedberg samt flottledsingenjören J. A. Melkersson; och bemyndigades samma personer att med de ryska ledamöterna i kommittén inleda underhandlingar och uppgöra förslag rörande såväl frågan om lösflottning i berörda vattendrag som ock öfriga därmed sammanhängande frågor äfvensom verkställa de utredningar och undersökningar, som för uppdragets utförande kunde befinnas erforderliga.

Berörda kommitté, som under året sammanträdte i S:t Petersburg, har ännu icke slutfört sitt uppdrag.

Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse
välbevågen. Stockholms slott den 16 januari 1909.

GUSTAF.

(Justitiedepartementet.)

ALBERT PETERSSON.
